

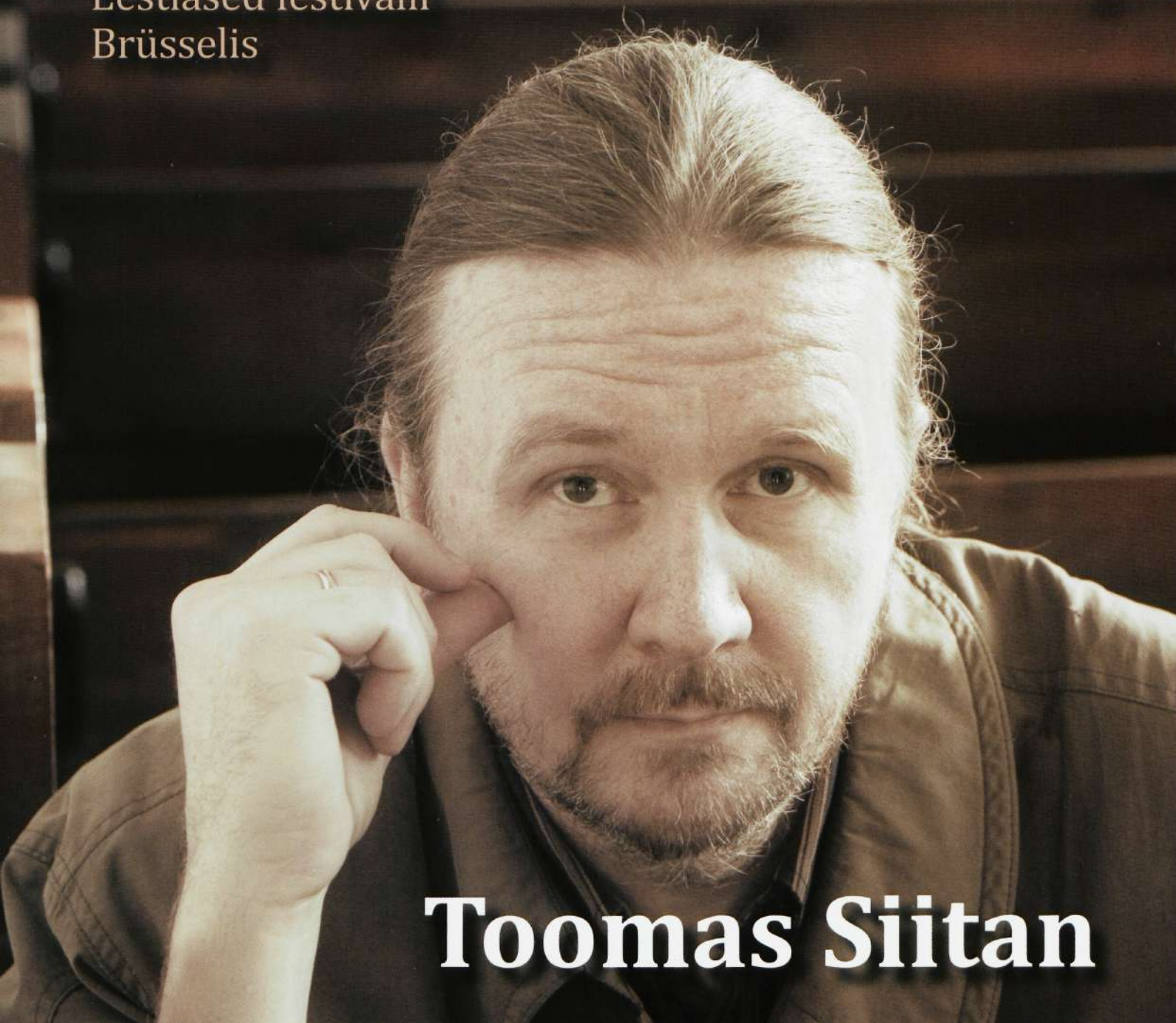
muusika

Nr 11
november
2008
hind 29.-

Elsa Maasiku
laulmisele elatud elu

Wagneri
"Tristan ja Isolde"
Estonias

Eestlased festivalil
Brüsselis

Toomas Siitan

MITMEKÜLGNE

SIRP Vikerkaar

Keel ja Kirjandus

LOOMING

LOOMINGU RAAMATUKOGU

LR

Õpetajate Leht

teatermuusikakino

HARIDUS

muusika

TÄHEKE

Diplomaatia

kunst.ee

AKADEEMIA

VALGUSTATUS

www.tellimine.ee

Intro 11/2008

Muusika novembrikuu kaaneperson on muusikaajaloolane ja dirigent, tänavune muusikapremia laureaat Toomas Siitan. Mõeldes muusikast, ajast ja inimestest, ütleb ta, et inimene oma sügavamas loomuses ning see, kuidas ta ennast ja oma kohta maailmas otsib, ei muutu. Ning et tänapäeva inimese igapäevased probleemid, aja tihenemine ja teistsugune kommunikeerumine maailmaga, ei muuda seda lugu, mida inimene ikka ja alati räägib.

Sel hooajal on Eesti ooperipublikul võimalik kogeda üht aja tihenemise ja teistsuguse kommunikeerumise vormi. Nimelt minna kinno ja ooperisse ühekorraga! Mis sest, et ooper "linastub", jõuab meieni 6000 kilomeetri kauguselt ning on suurem kui elu. Otseülekanded maailma ooperimekast, New Yorgi Metropolitan Operast – see on ju päris ooper. Või ei ole? Kas panna end pidulikumalt riidesse, kas aplodeerida, kas nautida lavastust või tunnustada pigem filmirežissööri ja kaameratööd, kas kohaneda mõnevõrra elutuma kinoheliga? Vaataja otsustab. Kuid mulle tundub, et ka ooper oma sügavamas loomuses ning see, kuidas ta ennast ja oma kohta maailmas otsib, ei muutu. Ikka on tal midagi, millega vaatajat köita ja kõnetada. Olgu siis teatrisaalis, valgel linal või DVD-l.

Oktoobris täissaalidele läinud Richard Straussi "Salomele" lisandub novembris juba kaks ooperikinoõhtut: John Adamsi "Doctor Atomic" ja Hector Berlioz "Fausti needmine".

Kristina Kõrver

Peatoimetaja **Ia Remmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Kristina Kõrver** kristina@ema.edu.ee
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministeerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegium: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Rävälä pst 16, 10143 Tallinn, II korrus, B 214
Toimetuse telefon **66 757 88**
Kodulehekülg: **muusika.kul.ee**
Trükitud **Tallinna Raamatutrükikojas**
Laki 26, 12915 Tallinn
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Maakri 23A, 10145 Tallinn
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **21** krooni number
Aastatellimus **295** krooni

Muusikaõpetajatele ja -õpilastele aastatellimuse soodushind 215 krooni. Soodushind kehtib ka pensionil olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee, herje@ema.edu.ee,
6675 788, 55 56 18 94

Toomas Siitan
FOTO INGMAR MUUSIKUS

KAVA

SOOLO

2 Kristina Kõrver. Muusikast, teadusest, ajast ja inimestest. Intervjuu Toomas Siitaniga

BAGATELLID

9 Nele-Eva Steinfeld. Uudiseid maailmast

IMPRESSIOONID

11 Toomas Velmet. Beethoveni maraton Mederis.
Silver Ainomäe Beethoveni tsükli esitusest
12 Maarja Kindel. Sügisfestival – põnev ja vajalik
14 Maret Tomson. Piire avardav kitarrimuusika sügisese Viljandis. Esimesest Viljandi kitarrifestivalist

15 Triin Krigul. Värsked afektid noortelt muusikutelt. Barokkmuusika ansambel Gli Affetti Freschi Niguliste kiriku Antoniuse kabelis

16 Loone Ots. Vaesus und võõrandumine. Wagneri "Tristani ja Isolde" lavastusest

Rahvusoper Estonia

18 Lauri Leis. Ismo, Riho ja teised "Naapurivisaal"

19 Joosep Sang. Maria João, kingitus Portugalist

20 Mari Tamm. Hiiu kanneldega tundrusse ja Pastacaga eksootilisse kompotti

MODULATSIOON

21 Alo Põldmäe. Neuschwanstein ja Wagner

22 Urmo Kohv. Eestlaste menu Euroopa pealinna muusikafestivalil. "KlaraFestival" Brüsselis

HOMMAGE

24 Raili Sule. Laulmisele elatud elu. Elsa Maasik 100

UVERTÜÜR

26 Tiiu Levald. Kõigele, mida elu pakub, tuleb anda võimalus. Intervjuu Andres Kõstriga

STUDIUM

28 Taive Särg. Regilaul meelerännakul ehk muusika kasutamisest eesti (neo)šamanismis

BAGATELLID

30 Uudiseid Eestist

MELOMAAN

35 Heliplaatide tutvustus

COLLAGE

38 Valik novembri muusikasündmuseid

muusika

SOOLO

Muusikast, teadusest, ajast ja inimestest

Intervjuu Toomas Siitaniga

KRISTINA KÖRVER

Kes on Toomas Siitan? Ühtede jaoks Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia professor, särav lektor, kelle eksamid on kardetud, loengud aga väga armastatud. Teiste jaoks Haapsalu vanamuusika festivali hing, olles viisteist aastat selle kunstiline juht ja dirigent. Kolmandatele selge mõtte ja haarava stiiliga tekstide autor, kelle varasema muusikaloo alased arutlused on huvilisi aastaid harinud. Pisut väiksemale ringile teadlasest kolleeg ja teadusseltside liige, Lundi ülikooli doktorikraadiga muusikaajaloolane. Veel mitmete jaoks kultuuripoliitik, muusikaelu ja muusikahariduse edendaja. Selline tegevusvaldkondade loetelu, mis pole siin sugugi ammendav, ei jää palju maha renessansiaegsest inimese mudelist ning tekitab kõrvaltvaatajas ühtaegu imestust ja imetlust. Oma mitmekülgse tegevuse eest on Toomas Siitan pälvinud ka riiklikku tunnustust ja autasusid, viimati Eesti Muusikanõukogu muusikapreemia tänavu 1. oktoobril.

Alustamegi sellest, et sa oled palju aastaid tegutsenud korraga nii mitmel alal, et ka tänavune Eesti Muusikanõukogu muusikapreemia anti sulle ühtekokku mitme asja eest – vanamuusika uurimise, õpetamise ja esitamise ning vanamuusika vankri vedamise eest, nagu tunnustajad selle toredasti sõnastasid. Kas sinu jaoks kerkib siin ka mingi identiteedi küsimus? Milline neist tegevustest on su südamele kõige lähemal?

Eks ma seda endalt vahel ikka küsi. Ilmselt on nii, et kõige tähtsam tundub see, millega sa parasjagu just kõige intensiivsemalt tegeled. Näiteks kolm nädalat enne Haapsalu festivali algust ei suuda ma end kuidagi muusikateadlaseks pidada.

Aga suures plaanis on mulle olulisim siiski see, mida ma muusikaakadeemias teen – õpetamine ja teadustöö. Kõigi muude tegevuste kaudu püüan end selle töö jaoks toita. Ja see on ka põhjus, miks ma olen end niimoodi killustanud. Tunnen, et ainult ühele valdkonnale keskendudes jääks see kogemus vaeseks, või vähemasti vaesemaks.

End pisut killustades tekib ju ka rohkem neid kilde, mida saab ja tasub koguda...

Just nimelt. Killustumise tunne tekib enamasti ikka mingist hetkest või olukorrast, kus ma tunnen, et ei saa enam ühele või teisele asjale nii palju pühenduda, kui sooviksin. Aga mõnel muul hetkel tajun seda paljukülgust just hästi positiivselt ja mõistan, et ilma selleta ma ei saa.

Ei juhtu just sageli, et heliloojate ja interpretide kõrval märgitakse väljapaistva auhinnaga ära ka mõni muusikateadlane. Millest see sinu meelest tuleb? Kas muusikateadlase töövilju on siis kõrvalt kuidagi raskem märgata ja hinnata?

Kindlasti on raskem märgata. Muusikateadlase töö on ju peamiselt reflekteeriv tegevus ning selle olulisus ilmneb tõesti rohkem n-ö ringi sees. See on meie eriala üks põline probleem, et ringist väljaspool olivad ootavad meilt pigem publitsistlikku, valgustuslikku tegevust, ringi sees aga eeldatakse akadeemilist süvenemist. Need käärid on väga suured. Ja kuna meid on ka vähe, ei saa me neid ootusi võrdselt täita.

Mis puutub veel muusikapreemiatesse, siis on mul väga hea meel, et nende hulk on viimasel ajal kasvanud. Mitte ainult seepärast, et saab tunnustada arvuliselt rohkem inimesi, vaid et on tekkinud võimalus leida üles ka neid valdkondi, mida muidu kunagi esile ei tõsteta. Kõik, kes muusikaelu seestpoolt näevad, teavad, kui tohutult oluline on mingis koosluses mõne muusiku panus, kes üksinda kunagi välja ei paista. Samuti rõõmustab, et muusikapreemiad on hakanud üles leidma õpetajaid, kes on ju ka alati kulisside taga ja kelle tohutult väärtuslik töö avalikkuse ette ei jõua.

Muusikateadlastega on samamoodi. Ja ma arvan, et see preemia ei tõstagi nii palju esile konkreetset inimest, vaid pigem seda valdkonda, milles ta tegeleb.

Oskad sa öelda, mis on sinu jaoks muusikateadlaseks olemise tuum? Või kui sõnastada klassikaline küsimus pealisülesande kohta: miks sa seda teed?

Uudishimu – see on üks võimas tõukejõud. Küllap on iga inimene kogenud, et mida rohkem ta ühte valdkonda süüvib, seda rohkem kasvab tema uudishimu. Ei ole nii, et saad midagi teada ja rahuldad oma janu – just edasi liikudes tunned üha rohkem, kui palju on avastada.

Muusikateadus on tegelikult väga kirju ala ja ehkki mina olen

Noore viuldajana Tallinna Muusikakeskkoolis.

olnud seotud peamiselt ajaloolise muusikateadusega, leian kogu aeg oma töö jaoks uusi ideid ka teistest valdkondadest, kolleegide uurimustest.

Kas see, kuidas sa muusikast mõtled, mis küsimusi muusika kohta küsid ja mida sealt otsid, on aastatega kuidagi muutunud?

Kindlasti see muutub. Viimasel ajal olen hakanud mõtlema näiteks selle peale, kui kitsas on tegelikult see sektor, mida me varasemate sajandite muusikast üldse näeme. Me tunneme ju ainult kirja pandud muusikat. Samas kui vaatame meie oma ajastut, siis näeme, et kaugelt suurem osa tänasest muusikast ei ole ega peagi olema kirjalikult fikseeritud – ta sünnib ja sureb samal hetkel ja nii on see alati olnud. Me teame ja näeme ka oma praeguse kultuuri pealt, et mingis keskkonnas aktiivselt leviv muusika juhib ja mõjutab ka seda kitsast, elitaarset osa, aga me ei saa seda kogemust päriselt üle kanda näiteks Bach'i või Mozarti ajastusse. Ometi see nii oli.

Siin on muidugi palju fantaseerimise ruumi ning küsimusi,

millele ei saagi vastata, aga minu meelest on tähtis olla teadlik sellest fenomenist, et me ei saa kunagi uurida kogu muusikakultuuri, vaid ainult selle püramiidi nähtavat tippu. Ülejäänud suuremat ja nähtamatut osa võime ainult oletada.

Sa loed EMTAs nn vanamuusika kursust, mis hõlmab õhtumaist kultuurilugu läbi kahe aastatuhande. Seega tegeled pidevalt erinevate ajastute iluideaalide ja maailmavaadetega, mis kunstis peegelduvad. Kuidas sulle tundub, kas inimene oma olemuselt on üldse muutunud? Kas tänapäeva inimene erineb näiteks keskaja või renessansiajastu inimesest märkimisväärselt?

Mulle meeldib otsida pigem seda ühisosa, sest tundub, et kõik see, mis muutub, stiilid ja väljendusviisid, on väline. Lugu, mida räägitakse, on ikka üks ja seesama.

Tänapäeva inimese ees on kindlasti selliseid praktilisi probleeme, millega ta kunagi varem oma ajaloos ei ole kokku puutunud, kas või aja tihenemine, teistsugune kommunikatsioon maailmaga. Aga need on vist suhteliselt pealispindsed probleemid. Inimene oma sügavamas loomuses ning see, kuidas ta ennast ja oma kohta maailmas otsib, ei muutu.

Kuidas vastad sina ühele Nikolaus Harnoncourt'i lemmikküsimusele, et miks on tänapäeva inimesel lihtsam suhelda ja suhestuda näiteks renessanss- või barokk-kunstiga (-muusikaga) kui astuda kontakti nüüdisaegse loominguga? On see küsimus sinu jaoks veel aktuaalne?

On küll aktuaalne ja ma olen selle peale väga palju mõelnud, aga mulle tundub, et see küsimus ise on sageli natuke valest aspektist esitatud. Kui me vaatame asjale pisut laiemalt, siis näeme, et tänapäeva inimene leiab nüüdismuusikaga ju väga hea kontakti. Lihtsalt meile kui akadeemiliselt haritud ja pisut elitaarselt suunitletud muusikutele tundub, et see ei ole "see muusika".

Need mõtted, millest ennist kõnelesin, on mul aidanud mõista, et kõige elitaarsem osa kunstist on alati olnud väga vähese publiku jaoks. Ja teisalt on inimesed muusikaga alati suhelnud ning muusikat on nende elus olnud palju. Tänapäev on selle poolest lihtsalt enneolematult rikas: on suuline kultuur, on massikultuur, on lai ligipääs väga paljude ajastute muusikale. Siin ongi ehk põhjus, miks meil jätkub nüüdisaegsele süvamuusikale vähem tähelepanu. Samas olen ma üsna kindel, et iga keskpäranegi tänapäeva helilooja saab rohkem publiku tähelepanu kui mõnigi renessansi tipphelilooja omas ajas.

Teisalt on Harnoncourt'il olnud kindlasti põhjust küsida, millest on tulnud see fenomen, et me mineviku muusikaga nii palju tegeleme. See on õieti ju 19. sajandil alguse saanud historistliku mõtteviisi pärand ning see omakorda Suure Prantsuse Revolutsiooni ja Napoleoni sõdade järelmõju, et me oleme hakanud idealiseerima minevikku ning et mingis mõttes elame ettekujutuses, et head ajad on möödunud. Sealt ka see vajadus mineviku tekstide järele, mis ühtlasi rikastavad meie elu määratult.

Paeluvad sind ka sellised mõttemängud nagu näiteks ajas rändamine? Igatseksid sa tunda mõne sajandi hõngu ja maitset, vestelda möödunud ajastu inimestega?

Viimastel aastakümnetel on väga palju mõeldud n-ö ajastutruust esituslaadist ning just sellega seoses mängitud ka ajas rändamise ideega. On püütud ette kujutada, et kui me läheksime näiteks Bachi aega ja kuuleksime tema muusikat toonases Leipzgis, siis

kas ja mil viisil rikastaks see meie ettekujutust Bachi pärandist. Kusjuures hämmastavalt paljud tulevad selle mõttega mängides järeldusele, et see ei pruugi olla sugugi positiivne kogemus.

Ma olen lugenud väga huvitavaid kirjeldusi sellest olukorrast, milles kanti ette Bachi kirikumuusikat. Me kujutame ette, et kirikus valitses harras vaikus ja kogudus kuulas tema muusikat suure tähelepanuga, aga kirjeldused räägivad hoopis muust: kuidas kiriku rõdudel olid Leipzigi ülikooli meestudengid, kelle hulgas elementaarsetki vaikus saavutada oli peaaegu võimatu, ning kuidas nad pinkidel istuvatele aadlipreilidele kirjakesi alla loopisid...

Olles palju tegelnud ajalooliste pillidega, mõtlen sageli ka tolleaegse muusika kõlaprobleemidele. On päris selge, et meie aja palju kogenumale kõrvale tunduksid need ettekanded mitmest aspektist väga võõrad, intonatsioonilt mustad ja muud sellist. Me küll tegeleme ajalooliste pillide uurimise ja taastamisega, aga samas oleme neid ka päris palju oma tänapäevase kõrva järgi kohendanud ja täiustanud. Ja selles mõttes ei ole ma kunagi uskunud, et need nn autentsed ettekanded ka tegelikult midagi restaureeriksid.

Kas need vanamuusika uurimises ja esitamises kuuekümnendail alguse saanud ja tol ajal revolutsioonilised ideed Nikolaus Harnoncourt'ilt, Gustav Leonhardtilt ja teistelt on vanamuusikast rääkimisel ka täna olulised? Kui palju sul tuleb veel rinda pista mõistmatute küsimustega, et milleks kõik see käsikirjades tuhnimine ja "vana moodi" mängimine?

Eestis seda skeptitsismi ja mõistmatust ikka jätkub. Aga olen ka oma tegevuse jooksul näinud, kuidas see vastuseis sulab.

Minu muusikutest tuttavad Euroopas ütlevad, et veel paarkümmend aastat tagasi oli samasugune vastasseis ka suurtes Euroopa ülikoolides, kus oli päris tavaline, et üks klassikaline viiuliprofessor oma barokkviuldajast kolleegiga peaaegu ei suhelnud, nad ei huvitunud teineteise tööst. Praegu aga läheb see klassikaline viiuldaja barokkmuusiku juurde ja küsib, kuidas sina seda Bachi sooloteost mängid, milliseid võimalusi ja lahendusi oled leidnud. Tänapäeval, eriti nooremate muusikute põlvkonnas, ei ole enam sellist koolkondade opositsiooni, samad inimesed mängivad nii ajaloolistel kui ka meie aja pillidel ning naudivad ideede vahetamist.

Need küsimused taanduvad lõpuks vist suuresti muusikaharidusele ja kultuuriteadlikkusele laiemalt. Sinu kui õppejõu käe alt käib läbi arvestatav hulk meie tulevase muusikuid ja muusikaelu tegelasi ning õpikute autorina oled ilmselt hästi kursis ka üldhariduskoolide muusikaõpetuse tasemega. Milline see pilt sulle paistab? Kas need hirmsad jutud sellest, et üldine kultuurihuvi ja -tase muudkui langeb, et noored ei loe midagi ega mõista õieti kirjutadagi, vastab sinu meelest tõele?

Teatud mõttes küll. Aga ma arvan, et inimeste suhtlemine kultuuriliste tekstidega on üleüldse muutumises. Kui me viisteist aastat tagasi rääkisime arvutist ja internetist kui millestki uuest ja et selle valdamine on inimesele vajalik justkui teine kirjaoskus,

Õpetades hakkad teise pilguga lugema, teise suunitlusega mõtlema. Siisamaani on õpetamine minu jaoks seesama – võimatus asju endale selgemaks mõelda ja uusi seoseid luua.

Laine Leichter tšelloklassi kontsert 1975. aastal Tapal. Ees: (vasakult) tšellistid **Mart Laas**, **Peeter Klaas** ja **Teet Järvi**, taga: pianist **Ivari Ilja** ning **Toomas Siitan** (paremal).

siis tänasele tudengite põlvkonnale on see mõte juba täiesti võõras. Nende jaoks on arvutitega seonduv see esimene kirjaoskus ja kunst, mida nad enamasti täielikult valdavad, samas kui mina, ehkki arvutid ei ole mulle võõrad, ei suuda end sellesse uude paradigmasse vahest päriselt asetada.

Siit ongi lihtne tekkima see hinnang, et noored ei loe, ei suhtle kultuuriliste tekstidega, aga me peaksime lisama, et nad ei tee seda nii nagu varem, vaid nad otsivad ja on leidmas uusi viise maailma ja kultuuriga kommunikeeruda.

Ka ma ise olen hakanud viimastel aastatel avastama, kui palju mulle tohutult olulist informatsiooni on kolinud interneti üle. See muudab isegi mu teadustöö praktilist külge, näiteks ei saa ma enam nii palju reisida, sest olulised arhiivid ja raamatukogud on nüüd mu oma tööalal.

Sul on endal ka lapsed. Milline on nende kultuuri- ja muusikahuvi? Kas see, millega nende isa tegeleb, on nende eluvalikuid kuidagi määranud?

Lapsed on tegelikult kõik juba suured, vanuses seitseteist kuni kakskümmend seitse. Nad kõik alustasid muusikaõpingutega, kuid professionaalses mõttes tegeleb sellega praegu ainult Peeter, kes on EMTAs lõpetamas oma kitarristuudiumi.

Ega ma ei ole ka püüdnud oma eeskujuga lastele kuidagi peale käia. Olen tahtnud pakkuda seda võimalust ja lihtsalt hoida muusika jaoks tee lahti. Samas ma usun, et see varasest noorusest saadud muusikaga kokkupuutumise kogemus muudab inimest ja avab temas mingi potentsiaali, mida ükski teine valdkond sel moel ei suuda. Kas või näiteks, kui ma kujutan ette nii umbes üheksa- või kümneaastast poisslast, kes omandab ja esitab muusikalisi tekste, siis ma ei leia sellele tegevusele teist samaväärset alternatiivi, mis aktiveeriks ja arendaks korraka nii tema emotsionaalset kui ka abstraktset mõtlemist.

Ma usun kindlalt, et elementaarne muusikaline haridus aren-

dab inimese võimet lahendada keerulisi ülesandeid kõikvõimalikel aladel, läheneda neile loovalt. Tänapäeva ühiskond ei ole seda aga mõistnud; seda peetakse kasutuks oskuseks ning ei nähta, kui oluliselt nooruses saadud laiapõhjaline muusikaharidus inimest kunnudab.

Sina said oma muusikalise põhihariduse Tallinna Muusikakeskkoolist. Mäletad sa, milline õpilane sa olid?

Mäletan, et mina ja mu klassikaaslased suhtlesime väga palju mitmesuguse muusikaga, ja kindlasti mitte ainult klassikaliselega. Minu keskkooli aeg, seitsmekümnendate esimene pool, oli ka rockmuusikas tohutult rikas ja intensiivne, mitmete keerukate ja intellektuaalsete vooludega, kus avastati terveid maailmu. Kuulan siiani neidsamu plaate ja hangin nende CD-versioone.

Just eile õhtul pakkusin ühele oma poegadest kuulata üht Joe Zawinuli ja tema ansambli Weather Report plaati, mis mulle omal ajal väga palju tähendas, ja sain vastuseks, et see tal ammu i-pod'is olemas! On küll tore tunne leida noorema põlvkonnaga kontakt "oma" muusika pinnal!

Mäletan keskkooliajast ka, et käisime usumatult palju kontsertidel – oma laste ja nende põlvkonna juures ma seda ei näe. Ilmselt oli see tol ajal üks väheseid võimalusi muusikaga aktiivselt kontaktis olla. Pealegi oli see väga odav. Nii juhtuski, et istusime poole klassiga lausa kolmel-neljal õhtul nädalas kontserdisaalis. Seal kujunes välja meie silmaring ja ka väärtushinnangute süsteem, sest kõrvuti tippmuusikutega sai ju kuulatud ka palju keskpärast.

Tänapäeval, kui kontserdipiletid on kordi kallimad ning tudengid on sunnitud õpingute kõrvalt ka tööle käima, pole kontsertide massiline kuulamine ja võib-olla ka paksude raamatute lugemine enam sugugi nii enesestmõistetav.

See on huvitav, et meenutades oma õpinguaega, võtsid sa esmalt jutuks selle, mis jääb koolist endast väljapoole. Kas koolis õpetataval oli sulle üldse midagi olulist ja huvitavat öelda? Olid sa usin õppur?

Ma olin selline, kes oskas asjadega hakkama saada ega jäänud kuskil vahele. Võtsin koolist selle, mis seal head oli, ülejäänud lasin mööda külge maha voolata; ühesõnaga kohanesin hästi. Küllap õpetab seda oskust ka tänapäeva kool.

Mäletan meie põlvkonda omamoodi mässajatena ja koolisüsteemi ägedate kriitikutena. Samas oli see noore inimese üks viise range süsteemiga suhelda – vastandudes õpid sedasama süsteemi vaat et paremini tundma ning suhtled igal juhul aktiivselt.

Õppisin TMKKs mitmel erialal: oma esimese pilli viiuli jätsin kahjuks varakult kõrvale ning jätkasin siis üldettevalmistavas osakonnas klaveriga. Keskkoolis otsustasin muusikateooria kasuks, mis tundus kuidagi väga loomulik, sest mulle meeldis lugeda, arutleda ja muusikat kuulata.

Siiski ei saanud sinust kohe muusikateadlast. Paljud ilmselt ei teagi, et oma konservatooriumi lõpudiplomi said sa hoopis kompositsiooni erialal, nii et oled paberite poolest ka helilooja. Ühes varasemas intervjuus oled öelnud, et sattusid heliloomingu peale ainult seetõttu, et sinu kõrgkooli astumise aastal muusikateooria erialale vastuvõttu polnud. Kas komponeerisid siis tõesti n-ö õpekava tellimisel?

Ma ei mäleta suurt sisemist vajadust muusikat kirjutada, aga see oli mulle tohutult huvitav. Mul oli põnev jälgida ja analüüsida, kuidas ma kirjutatan või kuidas kirjutatakse, aga arvan, et see ei

ole piisav argument olemaks helilooja.

Nii et olid heliloojana ikka pigem muusikateadlane?

Vist küll, jah. Tagantjärele olen selle pooljuhuslikult heliloojaks hakkamisega siiski väga rahul, sain selliseid kogemusi, mida ma mingil teisel viisil kunagi poleks saanud. Ja arvatavasti sain ma ka professionaalses mõttes parema ettevalmistuse, sest tol ajal oli muusikateadus, eriti selle ajalooline uurimine võrreldes kompositsiooniga vaeslapse osas.

Viimasel kümnekonnal aastal, kui olen tegutsenud ka dirigendina, tunnen, et just komponisti haridus, partituuriga suhtlemise kogemus ja muusikaline käsitööoskus aitavad mind interpreedina märksa rohkem kui mu muusikateadlase pagas.

Ma tahan siiski küsida veel sinu heliloojaelu kohta. On sul olemas näiteks selline asi nagu loomingu nimekiri? Tead sa, mitu oopust selles on?

Mingit loomingu nimekirja mul pole, sest kõik, mis ma tookord kirjutasin, jäid ju ikkagi õpilastöödeks. Kokku on ehk kümme-kond oopust, lõputööks teos sümfooniaorkestrile ja sooloklaverile. Viimasel paaril konservatooriumi aastal ja veel pisut pärast lõpetamist kirjutasin ka mõned sellised teosed, mida ma tagantjärele julgen muusikalises mõttes tõsiseltvõetavaks pidada.

Milline on su praegune kontakt nüüdismuusikaga? Kui palju sa jaksad oma põhitegevuste kõrvalt end uema muusikaga kursis hoida?

Jah, see ongi natuke jaksamise küsimus, aga loomulikult on mul huvi nüüdismuusika vastu, sest lõpuks peegeldub selles ju mu oma aeg ja keskkond. On rõõmustav, kui palju ja kui erinevat head muusikat kirjutatakse ainuüksi Eestis. Esmalt meenuvad erksa mõtlemisega T-tähedga heliloojad – Tüür, Tulev, Tulve; aga ka näiteks Tõnu Kõrvits, kelle muusikaga saan ikka hea kontakti. Aga see nimekiri võiks kindlasti saada ka palju pikem.

Sinu ametlikust biograafiast võib lugeda, et lõpetasid kompositsiooniõpingud Tallinna Konservatooriumis 1981. aastal Anatoli Garšneki klassis. Aga ma tean, et oled loonud ühe teose pealkirjaga “Capriccio armsa õpetaja ärasõidu puhul”, mille oled pühendanud Arvo Pärtille. Räägi, palun, kes Pärt sinu jaoks on ja milline oli teie õpilase-õpetaja suhe?

Minu kokkupuude Arvo Pärdiva enne tema Eestist lahkumist ei olnud väga pikaajaline, aga see-eest mulle tohutult tähtis. Arvan, et ma ei liialda, kui pean teda inimlikus plaanis oma õpetajaks. Olin seotud ka Arvo ja tema perekonna Eestist lahkumisega 1980. aastal – istusin koos nendega Tallinnas rongi peale ja sõitsin kaasa nii kaugele kui võimalik, Brestini välja, sest kõigi oma kohvrite ja käsikirjade juures oli neil lihtsalt praktilist abi tarvis. See oli mulle ka isiklikus mõttes üks väga tähtis reis, mis pani paljude asjade üle väga sügavalt järele mõtlema. Tookord olid sellised ärasõidud ju igaveseks, keegi ei kujutanud ette, et ta võiks nende inimestega veel kunagi kohtuda. See oli lõplik hüvastijätt.

Mõistagi oli see mulle väga suur läbielamine, sellest siis ka see pühendusega oreliteos.

Kuidas te üldse tutvusite?

Esmane kontakt oli muidugi loomingu kaudu. Ma armastasin tema muusikat juba varakult ning kirjutasin keskkooli lõputöö Pärdi tšellokontserdist “Pro et contra”. Selle töö tegemine oli tohutult põ-

nev ja just sellega seoses läksin ma ühel päeval ka Pärdi Mustamäe korteri ukse taha, andsin kella ja küsisin oma noore inimese julgusega, et kas ma tohiksin talle mõned küsimused esitada.

Sellest said alguse uued külaskäigud ja põgus isiklik suhtlemine, mis kestis kokku siiski umbes neli aastat. Mitmed tollased jutuajamised Pärdiva kõikvõimalikel teemadel, mitte ainult muusikast, olid mulle kirjeldamatult olulised.

Kas sinu elus on olnud veel selliseid inimesi, kelle mõju või puudutuse tugevust sa oma isiksuse kujunemisel tagantjärele väga selgesti tajud? Või sündmusi, mis on kuidagi suunda muutnud?

Muusikakeskkooli ajal kutsus Laine Leichter oma tšelloklassi õpilasi sageli koju ja ka minul oli õnn sinna seltskonda mõned korrad sattuda. Väga erilisena jäi mulle nendest kordadest meelde ka kontakt Karl Leichteriga. Laine Leichter oli vist ka esimene, kes pani mind publiku ette esinema – teosekommentaari dega oma õpilaste sagedastel väljasõidukontsertidel.

Keskkoolist on meeles ka Helju Taugi tohutult inspireerivad muusikalootunnid. Ise alustasin muusikaloo õpetamist, kui olin alles teise kursuse tudeng. Tiia Järg oli see inimene, kes arvas, et ma võiksin teda ühel poolaastal asendada, ning kes mind niimoodi õpetaja töö sisse kastis. Ma imestan, kust ta selle kindluse võttis... Aga sealt algas mu tegevus muusikateaduse suunal.

Paljusid asju hakkasin avastama just õpetamise kaudu, see on olnud mulle endale kõige tähtsam õppimine. Õpetades hakkad teise pilguga lugema, teise suunitlusega mõtlema. Siitamaani on õpetamine minu jaoks seesama – võimalus asju endale selgemaks mõelda ja uusi seoseid luua.

Vanamuusika uurimise juurde jõudsin loomulikku rada pidi, sest olin juba keskkooli ajast seotud Eestiski tekkinud aktiivse vanamuusika liikumisega – Hortus Musicus, Viljandi Linnakapell. Püüdsime koguni luua mingsugust vanamuusika klubi, kus muusikat kuulata ja mõtteid vahetada. Tol aja oli see üsna tundmatu valdkond, millest vähe räägiti ja mida peeti ideoloogiliselt koguni väheke “vastaliseks”. Eks see tegi asja eriti põnevaks.

Rohkem kui konkreetsed eeskujud või õpetajad mõjutas mind just see uudsuse elevus, ja muidugi loetud raamatud ja kuulatud muusika ise, mida tol ajal juba mõnevõrra leidis.

Võimalused enese harimiseks suurensid kaheksakümnendail aastal Tõnu Kaljuste kooriga maailmas ringi reisides. Lisaks kaasa- toodud plaatidele ja raamatutele veel kogemus sellest, mis toimus koori proovides – vanamuusika avastuslik esitamine ja üheskoos leitamine.

Nii et vanamuusika uurijana oled sa suuresti iseõppija?

Jah, põhimõtteliselt küll.

Aga kui veel eeskujudest rääkida, siis oli tol ajal paljudele väga suureks autoriteediks Hugo Lepnurm, tema loengud ja kogu see mõttemaailm oli ikka väga teistmoodi vaimusuga ja huvitav. Minuga läks nii, et jõudsin tema legendaarsetesse loengutesse alles

Inimene oma sügavamas loomuses ning see, kuidas ta ennast ja oma kohta maailmas otsib, ei muutu. Lugu, mida räägitakse, on ikka üks ja seesama

viierendal kursusel. Selleks ajaks olin juba mitu aastat sedasama perioodi ise õpetanud ja tundsin, et olin alles siis tema sügavate arutluste ja peene huumori vastuvõtmiseks valmis.

Kas pidasid selle teistmoodi vaimuse all silmas ka religioosset maailmapilti?

Ka seda.

Kas sellised teemad tulid üldse tol ajal loengutes jutuks?

Varjatult kindlasti. Ma arvan, et toonases hilise Brežnevi aja sumbu- nud õhustikus tundsid noored inimesed eriti suurt vajadust maailma kuidagi teistmoodi mõtestada. Pealesurutud vastuvõetamatud seletused käivitasid väga aktiivsed seismised eneseotsingud ja sageli just neis dimensioonides, mis olid kuidagi keelatud või peidetud. Osalt oli selles ka väga tugevat vastandumise tahet ja protesti.

Samas on varasema kultuurilooa tegeldes religioosne aspekt ju alati kohal, sa lihtsalt ei mõista neid tekste, kui sa ei aseta neid õigesse vaimsesse konteksti. Ja samamoodi on ka isiklikult. Niikaua kui sa end nendest tekstidest lahutad ega suhtle nendega intiimselt, ei pääse sa neile päriselt ligi, sügavam mõistmine ja kogemus jääb igal juhul poolikuks.

Seda pole ilmselt kerge sõnadesse panna, aga mida sa oma vanematekodust oled kaasa saanud?

See on kummaline, aga just viimasel ajal ja aastatega üha rohkem olen hakanud mõtlema, et mis see ikkagi on või on olnud. Ja töö- poolest, suures osas see ongi sõnastamatu. Kontakt vanematega on ju sedavõrd kompleksne, et sealt mingi ühe osa väljatoomine on alati kunstlik.

Kui ma mõtlen oma elukutsevaliku peale, siis otsest inspirat- siooni ma kodust pole saanud, aga need mõjud võivad olla ka pisut salapärased. Mõlemad mu vanemad on kõrgema tehnilise haridu- sega, kuid muusikahuvi ja suhtlemine muusikaga oli nende puhul loomulik. Emapoolses suguvõsas on olnud ka mitmeid kutselisi muusikuid. Veel mäletan, et meil oli oma aja kohta rikas plaadiko- gu – vahest sadakond klassikalise muusika plaati, mida ma päris ahnelt kuulasin.

Selles, et ka mu nooremast vennast [Andres Siitan] muusik sai, oli vist natuke ka minu eeskujuga; vanem vend seevastu on pühendu- nud arvutiinimene, ehkki ka tema on alati palju muusikat kuulnud.

Kust sa pärit oled? Oled sa rohkem linna- või maalaps?

Ma olen lausa kesklinnalaps, teist põlve tallinlane. Aga kivide va- hel üles kasvanuna oskan ma väga hinnata maakodus puhkamist ning see võimalus on mul üsna noorest east alates Haapsalu lähe- dal ka olnud. Mere ääres, täiesti üksik koht, kus saab käia ja olla nii, et ühtegi võõrast inimest ei näe.

Siiski pole see loodusetunne minu jaoks päris juurtega saadud. Näiteks minu abikaasa on kuni kooliminekuni maal kasvanud ja ma tajun tegelikult väga valusalt meie erinevust loodusega suhtle- misel – minul ei ole olnud väikese lapsena sellist elavat ja vahetut kogemust metsast, loodusetaju on n-õ puuduoleku-tunde kaudu hiljem juurde kogutud.

Sa korraldad juba viisteist aastat suviti suurt ja töömahukat Haapsalu vanamuusika festivali, varasügisest hiliskevadeni oled õppejõud, muusikateadlane vist aastaringi; osaled selt- side ja nõukogude töös... Jääb sul aega ka puhata? Või oled selline moodne inimene, kes puhkab ühest oma tööst nii, et

Muusikaajaloolane Toomas ja kunstnikuharidusega Kersti. Abikaasad 1989. aastal Rootsis.

FOTOD ERAKOGUST

teeb vahepeal lihtsalt teist tööd, näiteks dirigeerides puhkad õpetamisest?

Aga see tõesti on nii! Muusiku elukutse on ju selles mõttes õnne- lik, et muusika ise pakub nii palju just seda, mida inimene lõõ- gastusest otsib – pääsemist oma igapäevasest disharmoonias, si- semist tasakaalu, kontakti iseendaga, elamust. Muusik või üldse kunstnikud ei peagi alati töö ja puhkuse vahel valima.

Ja mis puutub näiteks Haapsalu festivali, siis on see minu jaoks võimalus teostada oma unistusi. Võib-olla kõrvaltvaatajale tundub, et ma tegelen seal Eesti kultuurielu rikastamise või n-õ vanamuusika vankri vedamisega, mis pole ka ilmselt vale. Aga ma teen seda ees- kätt iseendale – kingin endale võimaluse seda muusikat läbi elada.

Aga kuidas sa väljaspool muusikat lõõgastud? Teed sa sporti, käid kalal, maalid, kollektsioneerid...?

Ei, vot selliseid patte mu hingel pole! Aga seda täiesti teistmoodi olemist naudingi maakodus toimetades. Võsa niites või metsas askeldades liigub mõte hoopis teisiti, oled iseendaga kuidagi tei- siti. See on suurepärane puhkus.

Usun kindlalt, et elementaarne muusikali- ne haridus arendab inimese võimet lahenda keerulisi ülesandeid kõikvõimalikel aladel, läheneda neile loovalt.

NELE-EVA STEINFELD

pianist

Mauricio Kagel – muusika Jorge Luis Borges.

Suri helilooja Mauricio Kagel

18. septembril suri Kölnis 76-aastaselt helilooja ja dirigent Mauricio Kagel, kes oli viimase poole sajandi üks stiilikirevamaid figuure nüüdismuusikas. Kagel sündis 1931. aastal Buenos Aireses argentiinajuudi polüglottidest vanemate peres. Buenos Airese ülikoolis õppis ta filosoofiat ja kirjanduse ajalugu. Ülikoolis oli tema juhendajate hulgas ka Jorge Luis Borges, kelle mõju pidas Kagel oma kujunemisel tähtsamaks kui muusikaõpinguid tipptasemel õpetajate juures. Kagel sai eratunde klaveri-, orel- ja tšellomängus, heliloojana oli ta peamiselt iseõppija.

1957. aastal siirdus ta Pierre Boulez'i tungival õhutusel Kölni, täiendamaks end elektronmuusika vallas. Kagel jäi Saksamaale kogu eluks ning temast kujunes üks olulisimaid avangardi heliloojaid. 1960. aastast alates juhendas ta uue muusika kursusi erinevates Saksamaa linnades ning aastatel 1974–1997 tegutses nüüdismuusika-teatri professorina Kölni muusikakõrgkoolis. Kagel käis isikupärast loomingurada nn instrumentaalteatri žanri rajajana, mille esikteoseks oli "Sur scène". Kageli instrumentaalteatris ei mängita üksnes pilli, vaid ka pillidega; miimika, žestid ja interpretide omavaheline kommunikatsioon on samavõrd olulised kui muusikalised nüansid.

Kageli originaalse mõtteviisi avarai-

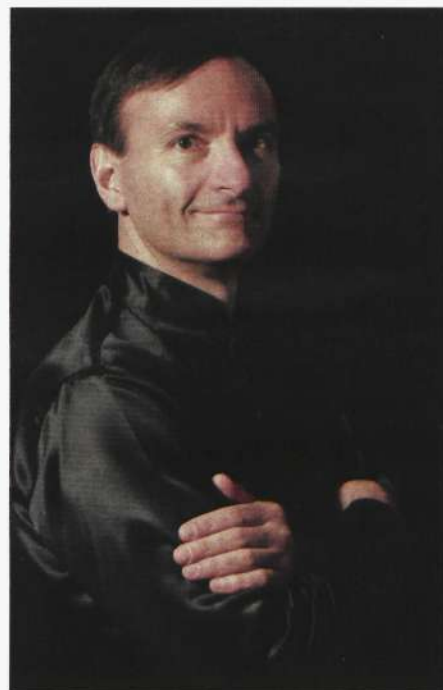
maks mängumaaks olid visuaalselt sündmusterikkad ja kummaliste proportsioonidega filmid, mille juures ta oli ühtaegu nii režissöör kui ka muusika autor. Neist tuntuim on "Ludwig van" (1970), mis kujutab endast omalaadset meditatsiooni Beethoveni elukäigust, teostest ja reputatsioonist. Kagel pälvis elu jooksul mitmeid auhindu, nende hulgas maineka Ernst von Siemensi Fondi preemia aastal 2000. Mauricio Kageli loomingut on salvestatud ligemale kaheksakümnele CD-le.

Ajakirja Gramophone 2008. aasta preemiad selgunud

Ajakirja Gramophone preemiaid peetakse maailma mainekaimateks klassikalise muusika preemiateks. Sel aastal jagati neid juba kolmekümnendat korda. Muusikakriitikud valivad kandidaadid rohkem kui 2000 arvustuse põhjal, mis ajakirjas aasta jooksul ilmuvad, ja lõplikud võitjad selguvad kahe hääletamisvooru järel, kus oma hääle saavad anda ka ajakirja lugejad.

Kolmkümmend aastat on ajakiri Gramophone auhinna võitjate hulgas välja valinud ka aasta plaadi, milleks oli sel korral plaadifirma Harmonia Mundi Beethoveni klaverisonaatide kogumiku neljas osa briti pianisti Paul Lewise esituses. Tähistamaks omamoodi juubelit, valis Gramophone tänavu kolmekümne ajavahemikul 1978–2007 aasta plaadi nimetuse pälvinud plaadi seast välja ühe, millele anti "Kuldplaadi" tiitel. Võidukaks osutus Hyperioni firma 2001. aastal salvestatud inglise pianisti Stephen Houghi plaat Saint-Saënsi klaverikontsertidega Birminghami sümfooniaorkestriga dirigent Sakari Oramo juhatusel. Olgu öeldud, et Stephen Houghile pakkusid konkurentsi Nikolaus Harnoncourt'i, Beaux Arts Trio, Richard Hickoxi ja Herbert von Karajani salvestatud helikandjad varasematest aastakäikudest. Eesti publik kuulis aga oktoobri lõpus nii Stephen Houghi kui ka Paul Lewise sooloõhtut festivalil "Klaver '08".

Gramophone'i aasta artistiks osutus sel korral 28-aastane ameerika viiuldaja Hilary Hahn ning elutöö preemia pälvis järgmisel aastal 80. sünnipäeva tähistav helilooja, pianist ja dirigent André Previn. Auhinna

Inglise pianist Stephen Hough, Gramophone'i aasta juubeliplaadi auhinna võitja.

FOTOD INTERNETIST

saajate hulgas olid veel klavessiinimängija ja dirigent Trevor Pinnock, dirigendid sir Andrew Davis ja Jiří Belohlávek, metsosopran Cecilia Bartoli ja bariton Gerald Finley, Artemis Quartet, pianistid Leif Ove Andsnes ja Julius Drake ning viiuldajad Tasmin Little ja James Ehnes.

Midagi uut Mozartilt

Hiljuti avastati Prantsusmaal ühest arhiivist Nantes'i provintsis sajanditevanune käsikiri. Salzburgi rahvusvaheline Mozarti Fond, mis haldab geniaalse helilooja pärandit, omistas nimetatud leiu kahtlusteta Wolfgang Amadeus Mozartile.

Üksik käsikirjaleht kuulus varasematel aegadel Pierre-Antoine Laboucheroe kollektsiooni. Üheksateistkümnenda sajandi algul annetas see härrasmees oma rikkaliku käsikirjakogu ühe raamatukogu arhiivile Lõuna-Prantsusmaal. Salzburgi Mozarti Fond peab leidu äärmiselt väärtuslikuks, sest Mozarti teoseid või nende fragmente tuleb päevavalgele haruharva. Äsjane leid

on viimase poole sajandi jooksul kõigest kümnes, eelmine selline leiti 1996. aastal.

Käsikiri kujutab endast esmast meloodiavisandit, millel puuduvad harmoonia ning instrumentatsioon. Selliseid visandeid on Mozarti puhul avastatud kokku saja ringis ning paljusid neist ei ole lõpetatud teoseks edasi arendatud. Paberi vanuse järgi otsustades võib käsikiri pärineda aastast 1787, mil Mozart kirjutas palju kirikumuusikat. Selleski käsikirjas vihjab sakraalsusele märges "Credo". Teadmiseks kollektsionääridele, et oksjonil oleks selle leiu väärtuseks hinnanguliselt 100 000 USA dollarit.

Bryn Terfel võtab hoo maha

Walesi bariton Bryn Terfel on viimasel ajal vähendanud esinemisi teatri- ja kontserdilaval. Põhjuseks pole mitte varajane pensionile minek, vaid soov leida sobiv tasakaal perekonnaelu ja töökohustuste vahel. Samas on 42-aastane laulja väitnud, et on alati plaaninud oma karjääri lõppvaatuks 45–46 eluaastat, püüdes vältida olukorda, kus staarile aplodeeritakse vaid vanast harjumusest mineviku kuldhetkede preemiaks. Näib aga, et ooperimaailm üht säravaimat baritoni veel niipea ei kaota, sest lepingud erinevate teatritega seovad Terfelt vähemalt 2014. aastani.

Lahkus klaverivabrikant Henry Steinway

Manhattanil suri 93 aasta vanuselt Henry Ziegler Steinway, kes oli suurejoonelise klaveritööstuse Steinway & Sons viimane juht nimetatud suguvõsast. Klaverivabriku Steinway & Sons asutas 1853. aastal Manhattanil Henry Steinway vanavanaisa, Saksamaalt Ameerika Ühendriikidesse emigreerunud Heinrich Engelhard Steinweg. Saksamaal tegutsenud klaverimeistrid Steinwegid olid selleks ajaks tootnud 482 klaverit ning esimene Ameerikas loodud instrument nimega Steinway & Sons kandis seerianumbrit 483. Klaver müüdi ühele ameerika perekonnale 500 dollari eest ning hetkel on instrument New Yorgi Metropolitan muuseumi eksponaat. Steinway & Sons oli tootnud klavereid üle kümne aasta, enne kui Steinwegid 1864. aastal ameerikapärast Steinway perekon-

nanime kandma hakkasid.

Kompanii arenes jõudsalt ja nõudmine pillide järele sundis ettevõtlust laiendama. Uus Steinway & Sonsi vabrik avati Queenisis ning samuti 1880. aastal Saksamaal Hamburgis. Kahekümenda sajandi algusaastateks tootis vabrik peaaegu 6500 instrumenti aastas, millest valdav osa olid kontsertklaverid. Seega kujunes Steinway nimi klaveri sünonüümiks juba ajal, mil Henry Steinway alles poisipõlve veetis. Klaverivabrikusse asus ta tööle 1937. aastal Harvardi ülikooli lõpetanuna. Pärast sõda sai temast ettevõtte mäenedžer ning 1955. aastal kompanii president. 1972. aastal Steinwayde perekondlik huvi ettevõtte juhtimise vastu vähenes ja firma müüdi maha. 1985. aastal tuli kokku investorite grupp ning Steinway & Sonsi vabrikuid hakkas juhtima emafirma Steinway Musical Properties Inc. 1995. aastal liituti Selmer Companyga, mis on tuntud kui kvaliteetsete puupuhkpillide valmistaja. Sellest ajast peale moodustus konglomeraat Steinway Musical Instruments, mis juhib peale Steinway & Sons klaverite ka mitmete teiste muusikainstrumentide tootmist.

Philip Glass loob ooperi Walt Disney elust

New York City Opera tellis ameerika heliloojalt Philip Glassilt ooperi, mille keskmeiks on filmirežissöör ja animafilmi looja Walt Disney. Philip Glassi loomingus, kuhu kuuluvad veel näiteks ooperid "Aknaheten", "Einstein rannas" ning "Galileo Galilei", on see lavateos juba kahekümne neljas ooper. Ooper põhineb 2004. aastal kirjutatud romaanil "Der König von Amerika", mis räägib Walt Disney elust ja mille autoriks on Pariisis tegutsev saksa kirjanik Peter Stephan Jungk. Ooper pealkirjaga "The Perfect American" ehk "Ideaalne ameeriklane" räägib Walt Disney elust, karjäärist ning viimastest elukuudest Wilhelm Dantine'i silmade läbi, kes töötas Disney kompaniis animaatorina 1940. aastatest alates. Ooperi esietendus on planeeritud New York City Opera 2012/13. aasta hooaja avasündmuseks, millega Philip Glass (1937) tähistab ühtlasi oma 75 aasta juubelit.

VÄRSKE VAIMUSTUS

KADRI HINRIKUS

ETV toimetaja-saatejuht

Minu viimase aja kõige suurem muusikaline elamus on Nargen Festivali raames ette kantud Veljo Tormise "Eesti meeste laulud", mis valmis Tõnu Kaljuste ja Peeter Jalaka eestvedamisel. Etenduse lõpulaul "Viimane laev" Juhan Smuuli tekstile (Tõnu Kõrvitsa arranžering) oli imeline! Rääkimata "Raua needmisest". See kõik oli super!

Beethoveni maraton Mederis

TOOMAS VELMET

muusikakriitik

Uued (vanad) saalid inspireerivad interpreete uutele (vanadele) kangelastegudele. Üks neist heliloojaist, kellega kangelast kehastatakse, on Ludwig van Beethoven: mitte et ta loomingu heroiline paatos selleks inspireeriks, vaid tema teoste nimekiri sobib selleks ideaalselt. Palju siis neid heliloojaid on, kellelt võib väljahõigata tsükli “32 klaverisonaati” või “10 viiulisonaati” või siis “Beethoveni tšellolooming”. Maailmas on interpreete, kes Beethoveni tsüklike ettekannetega nii kontserdilavadel kui ka plaadistuudios on hakkama saanud, ja neid on ikka pärjatud küll. Eesti interpretidest on vist kõige kangelaslikum olnud pianist Lauri Väinmaa oma sarjaga “32 Beethoveni sonaati” ja viis klaverikontserti. Ka Kalle Randalu on Beethoveni klaverikontserte korduvalt tsükliks esitanud, samuti ei ole võõras eesti viiuldajatele sari “10 sonaati”.

Beethoveni Viis tšellosonaati ja kolmed variatsioonid tunduvad eesti interpreedilt küll ajalooline märk olevat. Plaadistanud on neid Mstislav Rostropovič ja Svjatoslav Richter, Jacqueline du Pré ja Daniel Barenboim ning kordusena Pierre Fournier – Wilhelm Kempff ja Pierre Fournier – Artur Schnabel.

13. ja 14. septembril sisustasid Tallinnas Mederi saalis kaks õhtut kavaga “Beethoveni tšellosonaadid” tšellist Silver Ainomäe ja pianist Kirill Kozlovski (Valgevene/Soome). Mõlemad on ka pika Sibeliuse Akadeemia staažiga ja seal ka kokku saanud. Kirill Kozlovski on *Lied*-pianistina koolitust saanud ka sellistelt meistritelt nagu Hartmut Höll ja Dietrich Fischer-Dieskau.

Beethoven on sonaadid ja ka variatsioonid pealkirjastanud kui teosed klaverile ja tšellole. Ei maksa lasta ennast sellest häirida, nii on ka viiulisonaatidega. Tegemist on ikkagi puhtakujulise traditsiooniga. Kui Beethoven on tšellosonaatide žanri loojakujundaja, siis on klaveri domineerimine siin-seal ka mõistetav. Ainomäe – Kozlovski puhul tuleb tõdeda meeldivat kooslust, kus valdavaks on ansambiline professio-

Silver Ainomäe kontserditsükkel “Beethoveni tšellosonaadid” oli ulatuslik ja õnnestunud ettevõtmine.

FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

naalsus ja küllap ka sobiv mõtlemine kamermuusikas. Vaatamata Mederi saali liiga helisevale-kõlisevale akustikale oli Steinway kontsertklaveri kaas “pika pulga” peal lahti, mis pisut ehmatas. Kuid esimesed helid kaotasid hirmud. Uus lavaasetus on ka saali akustikat heas mõttes muutnud. Olin seni mitte just väga kirglik Mederi saali austaja, kuid sellise asetusega võib juba päriselt leppida.

Jaotada viis sonaati ja variatsioonid kaheks võrdväärseks kavaks on päris suur kunsttükk. Ainomäe ja Kozlovski esimene õhtu sisaldas 80 minutit puhast muusikat, teine 60 minutit ja finaalsiks (teise kontserdi teine pool) jäi A-duur sonaat oma 25-minutilise kestusega. Kontserdi teises pooles, kus kavas Beethoveni kaks viimast sonaati op 102, ilmutasid esinejad kergeid väsimuse märke. Ei olnud küll tehnilisi probleeme, kuid puudu jäi justkui kontsentratsioonist ning siin-seal ilmnes episoodilisi tasakaalu

küsitavusi, mis kontserdi esimeses pooles olid ideaalsed. Kahe sonaadi op 102 järjekune esitus väsitab ka kuulajat, kahandades oluliselt ta vastuvõtuvõimet.

Üldine iseloomustus duopaarile võiks kõlada nii: oleme noored mehed ja tempod on meil kiired! Tõele au andes oli seda päris põnev kuulata, sest esitajate meisterlikkus garanteeris teksti selektiivsuse, kui rääkida kiiretest osadest. Aeglastes osades oli mõnevõrra harjumatu soov mitte võtta liiga tõsiselt kas või autori juhendit *Adagio con molto sentimento d'affetto*.

Teine maratonipäev algas variatsioonidega Händeli “Judas Maccabeuse” teemale, mis on ka tõeliselt teos klaverile ja tšellole, tšellole jagub tõelist mängulusti ainult seitsmendas variatsioonis. Kozlovski oli laival peremees ja teos valati ootamatult hästi kompaktsesse vormi. Kahe õhtu parimaks tunnistaksin aga ainsa minoorse teose, sonaadi nr 2 g-mõll esituse. Minu meelest õnnestus siin absoluutselt kõik, alates *Adagio sostenuto*’st, mis oli tõeliselt *espressivo* kui *Allegro molto*’st kuni eriti vallatu rondoni finaalis. Kontserditsükli viimane teos, Sonaat A-duur kannatas aeg-ajalt ansambliilise tasakaalu osas. Episoodides, kus pianist ei tundnud ennast hästi, väljus esimesena kontrolli alt kõla ja seda forsseerimise suunas. Kas või sonaadi skertso. Siin on kaks võimalust esitamiseks: kas mängida *fortissimo*’s või *piano*’s, ja ka tempo valik on avar: *Allegro molto*. Paljud pianistid valivad *fortissimo* ja *molto, molto allegro*. Kozlovski otsustas püstitada siin maailmarekordi nii kõlajõus kui ka kiiruses ja jäi ikka vahele küll.

Tegelikult oli suure Beethoveni tsükli ettekanne muidugi noorte inimeste suur õnnestumine ja vaatamata minu norimisele pean tunnistama, et igav ei hakkanud küll hetkekski ja ka publiku silmist ja aplausi tugevusest ei saanud igavust kuidagi välja lugeda. Kahju, et ei Soome ega Eesti riik rohkem kui ühte korda sellist ettevõtmist välja ei kannata ja seda enam kahju neist, kes sündmusest ilma jäid.

Sügisfestival – põnev ja vajalik

MAARJA KINDEL
muusikateaduse üliõpilane

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
Sügisfestival 21.–24. oktoobrini.

Tänavu juba kümnendat korda toimunud Sügisfestivalist on saanud Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia üks omapärasemaid muusikatradsioone. Aastatega rahvusvaheliseks kasvanud üritus ei piirdu enam ammu ainult EMTA üliõpilaste uudisloomingu ja esituskunstiga. Viimastel festivalidel on alati osalenud ka põnevad väliskülastest interpreetid ja heliloojad. Sel korral lisandus kontsertide ja loengute programmi ka rahvusvahelise haardega ümarlaud, mille läbivaks teemaks oli kunsti- ja muusika-ülikoolide koostöö linnaga ning ülikoolide panus linna kultuurielu innoveerimisse.

Seekord alustas Sügisfestival oma kulgemist **multimeediaetendusega** Kultuurikatlas. Ülesastunud **duo con:fusion** ehk **Marcia Lemke-Kern** ja **Sascha Lino Lemke** (Saksamaa) on spetsialiseerunud lavalistele kompositsioonidele, milles ühinevad teatri elemendid, nüüdismuusika ja live-elektroonika.

Teoses "Bobeobi" (2006) sopranile ja arvutile oli kasutatud vene futuristliku kirjaniku Viktor Hlebnikovi tekste. Ettekandel tekkis põnev kooskõla venekeelse originaalteksti ja saksakeelse tõlke vahel, mis kostsid kordamööda ja mõnikord ka samaaegselt, erineva valjuse ja tämbriga publiku ümber paigutatud kõlaritest. Kunstnik Sonja Schierbaumi kollaažfilm "Too late" (2006) väljendas "koduigatsust võõraste paikade järele", nagu märkis autor teose annotatsioonis. Liikuvaid ja mitteliikuvaid pilte saatis graafiliselt ja suuliselt esitatud John Murphy tekst "Too late". Oliver Frei teos sopranile, lindile ja live-elektroonikale "Not here, not now, not with this guy" (1998) vahendas kanada laulja Janice Jacksoni surmalähedast kogemust. Nimelt oli ta supelnud oma kaaslasega meres, kui järsku uhtunud suur laine temast üle ja tekkinud

ohtlik olukord, mil naine mõtles, et ta ei tahta surra – vähemalt mitte siin, mitte praegu ja mitte selle mehega. Seda teost esitades seisis Marcia Lemke-Kern keset Kultuurikatla külma saali rohelises valgusvihus ja edastas umbes kümneminutilise vokaalselt ülitehnilise ja emotsionaalselt pingelise pildi sellest, mis tunne on peaaegu surra.

Duo con:fusioni teos "#Un4scene#" (2007) esitajale, live-elektroonikale ja live-videole *ad libitum* oli interaktiivne etendus. Esitaja häälikutele ja väljenditele reageerinud arvutiprogramm kasutas eelnevalt salvestatud pseudo-tõsielu ülevõtteid. Neid hakkides ja lükkides moodustus neli stseeni, milles kõne, žestid ja liikumine olid tavalisituatsioonidest välja võetud, neid kasutati kui kompositsioonilisi elemente. Intensiivset visuaalset pilti dubleeris Lemke-Kerni kaasahaarav, laulev, deklameeriv ja liikuv kommunikatsioon arvutiga.

Kompositsiooniüliõpilaste loomingu kontsert tõi EMTA kammersaali rahvast täis. Eks see ole üks kindel näitaja, et huvi meie noorte heliloojate ja interpretide tegemiste vastu on suur. Kuid võrreldes kevadiste Eesti muusika päevade ning eelmise aasta Sügisfestivali tudengikontserdiga tundus selle aasta kontsert tasemelt nõrgem. Oli korralikke, kuid igavavõitu kompositsioone, vähem põnevaid kõla- ja harmoonialeide. Domineerisid kuulajasõbralikud, minimalismist ja lihtsusest inspireeritud teosed. Järgnevalt mõnest rohkem kõrvu jäänud teosest.

Riho Maimetsa (1988) Klaverisonatiin oli sisemiselt voolava ja südamliku olekuga mõtisklus – harmoonialt selge, puudutavalt põhjamine. Teose esitas **Kristi Kapten**, kelle nõrke pianism ja tundlikkus oli omaette nauding. **Brian Christiani** (1984) "Sonata da Sabbia Dorata" viiulile ja harfile oli üles ehitatud kahe pilli äärmiste registrite vastandamisele. Viiuli ja harfi partiid olid nagu kaks inimest, kes tahaksid teineteise lähedust, aga mingil põhjusel jäävad

ikka kaugeks. **Evelin Seppari** (1986) Urvas-te rahvaviisil põhinev "Kuri kodu" koorile eristus omapärase helikeele, põneva häälekasutuse ning tiheda, lausa polüfoonilise faktuuriga. Teades ka tema teisi kooriteoseid, võin öelda, et Seppar on end kooriheliloojana leidnud. **Kadri Laanese** (1989) saksafonikvartett "Reigi laul" oli inspireeritud vaimulikust rahvaviisist. Laanes kasutas hästi saksafonikvarteti võimalusi ning jättis kompositsiooniliselt oma kogemuste ja nooruse kohta lootustandva mulje. **Maria Kõrvitsa** (1987) Klaverikvartett oli üles ehitatud dünaamika- ja tämbriblokkide vaheldumisele. Kasvavad ja kahanevad liikumised, abstraktsed kooskõlad ning looritatud tundlikkus iseloomustavad Kõrvitsa teost.

Järgmisel õhtul astus ooperistuudios üles EMTA nüüdismuusika ansambel, mida juhendab **Taavi Kerikmäe**. Esinesid **Helena Tuuling** (klarnet), **Mari Targo** (viulil) ja **Liivi Arder** (klaver).

Kontsert algas vaba improvisatsiooniga viiulil ja klarnetil, mille järel kõlas **Erkki-Sven Tüüri** "Conversio" (1994) viiulile ja klaverile. "Conversio" tähendab ladina keeles pööre, pöörlemine, tiirlemine; minimalismi mõjutustega teost kuulates tekkis mulje spiraalis liikumisest. Viiuli "pöörlemist" takistasid klaveri lühikesed, rütmiliselt ootamatud ja mitterõhulistel taktiosadel kõlavad akordid. Teos on koosmänguliselt päris nõudlik, aga Arder ja Targo olid nauditavalt täpsed.

Teose "Saar" (1993) viiulile ja klarnetile kirjutas **Helena Tulve** kahekümnendate eluaastate algul. Juba selles noorusaja teoses on, mida kuulata – tihedad dünaamika muutused, aktsendid, iga heli on oluline, mõtestatud ja armastatud. Ja lisaks see "miski", mis ei lase helidel laiali valguda. "Saare" esitus jäi kahjuks natuke rabeledaks. **Arvo Pärdi** "Fratres" (1977/1980) viiulile ja klaverile on teos, millest pole lihtne paari sõnaga kirjutada. Võib-olla on mõne teose

puhul sõnad üldse üleliigsed. Esitus oli üldjoontes kena, kuid kohati mõjus Mari Targo veidi eemalseisev olek ja külm emotsionaalsus häirivalt.

Samal õhtul andis kontserdi ka **Ansambel U**, esitades ameerika helilooja **Benjamin Broeningu** teoseid. Broeningu muusikat mängitakse kõikjal üle maailma, ta on kirjutanud teoseid orkestrile, koorile ja mitmesugustele ansamblikele ning on elektronmuusika festivali "Third Practice" asutaja ning kunstiline juht.

Ansamblikest "Changing Lights" (2008) kuulatas tekkis ettekujutus horisontaalselt liikuvast pildist, kus ilmuvad aegajalt erinevad värvilaigud, mis siis uue värvi ees taandudes jälle kaovad. Muusika oli enamasti vaikne, võbelev. **Tarmo Johanne** ning helilooja esituses kõlanud "Trembling Air" (2008) flöödile ja *live*-elektroonikale oli värinate, sahinatega, sisinate ning võnkumiste pillerkaar, mis hea interpretatsiooni ja läbimõeldud ülesehituse tõttu vormus põnevaks tervikuks. "Arioso/Doubles" (2002) klarnetile (**Helena Tuuling**) ja *live*-elektroonikale sünteesis klarneti mahedat ning elektroonika vilisevat, vahel ka undavat kõla. Kõhedalt kosmilised ja pikad helid tegid sellest teosest minu lemmiku. "Dark Wood" (2007) tšellole (**Levi-Danel Mägila**) ja *live*-elektroonikale oli, nagu nimigi vihjab, tumeda ja salapärase olemusega. Madaalad helid, elektroonika krabinad, prõksumised, just nagu kõnniks (sünges) metsas. Selle teose puhul veendusin taas, et Broening kasutab elektroonikat väga maitsekalt – ta ei upu sellesse ära. "Like dreams..." (2005) ansambli esituses hõljus heledas atmosfääris, lootuses ja ärevuses. Lõpupoole tõi bassklarneti madal register teosesse midagi ebakindlat ja hämarat, justkui hoiatades, et alati ei lähe nii, nagu me unistame... Peale selle, et Ansambel U: on kammerkoosseisuna professionaalne ja kaasahaarav, on mängijad ka solistidena väga muusikaalsed ja võimekad.

Lõppkontserdil EMTA kammersaalis esines Belgia ansambel **I Solisti del Vento**, kõlasid Wim Henderickxi, Igor Stravinski ja Märt-Matis Lille teosed. I Solisti del Vento on Belgia tähtsaim puhkpilliansambel. Francis Pollet' juhtimisel esitavad nad väga eripalgelist kammermuusikat. Ansambel propageerib kaasagset puhkpillimuusikat ning teeb koostööd tuntud solistide, kooride ja heliloojatega.

Märt-Matis Lille teoses "Kolm joogilaulu" (2008) on kasutatud hiina klassikalisel luule suurkuju Li Bai kolme teksti. Bai veiniluules on põimunud spontaansus, loodusest inspireeritud kujundid, müstika ja antropomorfism. Lille valitud tekstid olid kantud kuuvalguse ülistamisest, vee hõbedasest peegeldusest, veinivinest ja müstilisest ööst. Muusika toetas tundlikult ja leid-

maha" (2006) jutustajale ja ansamblikele põhineb vanal vene muinasjutul "Tulilind". Tegemist oli teatraalse tükiga, kus Henderickxi muusika, Bart Moeyaerti tekst ning Jan Booni visuaalid põimused üheks. Muusika järgis siin väga täpselt jutustuse tempot ja sisu; lisaks kasutati juhtmotive ning tegelastega seostuvaid tunnuspille. Kui teosest olid kõlanud esimesed taktid ning

Sügisfestivali lõppkontserdil EMTA kammersaalis esines Belgia ansambel I Solisti del Vento.
FOTO EESTI PÄEVALEHT/RENE SUURKAEV

likult teksti ilu, luues silme ette mitmedimensioonilise kummalise atmosfääri. Saal mattus pikkadesse *glissando*desse, sumedatesse helidesse, sahinatesse ja kõhedasse hajuvasse.

Igor Stravinski "Söduri lugu" (1918) põhineb vene rahvajutul, mis räägib sõdurist, kes müüb saatanaile oma armastatud viiuli ning vastutasuks saab jõukust toova raamatu. Hiljem hakkab sõdur tehtut kahtsema ja ihkab viiulit tagasi. Teos on tõeline väljakutse mis tahes tippansamblikele. I Solisti del Vento esituse puhul meeldis mulle see, et nad ei keeranud temperamendi ja hooga vinti üle. Karakterid osade vahel olid hästi paigas. Samas oli mõnes passaažis tunda ka ebatäpsust koosmängus.

Wim Henderickxi teos "Olek lasi karu

särtsakas jutustaja Sam De Bruyn öelnud paar lauset, kostis saalist naeruturtsatus. Enamik publikust ei osanud vist oodata Prokofjevi "Petja ja hundi" sarnast lustakat ja nooruslikku lugu, sest Henderickx on ju tuntud kui Aafrikast, idast ja teistest eksotiilistest kultuuridest mõjutatud filosoofilise varjundiga muusika looja. Aga nagu Henderickx ise ütles, meeldib talle eksperimenteerida ning end pidevalt proovile panna.

Sügisfestival on mitmekülgne ja vajalik, see on võimalus kuulata Eesti oma noori heliloojaid ja muusikuid, kohtuda põnevate ja juba tunnustatud tegijatega mujalt maailmast ning vahetada mõtteid nüüdismuusika teemadel.

Piire avardav kitarrimuusika sügiseses Viljandis

MARET TOMSON
muusikateadlane

Viieteistliikmeline kitarriorkester.
FOTO URMAS VOLMER

Viljandi on saanud endale uue festivali. Suvise folgipeo ja vanamuusikafestivali kõrvale on tulnud kitarrifestival, kus 23.–27. septembrini toimus kaksteist kontserti, *jam-session* ja õpituba. Erinevalt Tallinna ja Tartu samalaadsetest üritustest oli Viljandis esiplaanil improvisatsiooniline kitarrimäng.

Festivali kunstilise juhi Ain Agana sõnul oli festivali üks olulisemaid eesmärke üliõpilaste kaasamine, et luua sildu eri õppeasutuste vahel ning aidata kaasa professionaalsete mängijate arengule. Noori kitarriste oli kohale tulnud Helsingi, Moskva, Vilniuse, Riia, Tallinna ning Viljandi muusikaõppeasutustest. Õpitubades juhendasid oma ala meistrid Robert Jürjendal, Aleksander Vinitski (Moskva) ning Kevin Breit (Kanada) koos oma ansambli liikmetega. Kolm päeva kestnud ühistöö tulemusena toodi publiku ette mitmekülgne kava, kus äratas eriti tähelepanu viieteistliikmeline kitarriorkester Robert Jürjendali juhatusel. Viljandi Kultuuriakadeemia dzässeriala üliõpilase Karl Laanekase sõnul sündiski kogu õpitoo muusika kahe justkui vastandliku printsibi koosmõjul: ühelt poolt range kontsentratsioon, teiselt poolt täielik vabadus ja juhuslikkus. “Tulemuseks olid parematel hetkedel täiesti uskumatud kooskõlad ja rütmimustrid. Sellise pingeliselt tuksleva süsteemi osakeseks olemine oli erutav kogemus.”

Festivali peaesinejaks oli kanadalane Kevin Breit koos oma ansambliga Sisters Euclid. Festivali bukletist võis lugeda, et ta on olnud oma kitarristist isa kõrval iseõppija ning salvestanud erinevate koosseisudega ligi tosinajagu heliplaate. 2004. aastal

nimetas Toronto Muusikute Liit Breiti aasta muusikuks. Viljandi publik võis veenduda, et tegemist oli harukordselt leidliku kitarristiga, kes köitis oma mõnusa huumori ning lihtsa ja vaba olekuga. Kogu kontserdi vältel hoovas lavalt saali pillimehe jõulist energiavoolu. Minu kõrval istuv kitarrist Jan Viileberg juhtis tähelepanu solisti erilise mängulaadile: tema kõlapelett koosnes sageli ülemhelidest ja kunstlikest flazolettidest, koos mängupartneritega segati kokku erinevaid stiile ja rütme. Tõepoolest, kvartett moodustas väga ühtselt toimiva ja üks-teist lausa lennult mõistva terviku.

Viljandi Kitarrifestivalil on plaanis igal aastal tutvustada mõnd kitarril sugulaspilli. Tänavu saime nautida suurt lautot theorbi ja barokk-kitarril, mida mängis Oslost pärit Rolf Lislevand. Kõlas prantsuse, hispaania ja itaalia barokkmuusika. Poleks osanud arvatagi, et vaikne lauto suudab täita kogu Jaani kiriku kõlaruumi – tänu basskeeltele oli pilli registriline diapsoon üllatavalt avar ning mängija mitmekülgne dünaamika ulatus *pianissimo*’st *forte*’ni. Eriti huvitavad olid improvisatsioonilised tokaadad, kus köitsid tähelepanu ilmekalt artikuleeritud retoorika, selged polüfoonilised liinid, öhkõrnad väreleavad kaunistused ja kõnekad pausid. *Basso ostinato* tüüpi barokkvariatsioonides näitas solist erakordset näpuosavust, täites teema pikki noote üha lühemate vältustega. Kui lautomängu on ka varem kuulnud, siis barokk-kitarr oli paljudele uudne pill. Lislevand juhtis tähelepanu selle erilisele kõlale, mida tekitavad soolkeeled kokkupuutest tundlike sõrmeotstega. Esinemise lõpul demonstreeris kuulus vanamuusik elektroonilist eksperimenti:

looper’i abil tekitas ta kõlalise mulje mitmest korraga mängivast instrumendist. Tulemus oli küll huviäratav, kuid Lislevandi tasemega pillimees ilmselt ei vaja tehnikabi, ta suudab ka üksi naturaalse pilliga publikut köita ja üllatada.

Folkloorsete meloodiate põnevat põimimist dzässmuusikaga kuulsime Jaak Sooääre ja Tuule Kanni kontserdil. Oma ansambli on nad nimetanud Üsna Vaiksaks Duoks ja õrn ning vaikne oli see muusika tõepoolest. Erinevate kannelde, parmupilli ja pikkvile kõrval esitles Tuule Kann oma uhiuut keskaegset harfi (meister Roland Suits). Instrument ei äratanud tähelepanu mitte ainult oma kauni kõla, vaid ka imeilus viikingi ornamentikaga. Mitmed omaloomingulised palad (näiteks “Pakane”) mõjusid hõrgu impressionistliku kõlapildina, kus haprad öhkõrnad mustrid põimusid jõulisemate, samas väga maitsekalt valitud kitarritämbritega.

Kõige rahvarohkem oli Riho Sibula kontsert, mis oli samas ka DVD avalik salvestus. Avalaulu algussõnad “Mulle meeldib see sügisae...” andsid kogu kontserdile erilise lüürilis-mõtliku meeleolu. Solisti ümbritsev instrumentaalne taust toetas oma väreleava ja pidevalt muutuva helikangaga laulude sõnadest tulenevaid mõtteid armastusest, hüvastijätust, üksindusest, loodusest.

Festivalil kuulutati välja Tiit Pauluse nimeline noore kitarrimängija preemia ning sellega kaasnev ühekordne stipendium, mille sai Virgo Sillamaa Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiast. Publikupreemia määrati Viljandi Kultuuriakadeemia tudengile Jalmar Vabarnale, kellel on au ja võimalus esineda ka järgmisel kitarrifestivalil.

Värsked afektid noortelt muusikutelt

TRIIN KRIGUL
viuldaja

17. septembril esines Niguliste kiriku Antoniuse kabelis barokkmuusika ansambel Gli Affetti Freschi. Ansamblist kuuluvad Meelis Orgse (barokkviul), Antto Vanhala (barokkviul, barokkviola) ja Matias Häkkinen (klavessiin, positiivorel). Kõik kolm on õpingukaaslased Sibeliuse Akadeemias. Koos musitseerimist alustati 2007. aastal ning sama aasta maikuus võitsid nad esimese preemia Tallinnas toimunud Buxtehude konkursil.

Ansambel on pühendunud peamiselt 17. sajandi muusika mängimisele ning kontserdi alapealkiri oligi "Varabaroki virtuoosid". Esitati Girolamo Frescobaldi, Dario Castello, Salamone Rossi, Maurizio Cazzatti, Bartolomeo da Selma, Biagio Marini, Bernardo Storace, Marco Uccellini ja Arcangelo Corelli teoseid. Need kõik olid omaaegsed heliloojad-interpretid, tänu kellele jõudsid viul ja klavessiin sooloinstrumentidena laiemal kuulajaskonnale ette. Kindlasti tasub siin märkida, et viuldajad kasutasid ajastule omaseid lühemaid poognaid, mille puudub hiljem välja arenenud kruvisüsteem. Sellise poognaga on lihtsam mängida kiireid eraldi noote ning kergem kujundada 17. sajandi muusikale omaseid kaunistusi.

Kontsert oli tinglikult jaotatud kolmeks osaks, mille vahel olid põgusad häälestus- ja hingetõmbepausid. Kava kulges väga lennukalt ning oli üles ehitatud küllaltki vaheldusrikkalt. Teosed olid piisavalt erilised ning vahelduvate koosseisudega. Peamiselt kõlasid ansamblihood, kuid nende vahele oli põimitud ka paar teost sooloklavessiinile ja positiivorelile, mis mõjusid mõnusate vaheladadena.

Niguliste kiriku Antoniuse kabel on väga sobiv koht varajase kammermuusika esitamiseks. Sealne akustika toob suurepäraselt esile barokkpillidele omase ekstsaktsed ja särava kõla. Kogu kontserdi vältel oli nautitav trio väga hea koosmäng ja ansambli-

Gli Affetti Freschi koosseisus (vasakult) Antto Vanhala, Meelis Orgse ja Matias Häkkinen.
FOTO EESTI KONTSERDI ARHIIVIST

tunnetus. Ilmselt on selleks ka palju harjutatud, kuid see, kuidas teineteiselt fraase üle võeti, üksteist kuulati ning muusikaliselt mõisteti, avaldas tõesti muljet. See oli justkui lõngakera, mida katkematult keriti, muusikat esitati imepärase kergusega ja tehniliselt meisterlikult. Vahetevahel häiris pisut klavessiini kõla, mis tundus liiga "rasvane" ja täis mängitud, klavessinistilt oleksin oodanud veidi õhulisemat ja peenekoolisemat esitust.

Gli Affetti Freschi tähendab tõlkes "värsked afektid". Niimoodi, värskelt, see kontsert mõjuski. Juuksejuurtest varbaotsteni oli tunda, kuidas noored musitseerivad silmanähtava rõõmu ja kirega. Eriti tooksin esile Meelis Orgset, kes selle poolest oma

kaaslastest pisut rohkem silma paistis. Alati on suur rõõm kohata inimesi, kes on leidnud oma tõelise kutsumuse, millega nii isend kui ka teisi õnnelikumaks teha.

Kontserdielamus kujuneb enamasti paljude komponentide koosmõjul. See algab juba eelhäälestusest, lõhnadest, kujutlustest ning jätkub pärast kontserti, kõrvus helisesmas kuulnud muusika ja kõigest sellest kantud emotsioon. Gli Affetti Freschi kontsert toimus ilusal ja sügiseselt kargel õhtul. Hiljem vanalinnas jalutades ja tähistaevast vaadates oli mul kuuldule tagasi mõeldes ka hinges kuidagi puhtam ja selgem tunne. Tundub, et muusikud on oma ansambli nime pannes tabanud täpselt naelapea pih-ta.

Vaesus und võõrandumine

LOONE OTS

kultuuriloolane ja wagneriaan

Lavastaja Neeme Kuninga soovil mängivad esimene ja viimane vaatus moodsatel reguleeritava kõrgusega haigevooditel. Fotol Tristan (Peter Svensson) ja Isolde (Heli Veskus) ooperi lõpustseenis.

FOTO HARRI ROSPU

Richard Wagneri muusikadraama “Tristan ja Isolde” Rahvusoooper Estonias. Nähtud etendused: 17. mail (esietendus) ja 4. oktoobril. Muusikaline juht: Arvo Volmer. Dirigendid: Arvo Volmer, Jüri Alperen ja Mihhail Gerts. Lavastaja: Neeme Kuningas. Kunstnik: Ervin Õunapuu. Valgus: Neeme Jõe, Neeme Kuningas ja Ervin Õunapuu. Osades: Tristan – Heikki Siukola (Soome) või Peter Svensson (Austria); Isolde – Irmgard Vilismaier (Saksamaa) või Heli Veskus; Brangäne – Helen Lokuta või Juuli Lill; Kurwenal – Rauno Elp või Atlan Karp; kuningas Marke – Leonid Savitski või Priit Volmer; Melot – Mart Madiste või Taavi Tampuu. Rahvusoooper Estonia sümfooniaorkester ja ooperikoor.

Rahvusoooper Estonia südikus valida kahekümne viie aasta järel lavastatavaks Wagneri ooperiks just “Tristan ja Isolde” pani mõtlema soovide ja võimaluste tasakaalu

üle. Tõik, et müüri- ja kavalehtedel esineb teos originaalpekirjaga “Tristan und Isolde” (erinevalt näiteks “Tuhkatriinust”, “Padaemandast” ja “Talupoja aust”), tekitas seose kadakliku pürgimusega. “Tristan” on paras pätkel mitte isegi niivõrd raskete tessituuride ja partiide pikkuse poolest, vaid eeskätt selle pärast, et ooperis peituv iva on 21. sajandi emantsipeerunud publikule päästmatult kaotsis: keelatud seksi pole meie ajal olemas ja saatuslikku, tapvat armastust ka mitte. Või kui on, tuleb nende tagant otsida patoloogilisi põhjusi.

Eesriide avanedes ongi patoloogia esimene ere mulje. Lavastaja Neeme Kuninga soovil mängivad esimene ja viimane vaatus moodsatel reguleeritava kõrgusega haigevooditel. Ülim kangelane Tristan, kelle tugevust ja vaprust Wagner ooperi tekstis (ja muusikas) ikka ja jälle rõhutab, on algusest peale surmale vaid sendi võlgu: nii jõuetult, nii alistunult võtab ta vaevaaseme omaks. Analoogetele sängile sunnitud Isolde on

ärksam, aga ainult natuke. 20. sajandi võõrandumiseffekt on täiuslik. Miski ei saaks olla Wagnerile võõram, isegi mitte Thomas Manni “Tristan” (1906), mille lugu mängib sanatooriumis. Sajand edasi ja saksa kultuuriruumist kaugemal on suure komponisti ja luuletaja võimas lembelugu taandatud millekski, kust puudvad veel ainult hullusärgid. Võib-olla on lauljad keeldunud neid kasutamast?

Mannil on Tristani kaasaegse *alter ego* nimi Spinell, mis on teadupärast poolkallis-kivi. Ja kogu lavastus tundub (ikka esmapilgul) kuidagi poolik, ebaehtne, surrogaat. Ma ei oleks vastu, kui lavastaja võtaks seda ooperit iroonia või isegi satiiriga, rääkimata huumorist. Miks mitte teha kolmnurgast naine-meis-armuke näiteks seened ja naerutada saali pilvikust ja murumunast kübarate ja muu looduslähedase butafooriaga? Oleks huvitav, kahtlemata ka moodne, ega sunniks vaatajat uskuma, et asi on tõsiselt võetav. Nüüd aga eeldab lavapilt, et tõlgendus siiski soovib kaasata vaatajat ooperi

looja ning tema *Gesamtkunstwerk*'i vahenda lavastaja lainele. Kuid lavastaja eesmärk jätab nõutuks. Ei saa aru, miks ta seda kõike teeb.

Asi ei oleks nii hull, kui Eesti publik oleks Wagneriga maast madalast koos kasvanud. Kuigi üleilmses teateruumis on iga soovija Wagnerit kas või *YouTube*'ist parimates esitustes vaadanud, ei ületa ehtsat, näost näkku kulgevat ooperielamust miski. Seetõttu läheb eestlane "Tristanit" vaatama ehk küll eelarvamuse, aga samas ka ootusega. Ta soovib toita oma kõikuma lõonud usku vanadesse väärtustesse, mille hulka enam või vähem kuulub ka Armastus. Ta võib nende väärtuste üle naerda, kui põhjust leiab. Aga nulljoone lähedane jahe neutraalsus ei ole hea viis Wagneri siseilma tutvustada. "Tristan" on ju eeldamisi misjonäriüritus, mille edust (aga edusti mitte kriitikute, vaid ooperi külastajate silmis) sõltub "Richard I" taastulek meie lavadele. Ja mida kogeb ooperihuviline palverändur? Olgem ausad: ega eriti midagi. Vahest on süüdi lauljad?

Siinkirjutajal pole muusikaharidust. Seetõttu loobub ta arutlemast dirigentide üle ning saab lauljate häälelisi oskusi hinnata ainult vähiku seisukohalt. Aga üks kunsti nautimise võtmesõna on samastumise efekt, mille läbi saadakse puhastav katarsis. Selleks on tarvis, et laulja laulaks ja ühtlasi mängiks. Ja et tal väga heal juhul oleks ka enam-vähem usutav lavakuju. Estonia "Tristan" jätab Tristanid (esietendusel Heikki Siukola, hiljem Peter Svensson) mänguvõimalustest ilma. See on kindlasti tahtlik, sest vaevalt nad jaksaksid korraga laulda ja mängida. Svensson on ehk rohkem elus kui surnud, aga mis see ikka päästab. Äkki oleks hea mõte teha hooajal üks etendus ja leida kallim tenor? Praeguses majanduslanguses see muidugi vaevalt ära tasub, ergo teostamist leiab. Irmgard Vilsmaier kui esietenduse Isolde suutis vähemalt laulda. Kena, tõesti kena üllatus on aga sügisel sellesse rolli asunud Heli Veskus, kes tuli vastu paljude arvamus "metsiku Isolde" taltsutamise jaoks toime. Tema tõlgendus oli saalist vaadates nõtkem, avaram ja avatum kui sakslanna oma. Kuulates jäi aga hääl *forte*'des Wagneri tahtele alla, aga "tänu" partnerile polnud sellest eriti luugu (ja korraliku tõusu puhul ei hiilunud kuuldava häälega keegi laval olijaist).

Tristani ja Isolde romaanis, mille eesti-

keelne huviline leiab "Keskaja antoloogiast", asendab Brangäne oma käskijannat kuninga pulmavoodis. Arvan, et vähemalt Helen Lokuta kehastatud Brangäne puhul kuninga veaks. Lokuta on nägus, tegus ja laulab üpris meeldivalt. Juuli Lille tegelaskuju ei pääse temaga võrreldes (veel) piisavalt mõjule, kehahoid ja liikumine jäävad kammitsetuks. Ta toob küll lavastuse kirevabasse puslesse sobiva tükikese, esitab veenvalt peaaegu sootut ametile pühendunud põetajat (halastajaõde, diakonissi), aga siiski...

Melot (Mart Madiste) on samasugune. Libreto järgi oleks tal täita tähtis roll. Nimelt tema viib täide jumalakohtu otsuse: Tristan on abielurikkumises tahte või teo läbi süüdi ja saab just seetõttu Melotilt surmava haava. Lavastuses lüüakse haav mõõdaminnes ja Melot jääb keskpäraseks. Ta võiks selline olla tingimuse, et Tristan on suur. Praegu pole Melotile, kelle laval viibimise aeg niigi napp, antud võimalust panna publikut hinge kinni hoidma. Kurwenal? Taevake, lisaks tõbistele on laval ka invaliid (Rauno Elp, Atlan Karp). Mispärast ta kepiiga käib? On see mingi obstsöönne vihje muidu mitte kuskilt paistvale erootikale? Muidugi, see on omamoodi hea, et marginaalsed rühmad on leidnud tee ooperilavale ka väljaspool "Rigoletto". Kuid Tristani pühendunud sõbra puht vanusest tingitud jõuetus ei ärata kurbust, vaid võõristust. Taas oleme ringiga võõrandumise man tagasi.

Äkki läheb lava aga lahti. Ilmub pikk, hele ja noor kangelaskuju. Kahjuks mitte kangelastenor, vaid kena bassitämbriiga Marke *alias* Priit Volmer. Vastandudes esipaarile on tema siis kaasaegne, uue põlvkonna, sajandi või aastatuhande mees. Temas on nii palju köitvust, et tekib tahtmine tõusta ja hüüda: poiss, võta Brangäne ja põgene! Milleks sulle Isolde? Ja miks Isoldele sellise Marke puhul Tristan?

Kentsakaks pöördus minu kui kultuuri-loost huvitatu suhe Ervin Õunapuu lavakujundusega. Mulle näib, et kunstnik on jäänud oma üheksakümnendate hiilgeaegade platvormile ning on loobunud ronimast. Ikka sama Õunapuu tuntud headuses, mahedalt iseennast tsiteerimas. Ikka need raagus puukesed ja ampiirkleidid. Ma ei saanud üle *déja vu* tunde. Ja meelde tuli: tühi lava, nähtavale toodud prožektorid, ratastega haiglaravustus – ratastool, Võõrasema ja Prints – "Tuhkatriinümäng" aastal 1968. Ikooniline foto, mida kõikjal on nähtud.

Omamoodi huvitav. Kuid samas natuke *second-hand* või säästumarket. Neli aastakümnet. Jah, mäng puukestega teises vaatuses on põhjendatud: keskaegne anonüümne luuletus kinnitab: "Taheti matta kõrvu neid, / kuid Tumejuus-Isot ütles ei. / Neist kasvas kaks suurt ja kaunist puud, / mis üle müüri andsid suud." Aga puud võinuksid ju pisutki haljendada. Või ei?

Kui julgeksin rääkida Wagneri nägemusest, siis eeldaks see minu arust igal juhul romantilisemat joont. Ja peaks kindlasti sisaldama teatud vanaaegset esteetikat, vana nimega Ilu. Lavastuse tahtlik ilutus ei kasva klassikaliseks "sümbolismiks", mida mõned arvustajad režiist välja on lugenud. Liiga lihtsad on tõlgendajate sepiõõtsed koodid. Giljotiinid, mis viitaksid sunnile, surmaohule ja mõõgale pea kohal juuksekarva otsas, on roostes – aeg muutub pehmemaks, nõuab pehmemaid väärtusi. Mini-lõkked, mis näitlikustavad seda, et armuleek on samuti pisenenud ega suuda enam kedagi neelda. Õnneks lubab autoritekst meil veidi oponeerida: Marke ütleb, et enne Isolde ei osanud ta tunda leebust ega armastust. Niisiis oskab kaasaja mees neid omadusi hinnata – kui ta neist aru saab, kui keegi neid õpetada võtab. Brangäne, samuti noor, sekundeerib. Miks muidu ta emandale tapva neste asemel armurüüpe annab. Soov näha tõelist armastust, kogeda, olgu kõrvaltvaatajana, midagi suurt ja ülevat, on ka "meie" ajastus alles. Tänu lavastajale selle seose võimaluse eest!

Kummatigi. Teist korda teatrisse minnes avastasin, et asi ei ole enam nii vastukarva kui esietendusel. Asi on arenenud. Võib-olla oli see Jüri Alperteni nüansirikam orkestrilahendus, mis kõrva kikki ajas. Vahest nägi lava rõdult vaadates parem välja. Heli Veskusest ma juba rääkisin. Kas tekib Estonia "Tristaniga" vana hea eesti filmi efekt, et harjud ära ja hakkab meeldima? Või on tükki ja selle tõlgendus nii keerukad, et vajab teepoolest rohkem kui üks kord vaatamist?

Pärast 17. maid nentis rahvas kuluaarides, et mitmetel põhjustel ei sõanda keegi nagunii öelda, et "kuningas on rannarõivais". 4. oktoobril leidsin, et ta on siiski saanud juba teksad ja T-särgi. Ooperis nõutava tumeda ülikonnani on veel arenguruumi. Kuid arengut ennast on näha. Niisiis – ilusat kasvamist. Hoidku publik sel protsessil silma peal.

Ismo, Riho ja teised “Naapurivisaal”

LAURI LEIS
muusik ja kriitik

12. septembril seadsid paljud soome muusika austajad sammud Tallinna klubisse Rock Cafe, kus toimus Eesti ja Soome rockmuusikute ühisesinemiste sarja “Naapurivisa” järjekordne üritus. Seekordsed osalejad olid hiljuti õnnestunud albumi “Blanco Spirituals” avaldanud kahemehe- bänd Ismo Alanko Teholla ja CMX Soomest ning Ultima Thule ja Kosmikud Eestist. Ootuspäraselt kujunes õhtu täheks Ismo Alanko, kelle projektis oli väga oluline roll teda erinevatel löökpillidel saatnud Samuli “Teho” Majamäkil. Alanko tuli Tallinna publikule vastu, esitades palu nii oma 1990. aastate sooloplaatidelt kui ka varasemast loomingust, ansamblite Hassisen Kone ja Sielun Veljet varamust. Samuti sai publik kuulda juba sel aastatuhandel tegutsenud kollektiivi Ismo Alanko Säätio loomingut. Siinkirjutaja oli varem Ismo Alankot kontserdilaval näinud kahel korral. Neist esimene oli Alanko kõige karmikõnalisema koosseisu, ansambli Sielun Veljet kontsert Tallinna Linnahalli jäähallis 1986. aasta kevadel. Seda üritust võiks pidada esimeseks Eesti NSVs toimunud nn Lääne alternatiivbändi esinemiseks. Sielun Veljet oli äsja naasnud

edukalt Inglismaa turneelt, Tallinna visiit lõppes aga kurbnaljaka intsidendiga. Põhjanaabrite ekstaatilisest etteastest vaimustunud, peamiselt punkaritest koosnev austajaskond oli järgmisel päeval kogunenud Tallinna sadamasse bändi laevale saatma. Asjaosaliste sõnul korjasid miilitsad pärast fännide südamlikku hüvastijätku ansambliga kõik sadamasse kogunenud noored autode peale ja nad sõidutati arestimajja... Seda mälestusväärset kahe aastakümne tagust Eesti visiiti meenutas Alanko ka nüüd, tutvustades ühe lisapalana indiaaniteemalist lugu “Kanoottilaulu”, millega Sielun Veljet oma kunagist Tallinna kontserti alustas.

Teine kord, mil mul õnnestus Ismo Alanko esinemist näha, oli 2000. aastal Von Krahli Teatris toimunud albumi “Sisäinen solarium” esitluskontsert. Ismo Alanko Säätio etteastele lisas sära akordionivirtuos Kimmo Pohjonen.

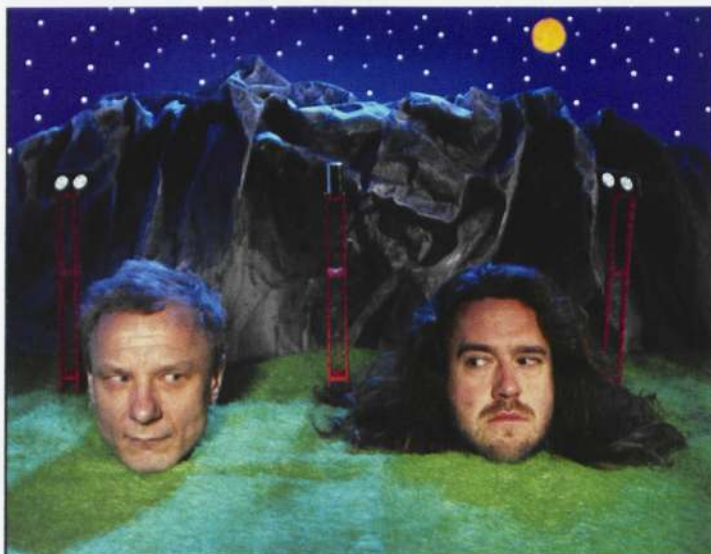
Ismo Alanko jätkuva edu põhjuseks ongi ehk tõsiasi, et ta pole kunagi rahuldunud mineviku loorberitega ja on suutnud jätkuvalt pakkuda uut kvaliteetset loomingut.

Õhtu esimese bändina lavale astunud CMX on kollektiiv, mis alustas kaheksakümnendate keskel eksperimentaalse har-

dcore-pungiga, millesse oli segatud Põhjala šamanismi elemente.

Pärast Ismo Alankot esinenud Ultima Thule ei üritanudki peaseinejat millegagi üle trumbata. Vastandina Ismo Alanko Teholla energiast pulbitsevale etteastele oli Ultima Thule sissepoole pööratum, vahest pisut resigneerunud. Ka Ultima Thule kavvas pakkusid vaheldust tuntud lugude improviseeritud uusversioonid.

Viimasena näitas oma oskusi ja võimeid tugeva kontsertbändina tuntud Kosmikud, kes esitas Rock Cafes oma senise loomingu paremiku ja andis lavalt lubaduse tulla järgmisel korral publiku ette täiesti uue kavaga, mida saame kuulda ansambli peatselt ilmuval, järjekorras neljandal plaadil. Kosmikute esinemise ühed enim elevust tekitanud hetked olid need, kui mikrofoni juurde astusid kitarrist Vana ja bassimees Kömmari. Bändi põhivokalist Meelis Hainsoo ehk Hainz, kelle muusikaline tegevus ei piirdu vaid rockmuusika ja Kosmikutega, pani fännid hulluma palas “Kuidas tuli pimedus”. “Naapurivisa” jätkus samade esinejate osavõtul aga juba järgmisel õhtul Helsingis.

Ismo Alanko Teholla võlu- maailmas.
FOTO INTERNETIST

“Naapurivisast” räägib idee autor ja kontserdisarja peakorraldaja, Kosmikute bassist Kömmari:

““Naapurivisa” sai selle üritusega viieaastaseks ja kultuuriline koostöö on end taas kord tõestanud. Ismo Alanko Teholla ja CMXi näol oli tegemist vahest kõige huvitavamate kooslustega “Naapurivisa” ajaloos. Eelnevatel aastatel on osalenud veel Viikate, Kotiteollisuus, Kauko Röyhkä, Kometa, Metsatöll ja J.M.K.E. Edaspidi on plaan “Naapurivisa” natuke suuremaks muuta ja viia see läbi näiteks laevafestivalina. On ju meil Soome lähel suured liikuvad hotellid koos hea tehnikaga!”

Maria João, kingitus Portugalist

JOOSEP SANG

Maria João ja Mário Laginha 25. septembril Estonia kontserdisaalis

Nagu islandlanna Björk, on ka 52-aastane portugallanna Maria João midagi enamat kui lihtsalt hea häälega lauljatar. Ta on muusik, kes loob piiritute vokaalsete (aga ka plastiliste ning miimiliste) väljendusvahendite ja kirju stiilisulamiga vaid talle omase väljenduslaadi, mis võib tunduda eklektiline, kuid on tegelikult väga isikupärane ja ainult tema enda nägu. Seda, et tegemist on ainukordse kunstnikuga, on märganud ammu ja mitmel pool maailmas. Olles alustanud ameerikaliku jazziga, kohtus Maria jaapani avangardpianisti Aki Takasega, kellega koos ta seejärel aastaid vabajazzi ulgumerel purjetas. Lauljatar on teinud tihedat koostööd ka selliste Euroopa jazzitippudega nagu saksa saksofonist Christof Lauer ja taani bassist Niels Henning Ørsted-Pedersen, rääkimata kadunud Joe Zawinulist, kes otsis oma globaalse muusika bändidesse väsimatult värskeid hääli.

Pianist Mário Laginha on Maria João kõige püsivam kaaslane ja partner, sõber kogu eluks, nagu lauljatar lavalt kinnitas. Abijõududeks bassist Nelson Cascais ja trummar Alexandre Frazão, jättis lavale ilmunud formatsioon esmalt *mainstream-jazz*bändi mulje. Tõepoolest, kui püüda Maria João muusika kuhugi sahtlisse suruda, oleks see eelkõige jazz. Kuid see tundub siiski liiga meelevaldne. Lauljatar muusikas on olulisel kohal ka etnokõlad (eriti Aafrikast, kuna João ema on pärit Mosambiigist), värvilaid traditsioonilisest portugali muusikast (ühes kontserdil esitatud laulus lehvis üsna tuntav *fado* vaim) ja brasiilia bossanoovast (Maria viimane plaat "João" sisaldab vaid tuntud brasiilia viise)

ning *free-jazzi* vabadusest.

Tallinnas esitlesid Maria João ja Mário Laginha ühist omaloomingut, mis hõlmab kõiki eespool mainitud elemente, lisaks taustabändi (põhja)euroopalikult hõre ja ökonoomne, ilu ihalev saade. Laginha on kahtlemata silmapaistev pianist ning mitmed pikemad soolod lasid ka tema kujundlikul, fantaasiarikkal mängulaadil esile tulla, kuid peatähelepanu kuulus kontserdil siiski Maria Joãole. Lauljatar puhul hämmastab tema hääleulatus ning selle avar värvipalett šamaanlikust mörinast kuni ooperliku koloratuurini. Kuid sellest veelgi rabavam on portugallanna väljenduslik diapason, mida täiendab ka tema ilus ja innustav lavaline olek. Ta suudab kehastada

nii ülevoolavat rõõmu, kahtlusi ja ebalust kui ka alasti hinge väiksemaidki värinaid. Viimased olid kuulajal eriti hästi peo peal kontserdi ainsas laenatud loos, brasiilia klassikute Chico Buarque ja Edu Lobo laulus "Beatriz". Video sellest liigutava tekstiga laulust (kergesti leitav ka *YouTube*'ist), kus João ja Laginha ripuvad trosside otsas laia vetevälja ja suure linna kohal ning kus inimhing ripub hoopis peenemate niitide küljes, on üks mu viimase aja suurimaid kuulamis- ja vaatamiselamusi. Ka Estonia laval suutis João ja Laginha duo taasluua uimastava muusikalise atmosfääri, kus üli-aeglates tempos tardub hetkeks iga fraasi lõpp, sulades seejärel kastetilgaks, vihma- piisaks, pisaraks.

Imeline Maria João.
FOTO MADLI-LIIS PARTS

Hiiu kanneldega tundrusse ja Pastacaga eksootilisse kompotti

MARI TAMMAR
pärimusmuusikatudeng

Kuigi Viljandi pärimusmuusika festivali peetakse vaid suvel, on nüüd huvilistel põhjust Viljandisse tulla aasta ringi. Nimelt pakub Eesti Pärimusmuusika keskus mitmekülgset muusika-programmi ning pillimängu, regilaulu ja labajalutamise töötube ja kursusi.

Just sel põhjusel jalutas oktoobri algul Viljandis ringi palju pillikastide ja -kottidega inimesi, kes seekord suundusid Pärimus-

poognaga." Peale Rootsi on see pill levinud ka mujal meie lähiümbruses, kuid igal pool on sel pisut oma nägu ja tegu.

Neljandal oktoobril toimunud ülevaatekontserdil oli seda pilli ning mitmeid tema sugulasinstrumente rohkelt näha. Viljandisse oli pillimängijaid kokku tulnud ligi poolsada, Eestist, Soomest, Rootsist, Norrast, Venemaalt, Islandilt ja Walesist. Oma tummise heliga on hiiu kannel üks arhaili-

liikmete loomingut. Jouhiorkesteri loodi 2000. aastal erineva põlvkonna *jouhikko*-mängijate poolt. Kuna hiiu kandle eripäraks on üks või kaks kaasa helisevat burdoonkeelt, sobib see ideaalselt kokku skandinaavia jõulise, pisut meditatiivse ja karge muusikaga. Ansambli seadetes kasutati palju rütmilist, aga vähe liikuvat bassi, mis annab lugudele ühtse arhailise liini. Meisterliku pillivaldamise kõrval jäeti ruumi ka laulule ning erinevatele häälsustele, mis tahes-tahtmata viisid mõtterändudele sügavasse tundrusse. Ansambli üks värvikas liige on Pekko Käppi, kes on tulihingeline *jouhikko*-uuri ja ning pillimängu traditsiooni taaselustaja.

Pärast karget talharpamängu sai publik Aida väikeses saalis kuulata Pastacat. Selle nime taht peitub Ramo Teder, multiinstrumentalist, kes mängib erinevaid flöote, mandoliini, kitarr, basskitarr, ühtlasi ka laulab ja lõpuks *loop*erdab selle kõik kokku. Ta on ka kunstnik, millest tuleneb ka tema esinejanimi, sest ta kasutab oma joonistustes ja maalides just pastakat. Tema muusika on justkui kompott eksootilistest viljadest. Kõlavärvid on soojad, meloodia liikumine pisut meditatiivne ning järeloomaitse helge ja loominguline.

Huvitav on jälgida loomeprotsessi laval, kuidas lugu kiht-kihi haaval areneb. Üks haaval mängitakse sisse rütm, bass, meloodia, laul ja häälsused. Elektroonilised abivahendid võimaldavad kõike seda segada, samas tõsta vajadusel mõni meloodialiin muust tähtsamaks. Tihti pole kõige aluseks võetud meloodiajupp kuigi keeruline, kuid mitmed instrumendid ning tekkivad polüfooniad loovad muusikale erinevad dimensioonid. Tegemist ei ole traditsioonilises mõttes muusikaga, vaid muusika ja kunsti sümbioosiga.

Meditatiivne Jouhiorkesteri Soomest.
FOTO URMAS VOLMER

muusika Aidas toimuvale rahvusvahelisele talharpa tüüpi pillide mängijate kokkutulekule.

Talharpa ehk meie tuntud kui hiiu kannel või hiiu-rootsi kannel on pill, mis Eestisse jõudis 13.-14. sajandil, suure tõenäosusega tänu rootslastele, kes saartele ja rannikule elama asusid. Muusik ning raamatute-nootide autor Krista Sildoja kirjeldab seda omapärast pilli järgmiselt: "Pill on kandilise või viiulit meenutava kujuga, mille ülemises otsas on nelinurkne raam, kuhu kinnituvad kolm kuni neli keelt, mis on keerutatud kas hobusesabajõhvidest või lambasooltest. Pill asetatakse põlvedele või põlvede vahele ning mängitakse vibutaolise

semalt kõlav instrument, mida eesti muusikas kasutatakse. Oma stiilipuhtuse on ta ilmselt säilitanud ka selle tõttu, et muu kaasaegne muusika pole teda omaks võtnud. Samas tõestas Soomest pärit, kuid eestis vahetusüliõpilasena elav Ulla, et talharpaga saab edukalt mängida ka tangot. Tõsi on, et hiiu kannelt on kasutatud palju tantsumu saateks ning eriti just Skandinaavia maa-des on ta tuntud kui pulmainstrument.

Väärrika lõppakordi talharpa päevadele pani Soomes tegutseva Jouhiorkesteri kontsert (Sooe vaste hiiu kandlele on *jouhikko*). Tegemist on neljaliikmelise ansambliga, mis seab *jouhikko*'le põhiliselt müütilisi soome regilaulu, mängitakse ka ansambli

Neuschwanstein ja Wagner

ALO PÖLDMÄE

TMMi muusikaosakonna juhataja

Kui Eestis hakati 1869. aastal pidama esimest üldlaulupidu, alustati Lõuna-Saksamaal Baierimaal, otse Šveitsi piiri lähedal ühe imelise lossi, Neuschwansteini ehitamist. Selle lossi kohta kehtib kõige paremini määratlus “muinasjutuloss”. Tõepoolest, välimuselt, arhitektuuri poolest, meenutab ta lapsepõlveaegseid kujutlusi lossidest. Ja just muinasjutulossidest, kus on palju torne, siseõuesid, kaaraknaid, võlvkäike, paksude müüride sees erineva kujuga väikseid aknaid ja palju muud. Neuschwansteini lossi nähes meenub kohe lasteraamat “Tuhkatriinu” muinasjutuga, kus pildid oli joonistanud kunstnik Siima Škop. Eriline on lossi asukoht kõrgel mäe otsas, kuhu lähedal oleva järve

juurest minekuks kulub üle poole tunni.

Küllastasin Neuschwansteini selle aasta augustis. Muusikutele pakub loss veel erilist huvi, sest see on tihedalt seotud helilooja Richard Wagneriga, kelle sõbraks, idee- ja mõttekaaslaseks oli lossi rajaja, Bayeri kuningas Ludwig II. Eriti lähendas neid mõlema eriline huvi vanade saksa saagade, eeposte ja legendide vastu, traagilise saatusega õilsatest rüütlitest õhkuv romantika vastu. Kuningas oli vaimustuses Wagneri võimest tõsta vanade sangarite vägiteod ooperi kaudu erilistesse kõrgustesse.

1868. aasta 13. mail kirjutas kuningas Ludwig II Richard Wagnerile: “Mul on kavatsus vanad Hohenschwangau kindluse varemed Pöllathi kose juures üles ehitada.

Ehtsas vanade saksa rüütlilosside stiilis. See koht on ilusaim, mida võib leida.”

Lossi ehitamist alustati 1869. aastal. Töödega saadi valmis 1886. aastal. Kõigil järgnevatel aastail jälgis kuningas lossi valmimist, tegi jooniseid, täiendas kõikvõimalike ettepanekutega tööprojekte, planeeris ruumide jaotust. Ludwig II kaunistas ja kujundas lossi paljud ruumid maalide ja muude kunstiteostega, mis kajastavad Wagneri ooperite temaatikat ning olulisemaid tegelasi.

Riietumisruumi põhimaal kujutab kuulsat minnesingerit Walther von der Vogelweidet (1170–1230). Kuninga töötuuba on kujundatud romantilises stiilis. Seinamaalidel on stseenid “Tannhäuserist”, samuti Wagneri ooperi “Nürnbergi meisterlauljad” kaudu tuntuks saanud minnesingerite võistulaulmise stseen. Elutoa põhimaalingud on pühendatud Lohengrini saagale. Suure, romantilises stiilis raamatukapi uksi ehivad Tristani ja Isolde, Parsifali ja Siegfriedi saagade teemad. Otseselt lauljaile ja laiemas kontekstis Wagneri ooperitele pühendatud ruum on Lauljate saal (*Sängersaal*). Selle ruumi “komponeeris” Ludwig II kahest Saksamaa idaosas asuva Wartburgi lossi saalist: pidusaalist (*Festsaal*) ja Lauljate saalist (*Sängerlaube Saal*). Selle saali suurte maalide autorid on Müncheni kunstnikud Spiess ja Piloty ning need kujutavad stseene Wagneri ühest suurejoonelisemast ooperist “Parsifal”.

Ludwig II eluajal ei kasutatud saali otseselt muusikasündmuste jaoks. Alles 1933. aastal, Wagneri 50. surma-aastapäeval võeti saal kasutusele ja seal toimus suur pidulik kontsert. Ruumis on väga hea akustika, sellele aitab kaasa rikkalike nikerdustega kuu-sepuust lagi. Alates 1969. aastast toimuvad siin septembrikuus iga-aastased lossikontserdid.

Eestlaste menu Euroopa pealinna muusikafestivalil

URMO KOHV
vabakutseline

Kahel suvelõpu nädalal täitis Brüsseli kesklinna muusikaga rahvusvaheline "KlaraFestival", kus andsid tooni itaallased, kuid kus pakkusid suurepärase elamuse ka Hortus Musicus ja pianist Mihkel Poll. Kogu festivali ühe originaalsema ja paljude jaoks rabavama etteaste tegigi septembri esimesel päeval kesklinna kultuurikeskuses Beursshouburgis esinenud legendaarne vanamuusikakollektiiv Hortus Musicus. Andres Mustoneni hällipäeva väärika loomingulise kummardusega tähistanud muusikud astusid sel puhul lavalaudadele isegi kaks korda. Öhtusel kontserdil esitas ansambel täiskoosseisus kõrgprofessionaalset tavarepertuaari, öisel esinemisel triona aga peamiselt barokiajastu ja kaasaja kammermuusikat.

Mugavuse ja muusikalise küllastatusega ärahellitatud lääneeurooplasele on Hortus Musicuse nimi arusaadavalt vähe tuntud. Seda hoolimata ansambli üha sagedasematest esinemistest Euroopas ja mujal maailmas. "KlaraFestivali" korraldajate üks eesmärke ongi aga juhtida pahatihti ühetaolisusse kapseldunud publiku tähelepanu uutele ja huvitavatele esinejatele mujalt maailmast. Seekordse omapärase leiuna pakuti välja Hortus Musicus. Festivali erilehes ja virtuaalses meedias reklaamiti maailma üht vanimat pidevalt tegutsenud vanamuusikaansambli kui avatud ja originaalse lähenemise esindajat varajases muusikas, keda võib nõukogudeaegse ungari helilooja Peter Eötvösi sõnul nimetada "uueks avangardiiks". Vabas läänes ja raudeesriide taga küpsenud vanamuusika esitajate loomingus on tõepoolest teatavad erinevused. Seda juba seetõttu, et nõukogude kultuuriruumi jäänud olid arusaadavalt vähem mõjutatud

popist ja rockist kui nende kolleegid Euroopas. Samas võis siinpool eesriiet püstitatud psüühiliste ja muusikaliste barjääride tagant väljapääsu leida vaid vanamuusikas. Üksnes gregoriaani traditsioonist kuni varase barokkmuusikani võis rahutu loojana tuunda ennast muusikas kütkevabalt, rahuldades nõnda ka oma võimalikku kirge avangardmuusika vastu.

See omakorda muutis varajase muusikaga kokku puutunute tõlgendused oma moodi avangardistlikuks. Riiklike käsuladade nõrkus selles valdkonnas tähendas ühtlasi ka sügavama teadusliku lähenemise puudumist, mis jättis huvilised üksi muusikalise toormaterali ja isikliku meisterlikkusega. Positiivse poole pealt jäid omapäi tegutsejad nõnda vabaks ka läänes levinud fundamentalismist, purismist ja ortodoksusest, mis teeb muusika elusast organismit tihti muuseumieksponaadi.

Seega võis igati nõustuda festivali korraldajatega, kes reklaamisid Andres Mustoneni ja Hortus Musicuse esinemist Brüsselis "värske õhu pahvakuna".

Kogu pika tegevusaja jooksul eri stiilidest, kultuuridest ja ajastutest huvitunud Hortus Musicuse jõuline ja meisterlik esinemine kinnitas huvilistele eelkirjeldatud teooria paikapidavust. Nagu selle ajas ja ruumis vabalt kurseeriva ansambli kontserditel tavaks, kulgesid muusikalised rännakud keskaegsest heebrea ja põhja-aafrika traditsioonist india klassikalise muusikani, kaasaegsest klassikast renessansi ja barokini, ilmalikust elu- ja lõbujanust ülevate religioosete nägemusteni, lisaks Hortusele omane avar teemakäsitus, tundlik esitus ja aastakümneid koos mänginud muusikute sädelev sünergia. Tavakuulajast muusikaarmastaja nälg uue ja omanäolise järele kus-

tutati kõlamahlaka ja värvika vaimutoiduga, mida serveeriti ühtaegu emotsionaalselt ja rafineeritult. Lavalt kuulajatele saadetud nootides jäi kõlama vaid puhta muusika loomulik ilu, milles polnud jälgegi rõhutatud elitaarsusest või publiku meelitamiseks mõeldud odavast trikitemisest.

India raagade meditatiivne lennukus, keskaegse Tuneesia müstika, renessansiajastu Itaalia helgus ning Armeenia liturgia lummav kõrgus vaheldusid Arvo Pärdi, Peeter Vähi ja Cyrillus Kreegi teoste säravate töötlustega.

Parimaid elamusi pakkusid 16. sajandi India klassikalise *malahari*-raga "Padumanabha" tugev sisemine laeng, teisest Mooses raamatust inspireeritud vanaheebrea liturgilise teose "Wajigra Moshe" juudi muusikale omane meeleheitlik sügavus ning Arvo Pärdi "Fratres", millele õmblesid uue huvitava muusika kuue kirkalt ja puhastavalt kõlanud plokkflöödid. Maagiliseks kõrghetkeks kujunesid aga kolm teost Armeenia õigeusu kiriku liturgiast, mis peegeldasid sellist hardust ja jõulisust, mida saab helikeelde panna ja esitada vaid sügava pühendumisega. Tõenäoliselt leidub tänases Euroopas võrdlemisi vähe neid kompromissitud vanamuusikuid, kes suudaksid veenvalt edasi anda hingestavat ja ülendavat mõju, mida selline rituaalmuusika võib ning peab kuulajale avaldama. Eelnevast arvustades tundub igati loogiline, miks "Klara" kunstiline juht Patrick De Clerck ja mitmed teised peavad Andres Mustoneni tänapäeva üheks loominguliselt kõige liikuvamaks viuldajaks.

Mõtisklevama ja kohati ka veidi unelevama suunitlusega öisel kontserdil musitseerisid Mustoneniga Ivo Sillamaa klaveril ja Peeter Klaas *viola da gamba*'l. Hoolima-

ta kuivemast kõlast ja peaaegu pingevabast meeleolust polnud muusikute esitus vähem emotsionaalne ega muusika mõju hajuvam. Loomingulise kollektiivi "Andres Mustonen ja sõbrad" nime all tulid ettekandele Arvo Pärdi, Erkki-Sven Tüüri, Valentin Silvestrovi, aga ka Bachi ja Stradella kammerteosed. Kõrghetkeks kujunes kontserdi ametliku osa lõpuloos jäänud Gia Kantšeli loomingu hingestatud esitus, millesse kätketud draamatikat kangastasid teravalt ka päevakajalised sündmused Gruusias. Mustoneni

poolt Gruusia rahva katsumustele pühendatud palaga viiulile ja klaverile tervitati ka kohal viibinud autorit, heliloojat, keda sageli võrreldud Arvo Pärdisega.

Päev hiljem esines samas kohas pianist Mihkel Poll, kelle meedia ristas "kõigi noore geeniuse omadustega nooreks eestlaseks" ja "konkursimonstrumiks". Muusik, kelle kontserdikavad on tavapäraselt tulvil üllatusi, täitis ootused ka seekord, esitades laval nii Scarlatt'i ja Beethoveni kui ka Šostakovitši sonaate.

Laija kõlapinna ja nüüdisklassikast vanamuusikani ning avangardist popini ulatuva haardega "Klara-Festival" toimub traditsiooniliselt septembrikuu esimesel poolel. Seekordne üritus, temaatilise ala-pealkirjaga "Forza Musica!", pani pearõhu Itaaliale, mida esindasid muu hulgas Coro Dell'Accademia Nazionale Di Santa Cecilia, Aldo Ciccolino, Il Giardino Armonico, Bernarda Fink, Alicia Nafe jt. Neist esimene, maailma üks vanimaid ja suurimaid koore, andis Brüsseli Raekoja platsil ka võimsa vabaõhukontserdi. Üheks festivali kõrgpunktiks kujunes aga kontsert Bozari kunstikeskuses, kus astus üles Peterburi Maria teatri orkester koos Valeri Gergijevi ja noore viuldaja Sergei Krõloviga, kavas Galina Ustvolskaja ja Valentin Silvestrovi looming. Tähtsamatest esinejatest väärivad mainimist veel Brüsseli filharmoonikud, L'Orchestre des Champs Elysées ja Philippe Herreweghe ning Belgia Rahvusorkester koos Walter Welleri ja noore tšellisti Sol Gabettaga.

Tänavu viiendat tegevusaastat tähistanud "KlaraFestivali" asutasid 2004. aastal Belgia legendaarsed kultuuriedendajad, "Festival Van Vlaanderen" ja Palais Des Beaux-Arts koostöös Flaami televisiooni- ja raadiokompaniiga. Belgia suurim ja soolideim klassikalise muusika üritus "Festival Van Vlaanderen" (Flandria festival), mis kestis 23. augustist 29. oktoobrini ja korraldas Madalmaade ajaloolistes linnades 350 kontserti, tähistas tänavu viiekümneandat aastapäeva. Kuningriigi kunstikollektsioonide eksponeerijal Palais Des Beaux-Arts'il ehk Kaunite Kunstide Paleel täitis tänavu 80. tegutsemisaasta.

KlaraFestival
INTERNATIONAL BRUSSELS MUSIC FESTIVAL

KLARAFESTIVAL 29.08 > 12.09.2008

FORZA MUSICA!

#01

WEEK: SEMAINE 01
MALU NO 01.09.2008

GRATIS
GRATUIT
FREE

BOB SEYS "This music makes
me high as it is close to me."

FRANÇAIS p.3 ENGLISH p.4 INFO p.8
INFOTIKETI WWW.KLARAFESTIVAL.BE - 070/210 217

VERSCHEINT DAGLIJKS (DAGDAAN) MET HET FESTIVAL. PARAÎT TOUT LES JOURS DURANT TOUT LE FESTIVAL. PUBLISHED EVERY DAY DURING THE ENTIRE FESTIVAL.

MUSTONEN MUSTONEN MUSTONEN
ONEN MUSTONEN MUSTONEN
MUSTONEN MUSTONEN MUSTONEN
ONEN MUSTONEN MUSTONEN
MUSTONEN MUSTONEN MUSTONEN
'ONEN MUSTONEN MUSTONEN
MUSTONEN MUSTONEN MUSTONEN
ONEN MUSTONEN MUSTONEN
MUSTONEN MUSTONEN MUSTONEN
ONEN MUSTONEN MUSTONEN

ANDRES MUSTONEN en zijn Hortus Musicus starten als typische 'baroqueurs', maar zagen iets sneller dan gebruikelijk in de branche het einde van dat louter musicologische pad. Voortaan experimenteren ze naar believen met Forza Musica. Hier zetten ze Kancheli, Pärt en Hebraïse traditionals naast elkaar.

Hortus Musicus, fondé en 1972 par l'Estonien **ANDRES MUSTONEN**, est l'un des plus vieux ensembles de musique ancienne du monde. Mais certainement pas le plus orthodoxe ! Dans un même concert, il peut créer une œuvre d'Arvo Pärt, enchaîner avec la liturgie médiévale et conclure par un chant hébraïque, un mugham arabe ou un raga indien. Nirvana garanti.

Estonian violinist **ANDRES MUSTONEN** is an early music buff who's also interested in all kinds of different styles and approaches – an open-mindedness that's earned him a few enemies among the gut-string police. This concert, which brings Medieval Hebrew chants together with Indian ragas and plangent music by Arvo Pärt, will either make you want to shoot him, or to sit lotus-like and levitate.

FORZA MUSICA /

FORZA MUSICA /

FORZA MUSICA /

Een coproductie | Une coproduction | A co-production

BOZAR Festival Klara

KLARAFESTIVAL #FORZA MUSICA

"KlaraFestivali" andsid tooni ka sinine, must ja valge
FOTO INTERNETIST

Laulmisele elatud elu

Elsa Maasik 100

(23. juuli 1908 – 30. september 1991)

RAILI SULE
muusikateadlane

“Kuidas oskan küll kirja panna Giacomo Puccini ooperi “Butterfly” muusika ja sisuga tutvumist – selles oli midagi enneolematult vaimustavat nii muusikas kui sisus ja nii võrratult hingelähedast ja omast. Iga fraasi aina neelasin ahnelt ning uppusin pisaraisse koos oma kannatava osalisega. Kuid ka rõõmud, mis talle olid antud, sulasid nii ehtsalt minu omadesse... See ooper oli muidugi raske pähhel oma aariate ja ansambli-tega. Kuis armusin sellesse osasse, kuna ta nagu peegeldas mu unistusi elust. Lõputuid unistusi oma kodust, oma perekonnast jne, mis ei jõudnudki täituda ning jäid unistusteks kogu eluks. Sellel teemal võiks kirjutada terve romaani, kuis elu pillas mind sinna-tänna, rebides ühe, teise ja võib-olla ka kolmanda elukaaslase käest! Kindlasti olin halb elukunstnik ega osanud lavatöö kõrval asetada õigel ajal oma isiklikku elu,” on kirjutanud Elsa Maasik 1981. aastal oma ülestähendustes “Mõtteid siit ja sealt”.

Elsa Maasik oli Estonia teatri üks suurtest solistidest kõrvuti Tiit Kuusiku ja Georg Otsaga. Tema hiilgeajaks eesti laulukunstis on 20. sajandi 1940.–1960ndad aastad. Ka minu jaoks on Elsa Maasik nimi minevikust, kelle sisusügavast laulmisest on ettekujutus vaid heliplaadidelt ja kiidusõnad tema ooperirollide ja kammerlaulu kohta kirjasõnas. Muusikateadlase ja Estonia teatri kauaaegse arhivaari Vilma Paalma vahendusel ja õhutusel olid mu suvisel lugemislal Elsa Maasiku käsikirjalised ülestähendused, mis pandud kirja 1980ndate aastate algul. Täpsed dateeringud siin enamusel puuduvad. “Mõtteid on olnud nii palju, mis ei ole andnud rahu. Puistan need vihikusse selle asemel, et kellelegi asjatult lo-

biseda.” Erineva mahuga kaustikud ja märkmed lahtistel lehtedel on nagu lauljana elu peegelpilt ning avavad kunstnikuks kujunemise ja inimeseks olemise loo.

“Noore inimese romantiline elu imekaunil Lõuna-Eesti Haanja küngaste maal algas muidugi ikka karjalapse eaga nii 1915–1920ndate aastate vahel särava päikese päistel... Karjapõlv oli üks romantilisem noorpõlve aeg. Oli mõnus alustada oma improviseritud hääleharjutusi, oli intuiitiivselt vajadus oma häält vastupidavamaks treenida.” Oma lähedastest, sõpradest, kolleegidest ja ka ümbritsevast kirjutab ta sageli hellitades: emake, isake, vanaemake, õeke, vennake, kambrike, pardike, suveke jm.

“Väga suurtes raskustes võitlesid vanemad ennastalgavalt, et anda lastele haridust. See kannustas pidevalt, sundis oma olemasolevaid võimeid arendama, et edaspidi kuhugi jõuda.” Võru kooli lauluõpetaja Karl Grünvald avastas Elsa Maasiku hääle: “...hulljulge ettevõtmisena hakkas minuga harjutama Micaëla aariat “Carmenist”, et eelviimase klassi peol seda orkestri saatel ette kanda. Ta ise dirigeeris. Oh seda põnevust küll ja närvitsemist! Ei mäletagi, kuis see õnnestus, aga tollaegsed teatri- ja muusikahuvilised, Kandle teatri juht Lampson ja kunagine koolivend Elmar Kuus panid liikuma kirjad Tallinna nende heale tuttavale laulja Tenno Vironile. Kui ma 1927. aastal keskkooli lõpetasin, suunasid nad mind tema juurde. Ja mu kallis kodulinn Võru organiseeris kontserdi, mille tulu kanti Tallinna pankka õpperahaks ja elamiseks. Tenno Vironi ei võtnud endale kopikatki – kui suurejooneline ta oli!... Õppetöö Konservatooriumis algas prof. Arderi lauluklassis. Oh seda rõõmu, mis nüüd oli ja

kuidas ma harjutasin. Õppetöö võttis kogu mu aja. Isiklikule elule, armumisele ja oma perekonnale ei tohtinud ma üleüldse mõelda. Õpingud olid eelisseisundis.”

Tänutundega kirjutab ta oma kontsertmeisteritest Elsa Avessonist ja Tekla Kohast.

Lavatee algas konservatooriumis õppimise ajal Endla teatris 1932. aastal: “Oi, oi milline erutus ja teadmatus. See, mis nüüd mu elus algas, oli midagi enneolematut, peaosad operettides. Raskusi oli, kuid huvi ja erutus võrratu. Esineda tuli ju ka draamas, mis avardas lavalisi kogemusi. Palju oli väljasõite. Meenub üks talvine reis Viljandimaale, vist oli Abja. Teel hakkas tuiskama, bussid jäid seisma. Tuli hankida taludest hobuseid regedega, et hilinemisega jõuda kohale. Jäime kolm tundi hiljaks, aga rahvas ootas kannatlikult ja esinemisrõõm oli oivaline.” Südamlikult kirjeldab ta aegu Endlas, aga märgib, et ajapikku hakkas tunda andma professionaalsete partnerite puudus. 1935. aastal tegi Elsa Maasik ära konservatooriumi lõpueksamid ja 1936. aastal võttis osa rahvusvahelisest lauluvõistlusest Viinis, tulles 320 osavõtja hulgast tagasi diplomiga: “Mu vastu tunti huvi ja tehti ettepanek jääda rahvusteatri, kuid mu kojuigatsus vanemate, õdede ja vendade järele ei andnud rahu ja ma tõttasin tagasi oma maa ja rahva sekka. Nii saingi 1936. aasta sügisel ettepaneku Tartu Vanemuise teatrist. Mida paremat veel tahta, ikka samm ülespoole. Tohtu suure tähtsuse omab professionaalide kaader, kus dirigentideks J. Simm, E. Tubin ja E. Oja. Kui Endlas alustasin operetiga “Montmartre'i kannike”, siis Vanemuises ooperiga “Pajatsid”. Kui Pärnus tuli kõik opereti kostüümid teha omast palgast, siis Tartus oli juba kunstnik, kes joonis

tas kostüümid, ja muist saime teatri poolt.”

Järgnesid esinemiskutsed Tallinna ja Riiga. Kui Estonia sai hiljem tema kodu-teatriks, siis Riias oli ta mitu aastakümnet väga sagedane külaline.

1939. aastal taotles Elsa Maasik Johannes Aaviku abiga stipendiumi õppe-reisiks: “Sain riigijuht Pätsilt raha õpperei-siks Berliini, Pariisi ja Rooma. Berliinis vii-bisin kolm nädalat, käisin teatrites, kontser-tidel ning tutvusin linna vaatamisväärsuste-ga. Käisin ka ühes kontsertbüroos ette laul-mas. Laulsin Schubertit ja Margarethet “Faustist” ning mind hakati veenma, et ärgu ma sõitku kusagile, vaid jäägu Berliini ja alustagu karjääri Saksamaal. Täna sin südamest ja siiski loobusin ja sõitsin Pariisi.”

Pariisi päevilt meenutab Elsa Maasik Hugo Lepnurme ja Hugo Schützi. Eesti saatkonna abiga sai ta esinemise raadios ja saat-konna vastuvõtul. Ta kirjeldab, kuidas ta Pariisi raudteejaama platvormil laulis valjuhäälselt “Tuljakut”. “Olin võlutud Pariisi linna ilust, vaatamisväärsustest, eriti muidugi muuseumidest, prantslaste haruldasest maitsest.” Hugo Lepnurmega koos leiti ka õpetaja, kes ettelaulmise järel keeli-tas teda jääma, aga: “Itaalia valuuta oli mul taskus ja ma otsustasin edasi sõita... Roomas siirdusin samasse hotelli, kus peatusid ka eestlased Alma Hablitz (nüüd Kurtina) ja Viida Pääbo.” Roomas õnnestus Elsa Maasikul õppida nimeka maestro Astolfo Pescia juures. Koos maest-roga reisis ta Capri saarele. Capri, Vesuuvi ja Napoli külastused leiavad värvika kirjel-duse. 1939. aasta novembrikuu ärevatel ae-gadel algas tagasisõit: “Hablitz ja Pääbo jäid sinna, minul oli ärravääkimata kodu-igatsus vanemate, õe ja vendade ning ka oma maa ja rahva järele.” Koju jõudnud, sukeldus ta jälle teatritöösse. “Pärast õppe-reisi Itaaliasse pääses küll nagu tamm eest mu arusaamades. Tuli julgust, oskusi ja jõu-du häälede.”

Sõda laostas teatritegevuse. Elsa Maasik läks maale vanemate juurde, aga 1942. aastal tuli kutse Estoniasse. “See oli ka loomulik elukäik, sest sõjasündmustega oli Estonias pere lagunenu. Elu näitas, et töö enda võimete vormis hoidmisel oli pea-mine, mida ei saa iial keegi kelleltki võtta, ja

see saadab sind elu lõpuni.”

Estonia algusaegu meenutades: “Teatri koosseisus oli väga palju autoriteetseid pro-fessionaale. Peale kõige aga kehtis Estonias haruldane teatri traditsioonide komme ja distsipliin. Suur lugupidamine lavalaudade vastu, samuti austus vanemate nimekate kolleegide ja juhtkonna vastu... Majas kehtis range kodukorä, mis lõi vastastikused hin-damised ja lugupidamise üksteise töö vastu (teatri vana õel komme, kadedus, oli varjus

Elsa Maasik oma lemmikrollis Butterflynä.

FOTO ERAKOGUST

väga rafineeritult, nii mulle esialgu näis.”

Estonia rollidest meenutab ta Elisabethi “Tannhäuseris”, Margarethet “Faustis”, Tatjanat “Jevgeni Oneginis”, Violettat “Traviatas”, Gildat “Rigolettos”, Ameliat “Maskiballis”, Toscat, osi operettidest, aga ennekoike siiski Butterflynä. “See oli nagu mulle kirjutatud. Terves osas peegeldus mi-dagi nii lähedast mu hingele, mu igatsustele.” Elsa Maasik oli ka kahe senini viljakaima eesti ooperihelilooja, oma eakaaslaste Eugen Kapi ja Gustav Ernesaksa (mõlema sünniaasta 1908) ooperite “Tasuleegid” (1945) ja “Tormide rand” (1949) solist. Need ooperid tähendasid põlvkondade va-hetust ooperilaval, kus hiilgasid koos Elsa

Maasikuga Tiit Kuusik, Georg Ots, Ott Raukas, Aaro Pärn ja Aino Külvand.

1963. aastal algas viljakas tegevus kont-serdilauljana, repertuaaris oluline koht eesti heliloojate laululoomingul. Aastatel 1963–1974 töötas Elsa Maasik hääleseadjana Tallinna Pedagoogilises Instituudis.

“Pedagoogina olin õnnelik oma katsetuste üle, hingamine oli see, millele rõhusin,” mee-nutades head koostööd Tallinna Üliõpilassegakoori ja dirigent Ants Söödiga. Aastatel 1974–1982 töötas ta koo-rijuhitide hääleseadjana Tallinna Riiklikus

Konservatooriumis. Ta jõudis rõõmusta-da Kaia Urbi edusammude üle ja elada kaasa oma ainukese erialaõpilase Marika Poobuse õpinguaastatele:

“Uni ei tule, miks ma ei osanud kaitsta oma õpilast ja lasin talle kolme panna, olen armetu olen-d ja see vaevab. Mida ma kartsin, keda ja mille pärast! Oi, oi, oi, kui loll ma olin!!! Milleks on mulle vaja seda traumat, mi-da need kolleegid tahavad. Nad on nii harjunud, et ma kunagi ei võta enda kaitseks sõna.” (Jaanuar 1982)

Pühendumus ja alatine ra-hulolematus on see, mis on talle ka teatritööst eemal olles omane: “Veel on mure, kuis laheneb teatrikongress, mille delegaat õnneks veel olen. Sõnavõtuks ei ole enam küps, võimalik ehk küsimusteks ja neid on päris palju, mis südant vaevavad.” (Märts 1982)

Ikka ja jälle leiab ta rõõmu ja hingera-hu Võrumaa loodusest. Aga ka Tallinnas olles. “Käin aga iga päev, olgu ilm milline ta-hes, mere ääres. Sõidan bussiga Maarjamäe peatuseni ja sealt jalgsi tagasi. Viimasel ajal ei leia kuidagi kompanjoni.” (Detsember 1981) Mõnedes märkmetes viitab ta väsi-musele, majanduslikule kitsikusele ja ka sellele, et ei jõua enam ajaga sammu pida-da, aga suurt naudingut pakuvad raamatud. “Oh üks õnnis asi, et on olemas häid raama-tuid, mille lugemine tänu nägemisvõimele on suur rahuldus. Kui tekib vahe uute heade raamatute leidmisel, võtan taas kätte ole-masolevate kuulsate sõnameistrite teosed.” Oma õpetajat Aleksander Arderit meenu-tades on Elsa Maasik kirjutanud: “Luua ilu, tähendab endast kõik inetu välja juuri-da ja alles siis asuda muusika juurde, et se-da mõista.”

Kõigele, mida elu pakub, tuleb anda võimalus

Intervjuu tenor Andres Köstriga

TIIU LEVALD
laulja ja pedagoog

Kus on teie juured ja milline oli lapsepõlv? Kas teid suunati muusika teele?
Olen sündinud ja kasvanud Saaremaal, Kihelkonnal. Lapsepõlv oli väga mitmekülgne ja mängumaa üüratu – mets, meri ja maa.

Esimesed muusikalised elamused pärinevad Kihelkonna kirikust, kus on üks vanimaid oreleid Saaremaal. Seal kirikus toimus ka minu esimene avalik esinemine. Võib öelda, et minu esimene muusika teele suunaja oli Kihelkonna kooli lauluõpetaja Ülle Reinsoo. Tema saatis mind ka rajooni solistide lauluvõistlusele, kus saavutasin teise koha. Põhikoolis laulsin Saaremaa Poiste-kooris, kus mulle usaldati sageli soolosisid.

Millised olid noorukiea muusikalised eelistused ja millal sai selgeks, et olete tenor?

Noorukieas ei erinenud minu muusikamaitse oluliselt eakaaslaste omast. Kuna elasin väikeses maakohas, oli muusikavalik suhteliselt piiratud. Kuulasin tolaeagset popmuusikat, kuid samas meeldis ka klassikaline muusika, mis jõudis minuni peamiselt teleri ja raadio vahendusel. Eriti on meelde jäänud itaallaste lühiseriaal Verdi elust, samuti vene telesari Anna Pavlovast.

Lõpetasin Otsa kooli baritonina, õppisin klassikalist laulmist Ludmilla Dombrovskaja-Keisi ja Henn Eeriku lauluklassis. Viimasel kursusel käisin professor Virgilius Noreikale ette laulmas ja minu üllatuseks teatas ta mulle, et olen tenor. Samal seisukohal oli ka minu Peterburi professor, nüüdseks juba kadunud Georgi Vassiljevits Seleznev, kes oli kauaaegne Moskva Suure Teatri solist.

Kas õpingute algus oli raske?

Kui 18-aastaselt Otsa kooli astusin, arvasin, et hakkam õppima

midagi lihtsat ja kergemat. Armastasin väga laulda ja mõtlesin, et mis võiks olla veel lihtsam kui käia kolm korda nädalas erialatunnis laulmas. Kuid õige pea adusin ooperilaulu spetsiifilist keerukust. Nagu ajaloostki teada, on klassikalise laulja küpsemine pikaajaline protsess. Seetõttu on ka minu elu olnud väga huvitav, mitmekülgne ja elamusterohke. Olen ju õppinud Tallinnas, Peterburis ja Viinis ning täiendanud end Ottawas, Varnas, Tbilisis ning Moskvas.

Kas oli raske kohaneda Peterburi mõttemallide ja mentaliteediga? Peterburi on ju sügavate kultuurikihtidega maailmalinn.

Peterburi konservatooriumi sooritasin sisseastumiseksamid koos tulevase abikaasa Juuli Lillega 1999. aasta jaanuaris ja linnaga kohanesime väga kiiresti. Minul oli küll alguses vene keelega probleeme, kuid need lahenesid praktika käigus. Peterburis tudengiks olemine avas palju uksi. Näiteks olid kõik 250 Peterburi muuseumi (sealhulgas Ermitaaž ja Vene muuseum) konservatooriumi tudengitele tasuta. Maria teatri, Malõi teatri ja filharmoonia piletid maksid meie rahas vaid mõne krooni. Lisaks tutvumine kogu Venemaalt kokku tulnud andekate laulutudengitega, kellest paljud on nüüdseks tippolistid maailma parimates ooperimajades.

Milline on teie töö Rahvuskooper Estonia solistina? Kas on ka aega ennast arendada?

See töö on väga põnev ja seab pidevalt mitmesuguseid väljakutseid nii uute teoste kui ka mitmete juba kaua mängukavas olnud etenduste näol, millesse tuleb nii-öelda "sisse hüpata". Aega on ka enesearenduseks. Hetkel on mul väga meeldiv koostöö pianist Ralf Taaliga. Samuti on toeks kogenud kolleegid.

Teatri teenistuses peate kindlasti olema valmis igaks pakkumiseks. Millised on teie isiklikud soovunelmad rollide suhtes?

Olles teatri koosseisuline solist, teen ma seda, mida mulle pakutakse, ja tunnen sellest rõõmu. See on ka osa minu elufilosoofiast – kõigele, mida elu pakub, tuleb anda võimalus. Mulle meeldis laulda Alfredot ja Lenskit. Loomulikult on maailma muusikaliteatruuris palju huvitavaid rolle, millest ma unistan.

Kuulan väga erinevat muusikat, peasi, et on hea esitus. Armastan laulda klassikalist ja romantilist ooperit – Mozartit, Donizettit, Verditi jt.

Teie abikaasa on särav lauljanna. Kuidas sobivad kaks samas valdkonnas tegutsevat isiksust kokku nii, et mõlemad saavad end täiendada?

Oleme sammunud Juuliga ühte rada alates Otsa koolist. Kuulanud pidevalt teineteise erialatunde, esinemisi ja proove, teineteist julgustades, kuid ka kritiseerides. Meid seob suur sõprus ja ühine kirg laulmise vastu ning ma olen väga õnnelik, et minu naine on sama eriala inimene. Võin öelda, et see on minu elu palju kergemaks teinud.

Teie ja abikaasa looduslikud eeldused võimaldaksid kindlasti rajada visa tööga tee ka rahvusvahelisele areenile. Kas ootate seda või peate oma kodumaad siiski kõige olulisemaks?

Nagu eelnevalt öeldud, armastame Juuliga väga oma tööd. Hetkel oleme väga õnnelikud, et oleme terved, vormis ja saame tegelda oma õpitud erialaga. Üldse püüame elada ja olla rohkem tänases päevas ja teha oma tööd nii hästi kui võimalik.

Pianistide pidunädal

3.-8. november 2008

Heino Elleri Muusikakoolis

3. november kell 18 Elleri saal
Mälestusõhtu
Aleksandra Semm-Sarv – 100

3.-4. november kell 10-17
Riitta Kofinurmi (Soome)
meistrikursus
Suzuki meetodi kasutamine
klaveriõpetuses

5.-8. november kell 10-17
Prof Arbo Valdma meistrikursus

6. november kell 17 Elleri saal
Kontsert Klaverisõber
Esinevad Elleri kooli ja Tartumaa
muusikakoolide noored pianistid

7. november kell 18 Elleri saal
Meistrikursuse lõppkontsert

Regilaul meelerännakul ehk muusika kasutamisest eesti (neo)šamanismis

TAIVE SÄRG

etnomusikoloog

Eesti regilaulude puhul räägitakse sageli nende sisemisest väest. Selle abil reklaamitakse näiteks ka rockbändide regilaulutöötusi, lubades mõnikord koguni aidata inimesi nende väe leidmisel. Selles artiklis tahaksin rääkida, kuidas kasutab regilaule ja muudki muusikat Mikk Sarv oma šamaanikoolituses.

Olles tasapisi avastanud nõidade ja posijate tegelikke tõhusaid oskusi, näiteks taimedega ravitsemisel, on tänapäeva inimesed hakanud otsima iva ka vanadest (eba)usukommetest. Seda teed on läinud ka iidsetel religioossetel kujutlustel ja praktikatel põhinev neošamanism, mille üks vorme on tuumšamanism. Just seda tunneb ja õpetabki Eestis Mikk Sarv koos oma elukaaslase Kristel Vilbastega.

Tuumšamanism on maailma eri šamanistlikest traditsioonidest välja sõelutud ühisosa põhjal tänapäeva jaoks kohandatud õpetus. Eesti keeles on sellest kättesaadav

üks neošamanistliku liikumise lähteteoseid, ameerika antropoloogiadoktori Michael Harneri "Šamaani töö". Selles õpetatakse inimesi paremini oma vaimseid võimeid rakendama ja probleeme lahendama, liikudes tavalisest teadvuse seisundist teistsugusse, muutunud teadvuse seisundisse. Muutunud teadvuse seisunditeks on näiteks uni, meditatsioon, transs ehk ekstaas, mis omakorda võivad olla erineva sügavusega, alates kergest nägemusest. Mikk Sarv nimetab teadvuse seisundi muutmist meelerännakuks, kus "keha tahab vaimustuda, vaim tahab kehastuda". Muutunud teadvuse seisundis kogetu saab oma konkreetse sisu ümbritsevast kultuurist. Šamanistlikes religioonides seletatakse vastavaid nägemusi kui rändamist maailma eri tasanditel, kuid tuumšamanismist abi saamiseks ei ole tegelikult oluline, kui reaalseks igaüks neid maailma tasandeid peab.

Olles kõigeiks valmis, läks viis julget

folkloristi Eesti Kirjandusmuuseumist tänavu oktoobris Mikk Sarve Peipsi-äärsesse tallu tuumšamanismi koolitusele. Lisaks kuulus kaheteistliikmelisse rühma veel seitse äärmiselt meeldivat erinevate elualade esindajat.

Teadsime varem loetu põhjal, et koolituses mängib olulist rolli muusika. Mind huvitas eriti, kuidas eesti regilaulud aitavad muumaist praktikat kodustada. Mikk Sarve enda sõnul on tema õpetatav šamanism muutunud aasta-aastalt aina maalähedasemaks.

Trummi saatel meelerännakule

Muutunud teadvuse seisundisse jõudmisel on üldlevinud vahendid rütmipillid. Šamanismis on enamasti kasutatud suurt trummi, aga indiaani traditsioonis ka mitmesuguseid kõrsteid. Michael Harneri eeskujul lööb Mikk Sarv teadvuse seisundi muutmiseks šamaanitrummi.

Meelerännaku alustamiseks sõnastasin oma küsimuse, heitsime võimalikult mugavalt pikali, sulgesime või katsime silmad ning Mikk hakkas üksi või koos kaaslase Kristeliga taguma trummil ühtlast rütmi. See kestis umbes 15 minutit, seejärel muutus rütm tunduvalt kiiremaks ning lõpumärgina järgnesid neljakaupa rühmitatud löögid.

Teadvuse seisundi muutmiseks sobivaimaks tempoks peavad mitmed tänapäeva praktikud vahemikku 200–220 lööki minutis, umbes niisugune oli ka Miku ja Kristeli trummirütm.

Regilaul

Laulmise osa tuumšamanismi koolituses on kujundanud eelkõige Mikk Sarv ise, toetudes eesti ja teiste rahvaste folkloorist saadud kogemustele. "Ärkamine" ehk arusaam maailma igavesest ringkäigust olevat tulnud talle setu lauluga "Valge jänes", kus

Püstkoda Mikk Sarve õuel Vilusi külas.

mahalastud janes sünnib laulu lõpus luudest uuesti.

*Olõ terve, tarõtiitär,
kiä luu kokko korias,
köüdi valgõ räti sisse,
veie mõtsa kannu otsa:
säält sai jälki jänesekõnõ,
innemuistine eläjäkõnõ.*

Vanemate regilaulude meloodiajoonis on sarnane nii eesti keele kõnemeloodia kui ka transiseisundis esineva glossolaalia ehk “keelttega rääkimise” intonatsiooniga. Regilauludele omane esitus ees- ja järel- lauljaga tuleb ette ka šamanistlikes rituaalides, kus abilised ja teised osavõtjad kordavad šamaani sõnu. Leidub regilaule, mille sisu võib tõlgendada kui meeleränaku kirjeldust, näiteks “Haned kadunud” või “Hobuse otsimine”.

Regilaulu mõju inimesele on vähe uuritud. Meeldiv erand selles osas on Viljandi Kultuuriakadeemia üliõpilase Malle Mölderli lõputöö “Regivärsiline rahvalaul muusikaterapilises funktsioonis”. Uurimistulemused näitavad, et katserühmas osalenud lapsed haigestusid teistest vähem, kuid ühe töö põhjal ei saa veel kaugeleulatuvaid järeldusi teha.

Koolitusel laulsime regilaule traditsioonilisel kombel eestütleja ja kooriga. Meie esimese õhtu lõpetas “Laula, suukene”, kus laulja kõneleb omaenda kehaga, kutsudes laulma ja väärtustama iga hetke. Mõlemal hommikul teretasime laudes järve ääres päikest osaliselt Miku enda loodud sõnadega. Õhtulauluks olevat kursustel tavaliselt “Veere, päevakene” Kihnu moodi, kuid meil ei jäänud selleks kaasatoodud põnevate söökide ja juttude kõrval aega. Regilaulude eeskujul laulsime Mikk Sarve eestvõtmisel ka mõned indiaani rahvalaulud. Eriti jäi kõrva kajama pima indiaanlaste laul maailma loomisest, mis koosnes peamiselt kahest põhifraasist: “Maailma looja, ma maailma loon, siin ta on, nüüd ta on”. Proovisime seda laulda ka pima keeles. Seega laulud eelkõige raamisid meie toiminguid, luues ühistunnet ja meeletolu, kuid lisaks oli veel kolm erilist tähendusega lauluvooru.

Väelaul

Tuumšamanismi kursusel on üheks ülesandeks oma väelaulu leidmine, nagu soovib Michael Harner. Šamaanidel on sageli oma abiliste äratamiseks ja kutsumi-

Indaani päritolu “Pulgamängus” on peitjaks Mari Sarv. Ele Koppel ja Priit Klausen püüavad vastaseid trummikõminaga segadusse ajada. See aga ei õnnestunud ning seetõttu pidid nad pärast samade trummide saatel esitama ülistuslaulu võitjatele.

FOTOD AADO LINTROP

seks eriline laul. Selle leidmiseks soovitakse viibida terve päev paastudes üksi looduses. Meile nii raskeid tingimusi ei esitatud, saime korraliku hommikusöögi ja umbes tunni jagu aega järveäärses metsas. Selle ajaga löid mitmed meie seast imelisi laule. Siiski hoiatab Harner oma raamatus, et ettevõtte ei pruugi õnnestuda esimesel korral, mõnikord võib näiteks valmida ainult meloodia.

Vaimukanuu

Mikk Sarv kõneles hämmastavast sarnasusest indiaanlaste rituaalse vaimukanuu ja eesti folkloorist tuntud “Laevamängu” vahel. Nimelt on säliši indiaanlaste pärimuses tuntud šamaanide ühine meelerännak Alumisse Ilma, nimetusega vaimukanuu või vaimulaev. Retkele asutakse Harneri sõnul siis, kui “mõne inimese juures hakkavad ilmema kaitsevaimu kaotsimineku tunnused”. Istusime paadikujulise rühmana tihedalt üksteise lähedale nagu eesti “Laevamängus”, keskele “kanuusse” aga heitsid abivajaja ja Mikk ise, et leida sõbrale rännakul väelooma. Harneri järgi peaks iga šamaan laulma kanuus oma väelaulu, Mikk Sarv oli aga valinud ühiseks laulmiseks regivärsilise “Laevamängu”, mille tekst kirjeldab sõudmist kummalisse ilma.

Sõudmiseks kasutasime mõladena oma

kõrsteid, mis ühtlasi moodustasid laulule rütmilise saate. Sälišite rännakud pidavat kestma tavaliselt kaks ööd, mõnikord isegi viis või kuus, kuid õnneks leidis Mikk väelooma kiiremini – jõudsime valgel ajal ära käia ja tegelikult ei läinud tundigi.

Ülistuslaul

Kolmas eriline laulmine tekkis seoses indiaani päritolu selgeltnägemist arendava “Pulgamänguga”. Selles meilgi tuntud lihtsas mängus tuleb ära arvata, kumba kätte on peidetud märgitud ese. “Pulgamängu” teevad põnevamaks meeskondlik võistlus ja pisikesed lisareeglid. Tähtsaim neist on enne mängu kokku leppida kaotaja meeskonna jaoks raske ülesanne, et kõigil oleks tõsiselt põhjust virgutada oma võimeid. Otsustasime, et kaotaja pool peab looma ja esitama võitjate auks ülistuslaulu, kus kõlab igaühe kohta vähemalt neli värssi ja nimi. Õiglase saatuse tahtel kaotas võistkond, kus leidis kaks omavalmistatud šamaanitrummi ja mitu vilunud regilauljat. Nood kohandasid pruutpaari (või koka) kiituseks mõeldud lõunaeesti pulmalaulu värside vastasmeekonna liikmete ülistuseks. Kui Mikk Sarv võitjate meeskonna nimel vastas sealsamas loodud tänulauluga, kogesime regilaulu täit elujõudu.

Vanemuise kontserdimaja sünnipäev

Vanemuise kontserdimaja 10. sünnipäeva tähistamise esmaürituseks oli 23. oktoobril toimunud lastepäev "Teeme ise muusikat". Lisaks sellele juubelile tähistab Vanemuine teistki juubelit: möödub 100 aastat professionaalse orkestri loomisest Eestis. 6. novembril toimub sel puhul ERSO ja Vanemuise sümfooniaorkestri galakontsert. Dirigeerivad Toomas Kapten, Endel Nõgene, Mihkel Kütson ja Lauri Sirp. Ettekandele tulevad Wagneri, Brahmsi, Rimski-Korsakovi, Glinka, Borodini ja Richard Straussi populaarsed helendid.

Novembris möödub ka 30 aastat Vanemuise kontserdisaali orelit soetamisest. 16. novembril toimub sel puhul suur orelikont-

sert, kus esinevad organistid Aare-Paul Lattik ja Urmas Taniloo, kaastegevad on Lembit Saarsalu ja lauljatar Julia Lentsman.

Juubeliürituste paneb võimsa punkti Rudolf Tobiase oratooriumi "Joonase lähetamine" ettekanne Vanemuise kontserdimajas. Eesti Riiklikku Sümfooniaorkestrit dirigeerib Neeme Järvi (esmakordselt Vanemuise kontserdimajas), kaastegevad on Eesti Rahvusmeeskoor, Oratooriumikoor, kammerkoor "Voces Musicales", Rahvuskooper Estonia poistekoor, koormeisteriks Risto Joost. Vokaalsolistid on Marina Lapina, Merle Silmato, Juhan Tralla, Rauno Elp, Johann Tilli ning orelil Piret Aidulo.

Juubelit tähistav Vanemuise kontserdimaja.
FOTO VANEMUISE ARHIIVIST

ILMUNUD ON

Sari Elavik
Ühe suve kroonika.
Ellu Elleri mälestused suvest
Karjalas.

Koostaja Ene Kuljus,
toimetaja Katre Koit,
kujundaja Kadi Pajupuu.
Kirjastus SE&JS. Eesti Teatri- ja
Muusikamuuseum, 2007.
Raamat on müügil Eesti Teatri- ja
Muusikamuuseumis hinnaga 100 kr.

Vootele Veikat.
Lauluga ja lauluta

Peatoimetaja Irja Vaher,
toimetajad Katre Koit ja Seidi Raid,
kujundaja Rein Seppius.
Kirjastus SE&JS. Eesti Teatri- ja
Muusikamuuseum, 2007.
Raamat on müügil Eesti Teatri- ja
Muusikamuuseumis hinnaga 150 kr.

Leelo Kõlar
Klaverisõber
Klaveri algõpetus

Toimetaja Monika Topman,
noodigraafika ja küljendus Tammo
Sumera, kaanekujundus Edna Vahter.
Tallinn 2008

Uudiseid Tartu Richard Wagneri Seltsist

VIRGE JOAMETS
muusikateadlane

2008. aasta septembri lõpul oli Tartus Elleri-nimelises muusikakoolis taas lauljatele meistrিতunde andmas Eva Märtsen Saksamaalt Hannoverist. Tunnustatud laulupedagoog on ühtlasi rahvusvahelise Richard Wagneri Ühingu president. Tema abi kasutasid näiteks tänava aprillis ka Estonia teatri lauljad Wagneri "Tristani ja Isolde" lavastuste valmistades.

Kuidas tartlastele selline kingitus sülele on kukkunud? Eva Märtsen oli abielus eestlasest organisti, orel- ja klaveriõpetaja Carl Otto Märtseniga, kes lahkus kodumaalt 1941. aastal, Teise maailmasõja eel. Eesti huvi olevat Eval olnud aga juba enne Otto Märtseniga tutvumist. Omal ajal lauljana tegutsedes esitas Eva Märtsen koos abikaasaga kontsertidel ka eesti heliloojate laule. 1990. aastate algul hakkasid nad Eestis käima. Algul andis Eva Märtsen laulutunde Tallinnas, seejärel tuli ta Vanemuise teatri ja Tartu Richard Wagneri seltsi kutsel kolmeist aastat tagasi juba ka Tartusse. Tookord oli tunde võtmas Vanemuise laulja, praegune Elleri kooli lauluosakonna juhataja Viviane Kallaste. Nõnda sõlmus tutvus ning Viviane kutsel oli Eva nüüd meie juures juba viiendat korda.

Tartu Wagneri Selts on asutatud 1991. aastal suuresti Loone Otsa eestvedamisel ja hoolet. Suuremad ettevõtmised 1990. aastatel olid "Tannhäuseri" ettekanne sõnalavastusena 1993. aastal Tartu Toomemäel ning kontserdid Wagneri laululoomingust Tartu ülikooli aulas ja Tallinnas Estonia Talveaias 1998. aasta septembris; toimus ka ühiseid koosviibimisi. Loone Otsa Tartust lahkumise järel seltsi tegevus mõneti soikus, kuid on viimasel ajal jälle edenenud ning selle tegevust veab alates 1996. aasta kevadest Viviane Kallaste.

Wagnerile pühendatud päev 26. septembril oma hommikuste ettekannete

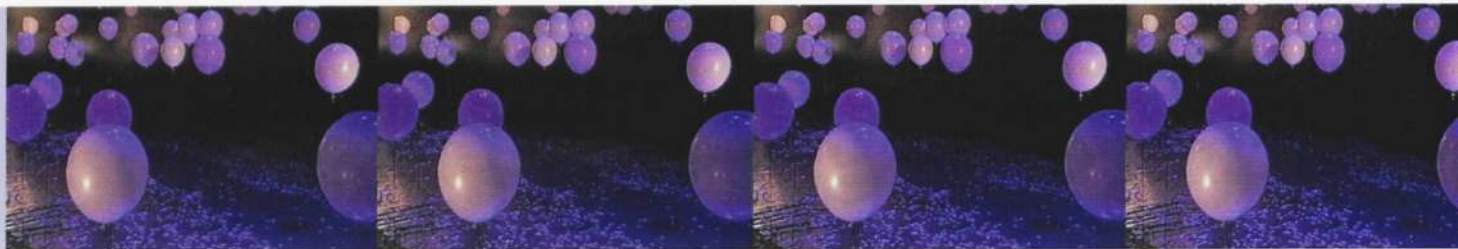
Pärast kontserti Jaani kirikus.
Esimeses reas keskel Eva Märtsen.
FOTO MARIANNE SUIK

(Martti Raide Wagneri laululoomingust ning Loone Ots "Lendavast Hollandlastest") ja kontserdiga Jaani kirikus oli Viviane Kallaste ja Eva Märtseni, Elleri kooli ja Tartu Wagneri Seltsi senise ühistöö uhkeim õis. Kuna tänava sai tähistada Wagneri ümmargusi tähtpäevi – 195. sünni- ja 125. surma-aastapäeva –, otsustati tavapärase segakavaga meistriliklassi-lõppkontserdi asemel korraldada midagi terviklikumat ja pidulikumat. Ettekandele tuli enam-vähem kogu Wagneri kammerlaululooming, täpsemalt kokku 21 laulust 18, sealhulgas tsüklid "Seitse laulu Goethe "Fausti" järgi", "Kolm melodieid" ning "Viis Mathilde Wesendoncki luuletust". Nagu märkis oma hommikuses ettekandes Eesti Richard Wagneri Ühingu president Martti Raide, on Wagneri kammerlaulude ettekanne harv, salvestistegi leidmine keeruline. Tartus laulsid neid Vanemuise solist ja Elleri kooli õpetaja Karmen Puis (Wesendoncki laulud), praegused EMTA üliõpilased Maria Kallaste ja Simo Breede ning Ellerikooli laulu eriala õpilased Merille Liiv, Maria Leppoja, Karolis Kaljuste, Laura Saarma ja Tamar Nugis.

Goethe-lauludes oli kaastegev ka koor Lilyan Kaivi juhatusel. Kontsertmeistrid olid Jaanika Rand-Sirp ja Andres Mutso. Oli hea meel, et väga head kontserti kuulas terve Jaani kiriku täis rahvast.

Eva Märtsen on oma korduvate Tartus käikudega, ideede ja energiaga õhutanud ja innustanud Elleri kooli lauluõpetajaid. Saadud impulsid on leidnud kanali ühtlasi Wagneri seltsi tegevuses, kuhu kuulub ooperihuvilisi mujaltki kui lauljate seast. Tekkinud tuumik käib juba mitu aastat regulaarselt Riia ooperis. Wagneri ooperitest on vaadatud "Lendavat Hollandlast" (mitu korda), "Valküüre" ja "Siegfriedi", samuti on olnud ühiseid koosviibimisi. Tartu Richard Wagneri Selts on ühtlasi institutsioon, mis saab nimetada tartlaste seast rahvusvahelise Richard Wagneri Ühingu stipendiaate. Selle au osaliseks on aastate jooksul saanud Loone Ots, Merle Jalakas, Lauri Sirp, Jaanika Rand-Sirp, Karmen Puis, Siiri Koodres ja Andres Mutso. Viimati, 2008. aastal võis ühingu stipendiaadina käia Bayreuthis ja vaadata etendusi Maria Kallaste.

Eesti muusikapreemiad 2008

Esimesel oktoobril, rahvusvahelisel muusikapäeval ühines Eesti Muusikanõukogu muusikapreemiatega kätteandmisega ka Kultuurkapitali helikunsti sihtkapital. Muusikarahva suureks rõõmuks leidis sündmus seekord tunduvalt laiemat kõlapinda ja toimus ka teleülekanne. See üllatas Mart Kolditsa efektse-vaimuka-ootamatu *show'ga*, kust ei puudunud ei huumor ega allegooria.

Esimene Kultuurkapitali preemia läks kontserdiagentuurile **Corelli Music** Eesti muusikaelu rikastavate kontserdisarjade eest. Agentuuri hing on **Mail Sildos**, kelle kirg on vanad mõisad, kuhu ta muusikaga uue elu sisse toob.

Preemia pikaajalise ja väljapaistva pedagoogilise tegevuse eest sai Tallinna Muusikakeskkooli klaveriõpetaja **Maigi Pakri**, kellelt tänavusel eesti pianistide suurvoistlusel osales edukalt viis õpilast ning kaks olid žürii liikmed. Tema õpilased on lisaks hiilgavale käsitööoskusele saanud aimu ka muusikuks olemise mõttest.

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õppejõud **Tiia Järg** sai preemia pedagoogilise tegevuse ja Klassikaraadio saatesarjade eest. Ta on õppejõud, kes on osanud end söövitada kõigi muusikatudengite mällu.

Birgitta festivalil etendunud Britteni ooperi "Kruvi keere" peategelasi: **Lauri Sirpi**, **Aile Asszonyit**, **Heli Veskust**, **Oliver Kuusikut**, **Liisi Kasenõmme**, **Heldur-Harry Põldat** ja **Hanna-Liisa Kappelit** tännati preemiaga kõrgete kunstiliste saavutuste eest.

Preemia kõrgetasemelise tegevuse eest solisti, kammermuusiku ja orkestrite kontsertmeistrina sai viiuldaja **Harry Traksmann**. Ta kuulub nende muusikute hulka,

kellel on see "miski", miks paljud muusikud temaga koos mängida tahavad.

Preemia Eesti improvisatsioonikunsti rahvusvahelisele kõrgtasemele viimise eest sai Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õppejõud **Anto Pett**. Anto Pett õpetab tudengeid musitseerima vabalt ja ilma noodita. Oma ainulaadset meetodit käib ta proovimas maailma paljudes paikades ja kõikjal on äkki tuntud muusikas rohkem vabadust

Järgmine preemiasaaja oli **Lembit Saarsalu**, Eesti jazz kõrgetasemeline esinaja kodu- ja välismaal, eesti mitteametlik saksofonikuningas.

Kammerooperi "DMeeter" eest sai preemia **Monika Mattiesen**, kes on aastaid komanud väljenduste piire, laiendades neid uute kõlade või värske elamuslikkuse suunas.

Viljaka loomingulise tegevuse eest sai preemia helilooja **René Eespere**, kelle isepäiselt lihtne helikeel otsib kuulajaga otsekohest suhtlust.

Muusikanõukogu preemiatest esimese pälvis **NYID Ensemble** viljaka loomingulise tegevuse eest. See on ansambel, kes on suutnud kodustada nüüdismuusika ja ümbritsenud selle publiku tähelepanu ja mõistmisega.

Preemia muusikaelu jaoks olulise ja väljapaistva tegevuse sai muusikateadlane **Toomas Siitan** ning heliloomingu preemia **Ester Mägi**. Ester Mägi on helilooja, kelle loomingus on midagi eestlasele nii igiomast, mis oleks ülalpool aega ja moodi justkui alati olemas olnud.

Ia Rimmel

Anto Pett

Ester Mägi

Harry Traksmann

Maigi Pakri

Mail Sildos

René Eespere

Haapsalu rahvusvaheline festival "Viulimängud" juba viieteistkümnendat korda!

LEMBI METS
tšellist

"Haapsalu on kultuurilinn, Haapsalu on pilgeni täis kunsti ja helisevat muusikat. [---]

Viulimängud on kestnud Haapsalus juba viisteist pikka aastat ja on võitnud enesele selle ajaga palju sõpru. On see siis olnud kammerlik muusika Uuemõisa lossi valges saalis või romantilised viulid puitpitsilises kuursaalis või hoopiski midagi üllatuslikku – ikka ja jälle on publik vaimustunud aplodeerinud tunnustatud interpretidele [---] ja olen veendunud, et kaunis viulimuusika kõlab Haapsalu suves ka edaspidi." (Väljavõte "Viulimängude" bukletist, Haapsalu linnapea **Ingrid Danilovi** sõnavõtust).

Linnapea puudutab oma sõnavõtus kõige olemuslikumat – viulimuusika sobivust Haapsalu kammerliikku keskkonda. Meresoppe ääristav puitarhitektuuriga väikekodanlik kuurortlinnake hingab sellises vastavalt aeglasel rütmis, mis alati soodustab kaunite kunstide kohalolekut. Haapsalust on pärit helilooja **Cyriillus Kreek** ja Astrid Lindgreni teoste illustreerija **Ilon Wikland**.

Tuleb aeg, mil ka "Viulimängude" festival jääb kaunistama linna ajalugu. Praegu kaunistab see igal aastal üht nädalat linnalike elus.

Viieteistkümnendad "Viulimängud" leidsid aset 23. – 27. juulini ning olid, nagu alati, seotud keelpillimängu suvekursusega. Kursuse õpetajatest koosnev festivaliorkester saatis galakontserti Haapsalu toomkirikus ning õpilastest kursuseorkestri esinemine Kuursaalis **Mikk Murdvee** juhatusel oli festivali lõppsündmus. Täpsuse huvides tahaksin rõhutada, et "Viulimängud" on täpselt sama mis "Tšellomängud" – tšello on viuliperekonna pill, kursuse programmis on nii viuli- kui tšellotunnid ja ka üks-

ki orkester ega kvartett ei saa teadagi läbi tšellistideta. Nii oli ka festivali programmis üheks oluliseks sündmuseks tänavuse juubilari ja kursuste kauaaegse tšelloõppejõu **Teet Järvi** kontsert koos **Lembit Orgsega** Evald Okase muuseumis, kus valitsev pisut sürrealistlik keskkond oli parajalt kontrastseks fooniks Bachi hõrkudele gambasonaatile. Sellega konkureeris üsna vallatult tšellokvarteti **C-Jam** kontsert Jahtklubis, kus, tõsi küll, toimus publikule paralleelselt "ellujäämiskursus" seoses väga külma õhtuga. C-Jam on hetkel üks küsitumaid ansambleid – on peaaegu võimatu suve üle elada neid kusagil kuulmata. Haapsalu kontserdil esines ansambliga võluv lauljanna **Luisa Värk**.

Festivali tipp-sündmuseks sai aga täissaaliga galakontsert Haapsalu toomkirikus, kus solistideks kaks Londonis õppivat ja tegetsevat keelpillimängijat, viuldaja **Kaija Lukas** ja tšellist **Silver Ainomäe**. Selliste noorte solistide ülesastumine kursuslaste ees on hindamatu väärtusega – igaüks peab nägema, kui kõrgel latt tegelikult on! Samal kontserdil mängisid ka kaks last, 12-aastane viuldaja **Peeter Margus** ja 9-aastane tšellist **Marten Meibaum**. Nende esinemise festivalil otsustas kevadel toimunud lastemuusikakoolide vabariikliku konkursi põhjal festivali kunstiline juht **Eva Punder**, kes on selles ametis tänavusest aastast alates.

Vägev mulje jäi kursuseorkestri kontserdist Kuursaalis, kavas **Veljo Tormise**, **Mihkel Keremi** ja **Heino Elleri** muusika. Dirigent **Mikk Murdvee** pigistaks vist kivist ka vee välja – väga erineval tasemel õpuritest koosnev orkester elas ja hingas ühes rütmis ning mängis hämmastavalt puhtalt. Kontserdimuljet süvendasid Kuursaali peen arhitektuur ja akustika ning ak-

nast paistnud merel õõtsuvad luigid. Haapsalu omaduseks ongi peaaegu kõikjalt paisetev meri – Kuursaali aknast, Uuemõisa lossi aknast, Haapsalu renoveeritud Raudteajaama piirde tagant... Siin toimus Haapsaesi Kammerorkestri kaasakiskuv kontsert, dirigendiks **Timo Hannula**, kelle juhatavat orkester lausa lustis oma mängu. Uuemõisa lossis aga esines keelpillikvartett **Tetrarchi** koosseisus **Kristjan Hallik**, **Kristiina Kost-rõkina**, **Laur Eensalu**, **Indrek Leivategija**. Tõsine kava, mis koosnes **Tüüri**, **Pärdi** ja **Griegi** teostest, kanti ette süvenenult ja veendunudult, mis teeks au ka väga kaua koos mänginud kollektiividele.

Kursuslaste enda kontsert Wiedemanni kooli aulad sisaldas ansambli muusikat. Kontsert "Oh mustlane, mängi..."; kuhu oli raske, kui mitte võimatu pääseda, toimus samal päeval Linnuse Väravatornis, ettekandjaiks **Arvo Leibur**, **Terje Terasmaa** ja **Heiki Mätlik**.

Kokkuvõtteks võiks öelda, et viieteistkümnendad "Viulimängud" õnnestusid täielikult ja töid Eesti muusikaellu juurde nii vaheldust, elamusi kui ka oskusi.

Eesti muusika invasioon Lõuna-Koreasse

2007 aasta Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia Sõgifestivalil andsid eesti nüüdismuusikahuvilistele kontserdi SNU muusikakolledži (Seoul National University College of Music) tudengid (juhendaja Shinuh Lee). Aasta hiljem ehk tänavu septembris tegi EMTA Uue Muusika Ansambel (EMTA UMA) Lõuna-Koreasse vastuvisiidi. Peale ansambli liikmete **Helena Tuulingu** (klarnet), **Mari Targo** (viul) ja **Liivi Arderi** (klaver) tegid kümnetunnise lennu reisi sinna ja tagasi kaasa ka tudengite juhendaja, pianist ja lektor **Taavi Kerikmäe** ning EMTA kompositsiooni osakonna juhataja, helilooja **Toivo Tulev**, kes pidasid eesti uumat muusikat tutvustavad loengud.

EMTA Uue Muusika Ansambel Seouli metroos. Vasakult: Mari Targo, Taavi Kerikmäe, Liivi Arder ja Helena Tuuling.
FOTO ERAKOGUST

EMTA UMA oli esitamiseks kaasa võtnud ilmselt ka aasia kultuuriruumis tuntuma eestlase Arvo Pärdi teose "Fratres", selle kõrval kõlasid veel Helena Tulve "Saar", Erkki-Sven Tüüri "Conversio", Toivo Tulevi "Cadenza" ning vabad improvisatsioonid.

Seouli kesklinna kontserdisaalis toimunud ühiskontserdil oli Tulevilt kavas ka möödunud aasta NYFD-festivalil esiettekanded tulnud "Early Music", mille tšellopartiid mängis kohalik tudeng. Integratsiooni-vaimus ehk Eesti-Korea ansambelite ühisesituses kõlasid veel Uzong Choe "Sequentia for two Clarinets in A" ning Isang Yuni "Musik für sieben Instrumente" puhkpillikvintetile, viiulile ja tšellole.

Lõuna-Korea pealinnas veedetud seitse päeva olid vaheldusrikkad, harjutamise ja kahe kontserdi kõrvalt jäi aega ka ümbruskonna ning kohalike inimeste ja kommetega tutvumiseks (muu hulgas proovisime ka traditsioonilisi korea toite – ekstreemseimaks õhtusöögiks koeralihast hautis).

Mõtteainet pakkus tänapäeva Lõuna-Korea muusikakultuur ja pilt, mis avaneb turistile: standardse lääne popmuusika kõrval on au sees ka õhtumaade klassikaline muusika. Chopin ja Brahms saadavad inimesi kaubanduskeskustes ja liftides, hotelli restoranis ja isegi tualettruumis. Samal ajal ei näida hoolivat enda tagahoovis toimuvast: linnapildis on säilinud vaid üksikud traditsioonilised ehitised, orientaalset arhitektuuri ja ornamentikat kohtab harva. Ülikoolides püütakse traditsioonilist muusikat siiski aktiivselt elus hoida – meie külalastud kooli viiesajast õpilasest pool olid rahvapillitudengid. Rahvapillidele kirjutatakse ka traditsioonilises võtmes nüüdismuusikat, kuid meile Seouli tutvustanud kahe noore korea kompositsiooniüliõpilase arvates on see ehedast vanast muusikast igavam. Ülikoolides tegutsevad ka rahvapilli-orkestrid, mis esitavad muu hulgas sageli Euroopa klassikute, näiteks Vivaldi muusikat.

EMTA Uue Muusika Ansambel täna Eesti Muusika- ja Teatriakadeemiat põneva ja hariva reisi korraldamise eest.

Mille pooldest on sellised kontaktid muusikakõrgkoolide vahel olulised?

Taavi Kerikmäe: Meie teadmised Lõuna-Korea muusikast ei ole kahjuks kuigi laialdased, uue muusika puhul piirdub see enamasti Isang Yuni nimega, seega on nii meil kui ka korea kolleegidel meie muusikas avastamist küllaga. Sel korral mängiti eesti ja korea muusikat ka SNU ja EMTA segaansambrites, mis on samuti oluline kogemus.

Milline mulje jäi Lõuna-Korea muusikaelust või muusikaharidusest?

T. K.: Meie Seouli viibimise ajal toimus seal ulatuslik Isang Yuni muusika festival, samuti arvukalt traditsioonilise muusika kontserte. Pärimusmuusika on seal tõesti au sees ning seda äärmiselt kompleksset ja pika traditsiooniga muusikat õpitakse tiptasemel kõrvuti klassikalise lääne muusikaga ka kõrgkoolides. Mis puutub nüüdismuusikasse, siis näib, et Lõuna-Korea muusikaelu on oluliselt mõjutanud saksakeelne muusikaruum. Mitmed SNU muusikakolledži õppejõud on õppinud Saksamaal ja nii tuntakse ka tänapäeva saksa muusikat Euroopa muusikast ehk kõige rohkem. Nüüdismuusika osa kontserdirepertuaaris on samas suurem kui Eestis. SNU muusikakolledžis jäi silma heal järjel elektronmuusikastuudio.

Milline oli korealaste huvi eesti muusika vastu? Kas tekkis ka uusi ideid ja ettepanekuid edasiseks koostööks?

T. K.: Meie kontserdid ja loengud Seouli said sooja vastuvõtu osaliseks. Arutasime ka võimalusi edaspidiseks kompositsiooniosakondade vaheliseks koostööks ning see soov on igal juhul mõlemapoolne. Ühe ideena jäi kõlama mõte, et nii meie kui ka nende ülikooli kompositsiooniüliõpilased võiksid kirjutada muusikat teise kõrgkooli interpretidest tudengitele.

Vahendanud **Mari Targo**

Mopskassi maja. Kago.

Õunaviks Õv08

Lauri Sommeri ja Liska Keerbergi nelja viimase aasta kodusalvestuste kokkuvõte on küll fragmentaarne ja eklektiline, kuid mahuka albumi ühtsaks läbivaks jooneks on sümpaatne kodune soojus. Nagu varasematelgi Kago plaatidel, on põhiinstrumendiks vana kõmised kabinetklaver, millele on siin-seal ruumikaja efekte lisatud (armastust selle nukra kadunud aja helisaadiku vastu on näidanud üles teisedki, näiteks Tõnis Mägi). Üks lihtsaimaid ja ilusamaid “Mopskassi maja” klaveriinterlüüdideid on “Keegi niisugune”. Intiimne sissevaade plaadi autorite armastusloosse, kassipojavals “Kui tuleb talv” jääb kõrvade vahele kummitama, seda isegi siis, kui oled aguliromantika ja ahjukütmise vihkaja. Kago rokkariminevikku seevastu kuuldu magamistoopungil lugudest “Paastukuu” ja “Kuspool rongijaam”, kuid varasemate plaatidega võrreldes on see suund jäänud vaiksemaks-hillitsetumaks. Muusikaliselt on Kago kõige põnevam ja täielisem “Taivamineku” esimeses osas, kus saavad kokku plaadi kõik muusikalised suunad: regilaul, omapärane kitarrimäng ja ambient-elektronika, lisaks produtseerimisabi Pastacalt, Erko Niidult ja Mari Kalkunilt. Rohkem sarnast kollaboratsiooni!

Kuhu asetada Lauri ja Liska eesti muusikaatlases? Üsna kaugeltnurga metsatalusse, kuskile Kohvirecordsi ja Opium Flirdi veiderfolkarite, Viljandi kooli särasilmsete paabelprojektide ning võru ja setu veel elus olevate rahvalaulukute vahele. Kago muusika on kuulamiseks peale kapitalismi ja globaalmajanduse lõppu, aega, kus me oleme linnadest lahkunud ning end vanavanemate taludesse taasisse seadnud. Ootan “Mopskassi majast” vinüülvarianti, et saaksin seda kuulata vändaga grammofonil, ilma elektrita.

KRISTJAN JANSEN
disainer ja muusikafänn

We Can Make a Difference. Tallinna Gospelkoor.

Tallinna Gospelkoor

“We can make a difference”, lubavad kakskümmend viis säravat Tallinna Gospelkoori lauljat oma viimase CD sügisvärvilisel kaanel. Seda on nad ka teinud – muutnud taas kord märgatavalt Maarjamaa gospelmuusika ajalugu. Gospeli plaate ei ilmu Eestis just tihti, kuid TG on andnud oma panuse juba kahe helikandja näol. Esimene salvestis “Plenty Good Room” ilmus 2005. aastal ning oli kammerlikum kui uus ja hoogne live-plaat. Vahepeal on muutunud nii koori koosseis kui ka solistid.

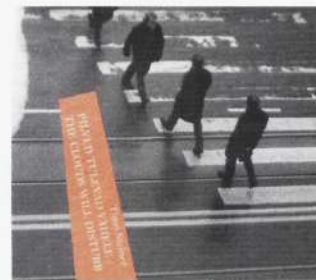
Norralse Bard Norheimi on välja vahetanud Dominikaanist pärit rosinsilm Joel de Luna ja bändi veab noor andekas saksofonist Mairo Marjamaa. Repertuaar on kaugenenud helilooja Piret Ripsi gospeliloomingust ja jõudnud hoogsa worship-muusika valda. Tegemist on ühe eluröömsama plaadiga, mis Eestis viimasel ajal ilmunud, rääkimata sellest, et eestimaises muusikas laiub gospeli ja spirituaalide sildi all külmkõle tühermaa ja võrtsikamat tšillipirast soulmuusikat peab otsima välismaiselt plaadiriulilt. Aga kust siis veel peaksime me vastu talve oma päikese kätte saama? Dirigent Riina Tikenbergi vapra käe all valminud gospelkoori uus plaat paneb igatahes silmad särama ja teeb hinge soojaks, alates Kirk Whalumi südantlõhestavast laulust “Falling in Love with Jesus” kuni Martha Munizzi ladina-ameerika rütmi seatud looni “Glorious”. Ükskõik kas otsite plaadilt sügavamalt mõtisklust või väikest puusanõksu, Tallinna gospelkoori muusikas on kirge ja südamesoojust, peale kõige muu ka muusikalist kvaliteeti. Vihmaste ilmadega on plaat diagnostiliseks raviks absoluutselt kohustuslik. Ja veel – tublid lisapunktid plaadikujunduse eest!

ROBERTA LAAS
kultuuripuuriija

Pilved tulevad vahele. Timo Steiner.

ERR ERRCD006

Timo Steineri autoriplaadi muusikas on kergust ja valgust, pilvi ja õhku, eksootikat ja kummalisi teekondi. Näib, et sellest tunnevad rõõmu ka muusikud Laur Eensalu (vioola), Monika Mattiesen (flööt),

Reet Ruubel (klaver), Triin Ruubel (viul), Ivo Lille (saksofon), Vambola Krigul (löökpillid), Jaan Ots (klaver), Riivo Kallasmaa (oboe), klaveriduo Nata-Ly Sakkos ja Toivo Peäske, Tallinna Kammerorkester, Ensemble Voces Musicales, Küberstudio ansambel, Tallinna Muusikakeskkooli lastekoor ning dirigendid Tõnu Kaljuste, Risto Joost ja Lauri Sirp.

Steiner kõnnib minimalismi ja impressionismi radu pidi. Kaheklaveri-fantaasias “Tähe rahvas” on need lausa ühte sulanud. Aga see pole kõik. Tema teostes leidub romantilisi meloodiakäike ja vivaldilikku rütmipulssi, neoklassitsismi ja džassi, olmemuusika lihtsa keelsust ja filmimuusika viisuaalsust. Regulaarsust “rikuvad” katkestused, jättes õhku humoorikaid küsimärke või mõtlikke punktiire. Või mõõduvuse nukrust, nagu Raimo Kangrot ja Lepo Sumerat mälestavas orkestripalas “In memoriam”. Või soojust ja rahu-meelt, nagu lastekoorile ja orkestrile kirjutatud “Hällilaulus”. Steineri muusika peategelasteks on lühikesed “karakteriga” (mänglevad, õrnad, naljakad) teemafraasid, mis on paljudele tuttavad kultuurisaate “OP!” taustamuusikast (“OP!”-variatsioonid”). Motiive mängitavad ka saksofoni- ja löökpillipala “Tants pärast säravat päeva” ja oboepala “A Measure of Happiness”. Plaadil on ka pikemaid teoseid, nagu “Aga pilved tu-

levad vahele, ei näe täpselt" viiulile ja kammerorkestrile ning "Kontsert tantsivale flöödile". Need on nagu teekond, milles vaimusilm liigub vabalt ühelt vaatel teisele. Liikumise – ja ka seisatamise – vabadus on Steinerile olemuslik. Tekkiv kaardrivahetus on nagu rida äratusi, iga "ärkamine" värskendamas pilku.

Helilooja "sõnavara" on autoristiili tuum. Küllap kristliku "kannatuskultuuri" mõjul kannab Lääne süvamuusika "sõnavara" sageli rasket elu-ängi. Impressionism ja minimalism raputasid selle maha. Olemisraskust pole ka Steineri muusikas, siiski ei ole see ükskõikne või külm. Tema autoriplaadi helge atmosfäär ütleb, et ilu, mängumõnu ja õilsad tunded ei peagi just hinge matva kannatuse kaudu tulema. Nendeni võib jõuda ka lihtsamalt – kulgedes ja vaistu usaldades.

EVI ARUJÄRV
muusikateadlane

Thelonious Monkist "Saaremaa valsini". Tiit Paulus & Jaak Sooäär.

AVA Muusika 007

Jaak Sooäär on kindlasti tegusaim jazzmuusik Eestis, mida kinnitavad ka arvukad plaadid, mille kaanel tema nime näeb. Käesoleva plaadi näol on taas tegemist uue muusi-

kalise koostööga, kus seekord ainsaks partneriks aastakümneid meie esikitarristi tiitlit kandnud Tiit Paulus. Tulemuks on meeldiv, tasane jämm, kus läbisegi Thelonious Monki nurgelised kompositsioonid ja tuttavad kodumaised meloodiad, nagu "Ma vaatan paadist kiikriga", "Saaremaa valss", "Muhumaa" ja "Sauna taga tiigi ääres". Kui Monki paljumängitud lugudes ("Misterioso", "Round Midnight", "In Walked Bud" jt) palju uut ja uudislikku pole, siis eesti lugude jazztõlgendused täidavad tähtsamat ülesannet ja suuremat tühikut. Meie jazzmuusikud on juba mõnda aega püüdnud kaardistada "eesti standardite" maastikku, mis on tänu Valgrele, Kikerpuule, Veevole ja paljudele teistele heliloojatele mitmekesisem, kui "paadist kiikriga" paistab.

Eestis on arvukalt häid kitarriste ning Sooäär ja Paulus esindavad kahtlemata eliti. Loomulikult on kahe mehe mängustiilis, kuulamiskogemuses ja -eelistuses erinevusi, rääkimata instrumentaariumist (Sooääre pill on elektriline Telecaster, Paulus mängib akustilist ja kõlakastiga elektrilist kitarrit), kuid kuna kõlalist kokkusulamist polegi taotletud, jätab koolkondade ja sound'ide erinevus ning vastandite koosmõju ja kohatine pörkumine meeldiva mulje. Ehkki plaat ei mõju otseselt õpetaja ja õpilase või meistri ja selli koosmusitseerimisena, on territoorium, millel kaks kitarrit kohtuvad, pigem Pauluse oma. Seda mitte ainult saareja muhumaise repertuaari tõttu, vaid ka tänu malbele kammerjazzile, mis muidu ei näi olevat Sooääre esimene eelistus. Muide, plaadi lõpus on ka rosin – tõeliselt naljakas "koosmäng" 1985. aastal salvesta-

tud Saaremaa vanamehe Villem Õunapuu lorilauluga, "polü- ja mikrotonaalne" ning ainiti vahetuva taktimõõduga.

JOOSEP SANG

Instrumentaal eksperimentaal.OTK1.

Nemos Music NEMOS2

Ida sinine. Nemos.

Nemos Music NEMOS3

Aasta oli ehk 1994, kui meie alternatiivmuusika areenile tekkis kollektiiv nimega Lu:k, esimene kodumaist jungle- ja drum'n'bass-muusikat tegev kooslus. Sellest ajast alates on Eestis läbi tõusude ja mõõnade erinevat drum'n'bass'i tehitud, kuigi üleliia palju plaate selles vallas välja antud pole. Nii ongi meeldiv üllatus, kui nüüd, aastal 2008 saab nii käes kui ka CD-mängijas hoida koguni kahte uut väljalaset.

Mõlemad plaadid on nelja looga EP-d plaadifirmalt Nemos Music, mis loodi algusest ehk küll selleks, et Margus Sootlast ja Ülari Niinemäest koosnev Nemos nime kandev duo saaks ise oma loomingut üllitada. Nende 2006. aastal ilmunud debüütalbum "Tulevikutee" oligi plaadifirma esimene ilmutis. Nüüd on nad aga oma tiiva alla võtnud ka nime OTK1 taha peituvat mõttekaaslase Joel Tammiku, kes ilmus üheksakümne date lõpul elektrooni-

lise muusika ringkondadesse just seoses ansambliga Luuk, kuhu ta läks alguses bassi mängima ning hiljem ka lugusid kirjutama. Pärast "Luugi" lagunemist viljeles Tammik nii üksi kui ka projekti Mürakaru raames sügavat ja dub'ilike mõjutustega atmosfäärilist elektroonikat. Nüüd on ta tagasi pöördunud d'n'b rütmistruktuuri juurde. Duo Nemos on samas tuntud eeskätt selle poolest, et on peaaegu kümme aastat ajanud oma rida, olles meil omaladseks lipulaevaks atmosfäärilises drum'n'bass'is, stiilis, mille kõrgega maailmas jäi üheksakümne date teise poolde, kuid milles Nemos poisid leidsid just oma väljenduslaadi ning olemuse.

Nemos ja OTK1 plaadid on ühest küljest vägagi sarnased, teisalt aga on kindlalt tuntav ja tunnetatav mõlema artisti oma käekiri. Üksikuid lugusid on ehk raskegi välja tuua. Kui, siis allakirjutanu esimene lemmik on "Ida sinise" esimene pala "98 State". Tegemist pole läbi-lõhki Nemos enda looga, originaali taga seisab inglise elektroonik Aural Imbalance, kelle loost Eesti duo on oma tõlgituse ehk "regruuvi" teinud. Ideaalne autosõidu lugu, seda igati positiivses mõttes, sest kuigi meeoleolu on õhuline ja paitavgi, on seal nii palju energilisust (ilma agressiivsusetta), et pala sobib suurepäraselt kulgemiseks – kas suveõhtusel maanteel või mõtterännakutes tugitoolis istudes.

Sellised lood nagu neil kahel plaadil ei saa olla lühikesed. Tegemist on pigem muusikaliste esseedega, millel on nii sissejuhatus kui ka teearendus, sest atmosfääri tekkimiseks on lihtsalt vaja aega. Ning aega on mõlemad artistid endale võtnud ja kuula-

jatele andnud päris piisavalt. Nemosel on vaid üks lugu, millel kestust alla seitsme minuti ning OTK1 on panustanud keskmiselt kuueminutistele plaatidele. See kompenseerib ka tõsiasja, et mõlemal EP-l leidub vaid neli lugu – kahe plaadi peale kokku tuleb kuulamist ikkagi tunni jagu. Ning kogu selle kuulamise vältel võib tabada ennast kummaliselt tundelt ja mõttelt, et kuigi muusikaliselt pole tegemist millegi väga originaalse või uuenduslikuga (tõesti, äravahetamiseni sarnast atmosfäärilist trummi-bassi võib leida ka tosina aasta tagusest ajast), mõjub selline muusika endiselt värskelt. Võib-olla on Nemos ja OTK1 leidnud võtme ajatusse? Seda, kas see on tõesti nii, kontrolligem juba kümne aasta pärast.

ANTON ANDRES
DJ SanAntonio

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid **NOVEMBRIS**

8. november kell 12.00

Niguliste kirik

TMKK lastekoor, dirigent Ingrid Kõrvits

9. november kell 18.00

Mustpeade maja

Mart Laasi juubelikontsert

15. november kell 12.00

EMTA orelisaal

Piret Habaku õpilaste kontsert

15. november kell 15.00

EMTA orelisaal

Tiiu Ranna õpilaste kontsert

15. november kell 18.00

Kadrjoru loss

Nata-Ly Sakkos ja Niina Murdvee

16. november kell 12.00

EMTA kammersaal

Katrin Kuldjärve, Ada Kuuseoksa ja

Anne Sarrapi õpilaste kontsert

16. november kell 12.00

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum

Helli Vaus-Tamme õpilaste kontsert

30. november kell 12.00

EMTA orelisaali

Marju Rootsi õpilaste kontsert

30. november kell 12.00

Tallinna Linnateater

Ene Metsjärve õpilaste kontsert

30. november kell 12.00

EMTA kammersaal

Anu Nahkuri õpilaste kontsert

November

Tallinnas

- 1. 11** kell 12 Johannes Brahms 175: EMTA orelipõppejõud ja -üliõpilased toomkirikus
- 1. 11** kell 17 EMTA sümfooniaorkester, Maarja Allik (viul), Paul Mägi (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 1. 11** kell 18 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvuskooper Estonias
- 1. 11** kell 19 Hortus Musicus Nigulistes
- 2. 11** kell 12 Lasteetendus "Pipi! Nuki! Puhh!" Rahvuskooper Estonias
- 2. 11** kell 16 Jubilate – Lillian Semper 75: mälestuskontsert Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias
- 2. 11** kell 17 Mozarti "Reekviem": Pärnu Linnaorkester, Riia toomkiriku poistekoor, Inga Šjubovska (sopran), Iris Oja (alt), Oliver Kuusik (tenor), Uku Joller (bass), Jüri Alperen (dirigent) Kaarli kirikus
- 2. 11** kell 19 Viva oratorio! Hingelt hingele: Heldur-Harry Põlda (poiss-sopran), Merle Silmato (kontraalt), Tartu Ülikooli kammerkoor, Estonia Seltsi segakoor, Üle-eestiline noorte sümfooniaorkester, Erki Pehk (dirigent) Jaani kirikus
- 4. 11** kell 19 Verdi ooperi "Aida" kontsertettekannet: Läti Riiklik Sümfooniaorkester, Segakoor Latvija, Angela Brown (sopran), Valter Borin (tenor), Elena Batoukova (metsosopran), Donnie Ray Albert (bariton), Karel Mark Chichon (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 5. 11** kell 19 Jaak Tuksam (laul, kitarr), Riho Sibul (laul, kitarr), Robert Jürjendal (kitarr) Estonia Talveaias
- 5. 11** kell 19 Sügisjazz. All you need is love: Brian Melvin, East-West, Drum Prana (USA–Eesti) Salme kultuurikeskuses
- 5. 11** kell 19 Bournonville'i ballett "Sülfiid" Rahvuskooper Estonias
- 6. 11** kell 19 Rahvuskooper Estonia poistekoor, Eesti Rahvusmeeskoor, Hirvo Surva (dirigent) Estonia kontserdisaalis
- 6. ja 8. 11** kell 19 Tšaikovski ooper "Padaemand" Rahvuskooper Estonias
- 7.–9. 11** kell 10 ja 14 X Eesti noorte interpretide konkurssifestivali "Con Brio 2008" eelvoorud Estonia kontserdisaalis
- 7. 11** kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvuskooper Estonias
- 8. 11** kell 12 Lasteetendus "Pipi! Nuki! Puhh!" Rahvuskooper Estonias

- 8. 11** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe toomkirikus
- 8. 11** kell 18 Benjamin Verdery (kitarr) Mederi saalis
- 8. 11** kell 18 Akadeemiline kammermuusika: Mari Tampere-Bezrodny (viul), Peeter Paemurru (tšello), Aleksandra Juozapenaite-Eesmaa (klaver) Kadrioru lossis
- 9. 11** kell 12 Ballett "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" Kocsaki muusikale Rahvuskooper Estonias
- 11. 11** kell 16 Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli ja Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkester; Markus Altrov ja Silvia Ilves (tšello), Kirill Ogorodnikov ja Kristiina Jalakas (kitarr), Tõnis Noevere ja Gert-Ott Kuldpädagog (saksofon), Mikko Murdvee (dirigent); Vanalinna Hariduskollegiumi õpilased (tekstid) Estonia kontserdisaalis
- 12. 11** kell 16 Jubilate – Gustav Ernestsaks 100: kontsert Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias
- 12. 11** kell 19 Vox Clamantis, Toomas Trass (orel) Nigulistes
- 12. 11** kell 19 J. Straussi ooperett "Viini veri" Rahvuskooper Estonias
- 14. 11** kell 19 Rahvuskooper Estonia puhkpillikvintett, Annaliisa Pillak (metsosopran) Mederi saalis
- 15. 11** kell 12 Orelipooltund: Ene Salumäe (orel), Karin Salumäe (alt) toomkirikus
- 15. 11** kell 18 Merle Hillep (sopran), Helin Kapten (klaver) raekojas
- 16. 11** kell 17 X Eesti noorte interpretide konkurssifestivali "Con Brio 2008" finaali Estonia kontserdisaalis
- 19. 11** kell 19 Tšellotrio MELO-M ja Sonora Voice (sopran) Mustpeade Majas
- 19. ja 21. 11** kell 19 Mari Vihmandi ooper "Armastuse valem" Rahvuskooper Estonias
- 20. 11** kell 19 Tšaikovski ballett "Luiked järve" Rahvuskooper Estonias
- 21. 11** kell 19 Tobiase oratoorium "Joonase lähetamine": ERSO, RAM, oratooriumikoor, kammerkoor Voces Musicales, Rahvuskooper Estonia poistekoor, Risto Joost (koormeister), Marina Lapina (sopran), Merle Silmato (metsosopran), Juhan Tralla (tenor), Rauno Elp (bariton), Johann Tilli (bass), Piret Aidulo (orel), Neeme Järvi (dirigent) Estonia kontserdisaalis

- 22. 11** kell 12 Orelipooltund: Kadri Ploompuu toomkirikus
- 22. 11** kell 16 Hortus Musicus Väravatornis
- 22. 11** kell 19 Prokofjevi ballett "Romeo ja Julia" Rahvuskooper Estonias
- 23. 11** kell 12 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvuskooper Estonias
- 23. 11** kell 18 Hortus Musicus Kadrioru lossis
- 26. 11** kell 19 Midori (viul), Charles Abramovic (klaver) Estonia kontserdisaalis
- 26. ja 28. 11** kell 19 Loewe' muusikal "Minu veetlev leedi" Rahvuskooper Estonias
- 27. 11** kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Rahvuskooper Estonias
- 28. 11** kell 19 Klaveripalavik: Yu-Fen Chang (klaver), Tallinna Filharmoonikud, Andres Mustonen (dirigent) Metodisti kirikus
- 29. 11** kell 12 Orelipooltund: Ulla Krigul toomkirikus
- 29. 11** kell 16 Viva oratorio! Jõulootuskontsert: Tallinna Kammerkoor, Tallinna Ülikooli kammerkoor, kammerkoor A. le Coq, kammerkoor Studium Vocale, Türi Kammerkoor, Aivar Leštšinski (dirigent); Eesti noorte brass, Aavo Ots, Valdo Rüütelmaa, Priit Sonn (dirigendid) Jaani kirikus
- 29. 11** kell 18 Kalev Kuljus (oboe), Marko Martin (klaver) Mederi saalis
- 29. 11** kell 18 Akadeemiline kammermuusika: Rūta Lipinaitytė (viul), Marje Lohuaru (klaver) Kadrioru lossis
- 29. 11** kell 19 Puccini ooper "Tosca" Rahvuskooper Estonias
- 30. 11** kell 12 Tšaikovski ballett "Luiked järve" Rahvuskooper Estonias
- 30. 11** kell 17 Saint-Saënsi "Jõuluoortoorium": ERSO, Rahvuskooper Estonia poistekoor, Üle-eestiline poistekoor Kalev, Hirvo Surva (koormeister), Heli Veskus (sopran), Juuli Lill (alt), Teele Jöks (metsosopran), Mart Madiste (tenor), Uku Joller (bariton), Piret Aidulo (orel), Paul Mägi (dirigent) Estonia kontserdisaalis

Tartus

- 1. 11** kell 19 Mozarti "Reekviem": Pärnu Linnaorkester, Riia toomkiriku poistekoor, Inga Šjubovska (sopran), Iris Oja (alt), Oliver Kuusik (tenor), Uku Joller (bass), Jüri Alperen (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

- 1. 11** kell 19 Viva oratorio! Hingelt hingele: Heldur-Harry Põlda (poiss-sopran), Merle Silmato (kontraalt), Tartu Ülikooli kammerkoor, Estonia Seltsi segakoor, Üle-eestiline noorte sümfooniaorkester, Erki Pehk (dirigent) Jaani kirikus
- 1. 11** kell 19 Esietendus: Abrahämi ooperett "Savoy ball" Vanemuise suures majas
- 3. 11** kell 19 Mustlasvanker: Marko Matvere (laul), Indrek Kruusimaa (kitarr), Ooper-kvartett Sadamateatris
- 4. 11** kell 19 Sügisjazz. All you need is love: Brian Melvin & BeatleJazz (USA) Athena keskuses
- 6. 11** kell 18 Tantsuetendus "Peeter Paan" Vanemuise suures majas
- 6. 11** kell 19 Vanemuise kontserdimaja 10: ERSO, Vanemuise Sümfooniaorkester, Mart Mikko (õhtu juht), Toomas Kapten, Endel Nõgene, Mihkel Kütson, Lauri Sirp (dirigendid) Vanemuise kontserdimajas
- 7. 11** kell 19 Verdi ooper "Trubaduur" Vanemuise suures majas
- 9. 11** kell 16 Benjamin Verdery (kitarr) Vanemuise kontserdimajas
- 9. 11** kell 16 Puccini ooper "Tosca" Vanemuise väikeses majas
- 12. 11** kell 19 Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli ja Tallinna Muusikakeskkooli sümfooniaorkester; Markus Altrov ja Silvia Ilves (tšello), Kirill Ogorodnikov ja Kristiina Jalakas (kitarr), Tõnis Noevere ja Gert-Ott Kuldpädagog (saksofon), Mikko Murdvee (dirigent); Vanalinna Hariduskollegiumi õpilased (tekstid) Vanemuise kontserdimajas
- 13. 11** kell 19 Isadepäeva kontsert. Jaak Joala lauldud laulud: Koit Toome, Maarja-Liis Ilus, saateansambel, keelpillikvartett Prezioso Vanemuise kontserdimajas
- 13. 11** kell 19 Balletietendus "Onegin" Tšaikovski muusikale Vanemuise suures majas
- 14. 11** kell 18 Noorte Meistrite Akadeemia: Heino Elleri nimelise viulda-jate konkursi laureaadid Tartu Ülikooli aulas
- 15. 11** kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Vanemuise väikeses majas
- 16. 11** kell 16 Aare-Paul Lattik (orel), Julia Lentsman (sopran), Urmas Taniloo (orel), Lembit Saarsalu (saksofonid) Vanemuise kontserdimajas

16. 11 kell 16 Tšaikovski ballett "Uinuv kaunitar" Vanemuise suures majas *

18. 11 kell 19 Abrahámi operett "Savoy ball" Vanemuise suures majas

19. 11 kell 19 TÜ Akadeemiline Naiskoor ja TÜ Akadeemiline Meeskoor Jaani kirikus

19. 11 kell 19 Styne'i muusikal "Sugar ehk Džässis ainult tüdrukud" Vanemuise suures majas

20. 11 kell 19 Verdi ooper "Trubaduur" Vanemuise suures majas

21. 11 kell 19 Karavan 25: ansambli Karavan ja Noorkuu Vanemuise kontserdimajas

21. 11 kell 19 Verdi ooper "Rigoletto" Vanemuise väikeses majas

22. 11 kell 19 Tobiase oratoorium "Joonase lähetamine": ERSO, RAM, oratooriumikoor, kammerkoor Voces Musicales, Rahvuskooper Estonia poistekoor, Risto Joost (koormeister), Marina Lapina (sopran), Merle Silmato (metosopran), Juhán Tralla (tenor), Rauno Elp (bariton), Johann Tilli (bass), Piret Aidulo (orel), Neeme Järvi (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

23. 11 kell 16 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

27. 11 kell 19 Tantsuetendus "Hamlet" Vanemuise väikeses majas

28. 11 kell 19 Saint-Saënsi "Jõulu-oratoorium": ERSO, Rahvuskooper Estonia poistekoor, Üle-eestiline poistekoor Kalev, Hirvo Surva (koormeister), Heli Veskus (sopran), Juuli Lill (alt), Teele Jõks (metosopran), Mart Madiste (tenor), Uku Joller (bariton), Piret Aidulo (orel), Paul Mägi (dirigent) Vanemuise kontserdimajas

28. 11 kell 19 Tantsuteatri Zick külalissetendus "Piaf" Vanemuise väikeses majas

28. 11 kell 19.30 Tartu Akadeemiline Meeskoor ja Göteborgi Akadeemiline Meeskoor Tartu Ülikooli aulas

29. 11 kell 18 Tšaikovski ballett "Pähklipureja" Vanemuise suures majas

30. 11 kell 14 Viva oratorio! Jõuluootuskontsert: Tallinna Kammerkoor, Tallinna Ülikooli kammerkoor, kammerkoor A. le Coq, kammerkoor Studium Vocale, Türi Kammerkoor, Aivar Leštšinski (dirigent); Eesti noorte brass, Aavo Ots, Valdo Rüütelmaa, Priit Sonn (dirigendid) Jaani kirikus

30. 11 kell 16 Kalev Kuljus (oboe), Marko Martin (klaver) Tartu Ülikooli aulas

Pärnus

7. 11 kell 19 Rahvuskooper Estonia poistekoor, Eesti Rahvusmeeskoor, Hirvo Surva (dirigent) Pärnu kontser-

dimajas

8. 11 kell 19 Isadepäeva kontsert. Jaak Joala lauldud laulud: Koit Toome, Maarja-Liis Ilus, saateansambel, keelpillikvartett Prezioso Pärnu kontserdimajas

11. 11 kell 19 Hortus Musicus Pärnu kontserdimajas

20. 11 kell 19 Tšello trio MELO-M ja Sonora Voice (sopran) Pärnu kontserdimajas

21. ja 23. 11 Pärnu linna ja maakonna noorte solistide konkursi "Sügisulg" finaalkontserdid Pärnu kontserdimajas ja Endla Küünis

23. 11 kell 19 Karavan 25: ansambli Karavan ja Noorkuu Pärnu kontserdimajas

29. 11 kell 19 Saint-Saënsi "Jõulu-oratoorium": ERSO, Rahvuskooper Estonia poistekoor, Üle-eestiline poistekoor Kalev, Hirvo Surva (koormeister), Heli Veskus (sopran), Juuli Lill (alt), Teele Jõks (metosopran), Mart Madiste (tenor), Uku Joller (bariton), Piret Aidulo (orel), Paul Mägi (dirigent) Pärnu kontserdimajas

30. 11 kell 14 Lumepromenaad: Tuuli Taul (laul), Merje Kägu (kitarr), Mart Soo (kitarr) raekojas

Jõhvis

2. 11 kell 18 Revalia Kammermeeskoor, Hirvo Surva (dirigent) Mihkli kirikus

8. 11 kell 17 Rahvuskooper Estonia poistekoor, Eesti Rahvusmeeskoor, Hirvo Surva (dirigent) Jõhvi kontserdimajas

9. 11 kell 17 Isadepäeva kontsert. Jaak Joala lauldud laulud: Koit Toome, Maarja-Liis Ilus, saateansambel, keelpillikvartett Prezioso Jõhvi kontserdimajas

13. 11 kell 19 Rahvuskooper Estonia puhkpillikvintett, Annaliisa Pillak (metosopran) Jõhvi kontserdimajas

21. 11 kell 19 Tšello trio MELO-M ja Sonora Voice (sopran) Jõhvi kontserdimajas

30. 11 kell 13 ETV tütarlastekoor, Aarne Saluveer (dirigent) Mihkli kirikus

Viljandis

2. 11 kell 19 Hingedepäeva kontsert Jaani kirikus

6. 11 kell 19 Pärimuslaulu festival "Videvikuaja laulud" Pärimusmuusika Aidas

9. 11 kell 16 Isadepäeva kontsert: ansambel Minu Isa Oli Ausus Ise Pärimusmuusika Aidas

11. 11 kell 18 Kontsertkohtumine: Anzori Barkalaja ja Silver Sepp Pärimusmuusika Aidas

12. 11 kell 19 Vanemuise külalisseten-

du: ballett "Onegin" Tšaikovski muusikale Ugalas

15. 11 kell 20 Svjata Vatra, Haydamaky, DJ Pickney Tiger Pärimusmuusika Aidas

20. 11 kell 19 James Werts (laul, basskitarr), Ivo Lille (saksofon), Tõnu Naissoo (hämmondorel), Marko Naissoo (löökpillid) Viljandi Pärimusmuusika Aidas

25. 11 kell 20 Kadripäeva kontsert Pärimusmuusika Aidas

26. 11 kell 19 Tantsuetendus "Piaf" Pärimusmuusika Aidas

28. 11 kell 19 Kristo Käo (kitarr, lauto) ja Maria Rääk (tants, kاستانجيتid) Pärimusmuusika Aidas

29. 11 kell 19 Göran Mansson Band (Rootsi) Pärimusmuusika Aidas

Mujal Eestis

1. 11 kell 17 Hingemuusika: Kristina Kriit (viilul), Madis Kari (klarnet), Mati Mikalai (klaver) Otepää kultuurikeskuses

2. 11 kell 16 Meelika Hainsoo (laul, viiul, hiiu kannel), Maarja Nuut (viilul, laul), Mall Ney (harmoonium, laul), Lauri Öunapuu (laul, 12-keelne kannel) Paide Püha Risti kirikus

2. 11 kell 16 Hingemuusika: Heino Elleri nimelise viiuldajate konkursi laureaadiid Türi kultuurimajas

7. 11 kell 19 Külli Kudu (akordion), Heli Reimann (saksofon, *live*-elektroonika), Taavo Remmel (kontrabass, *live*-elektroonika), Venno Loosaar Illuka mõisas

8. 11 kell 15 Külli Kudu (akordion), Heli Reimann (saksofon, *live*-elektroonika), Taavo Remmel (kontrabass, *live*-elektroonika), Venno Loosaar Väike-Maarja rahvamajas

12. ja 13. 11 kell 18 Noorte Meistrite Akadeemia: Heino Elleri nimelise viiuldajate konkursi laureaadiid Tõrva kirik-kammersaalis ja Narva linnuses

12. 11 kell 19 Rahvuskooper Estonia puhkpillikvintett, Annaliisa Pillak (metosopran) Kiili rahvamajas

18. 11 kell 18 Külli Kudu (akordion), Heli Reimann (saksofon, *live*-elektroonika), Taavo Remmel (kontrabass, *live*-elektroonika), Venno Loosaar Paide kultuurikeskuses

19. 11 kell 19 James Werts (laul, basskitarr), Ivo Lille (saksofon), Tõnu Naissoo (hämmondorel), Marko Naissoo (löökpillid) Paide raekojas

20. 11 kell 18 Ansambel Triskele Palamuse kirikus

20. 11 kell 18 Noorte Meistrite Akadeemia: Heino Elleri nimelise viiuldajate konkursi laureaadiid Rakvere Gümnaasiumis

20. ja 21. 11 kell 19 Tütarlastekoor Ellerhein, Reval Ensemble, Tiia-Ester Loitme (dirigent) Valga kultuuri- ja

huvialakeskuses ning Kuusalu Laurentsiuse kirikus

23. 11 kell 17 Tütarlastekoor Ellerhein, Reval Ensemble, Tiia-Ester Loitme (dirigent) Võru kultuurimajas Kannel

27. 11 kell 18 Noorte Meistrite Akadeemia: Heino Elleri nimelise viiuldajate konkursi laureaadiid Häädemeeste Muusikakoolis

30. 11 kell 16 Hingemuusika: Pille Lill (sopran), EMTA keelpilliorkester Otepää kultuurikeskuses

30. 11 kell 17 Vokaalansambel Kuninglik Kvintett Kuressaare Laurentsiuse kirikus

30. 11 kell 18 Meelika Hainsoo (laul, viiul, hiiu kannel), Maarja Nuut (viilul, laul), Mall Ney (harmoonium, laul), Elo Kalda (laul, 12-keelne kannel) Võru kultuurimajas Kannel

Andmed on kontrollitud 18. oktoobril. Täpsem info kodulehekülgedel.

Detsembri kontserdiinfot COLLAGE'is avaldamiseks ootame hiljemalt 11.

novembriks aadressil kristina@ema.edu.ee

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid

novembris

1. november kell 17

*Estonia kontserdisaal
EMTA sümfooniaorkester
Maarja Allik (viul)
Dirigent Paul Mägi*

2. november kell 16

*EMTA kammersaal
Kontserdisari JUBILATE
Lilian Semper 75*

5. november kell 18

*EMTA kammersaal
Dots Aavo Otsa trompeti-
klass ja -ansamblid
Klaveril Meeli Ots*

8. november kell 14

*EMTA orelisaal
Prof Andres Uibo oreliklass*

9. november kell 17

*EMTA kammersaal
Olga Tambre (klaver)*

10. november kell 19.30

*EMTA orelisaal
KÜLALISKONTSERT
Iagoba Fanlo (tšello;
Hispaania)
Ardo Västrik (tšello; Eesti)*

12. november kell 16

*EMTA kammersaal
Kontserdisari JUBILATE
Gustav Ernesaks 100*

16. november kell 16

*EMTA kammersaal
Puhkpilliorkestrid ja
brassansamblid*

21. november kell 18

*EMTA kammersaal
Dots Nadja Kuremi
lauluklass
Klaveril Natalja Truškina*

RUDOLF TOBIAS

Oratorium "JONASE LÄHETAMINE"

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester | Eesti Rahvusmeeskoor | oratoriumikoor
kammerkoor Voces Musicales | Rahvusooper Estonia Poistekoos
koormeister RISTO JOOST | orelil PIRET AIDULO

MARINA LAPINA sopran / Venemaa, MERLE SILMATO metsosopran
JUHAN TRALLA tenor, RAUNO ELP bariton, JOHANN TILLI bass / Soome

Dirigent NEEME JÄRVI

R 21. november kell 19 Estonia kontserdisaal
L 22. november kell 19 Vanemuise kontserdimaja

Postimees

ERR

Tallinn 614 7760, Tartu 737 7537
Pärnu 445 5800, Jõhvi 334 2000
www.concert.ee

G. OTSA NIM TALLINNA MUUSIKAKOOLI KONTSERDID NOVEMBRIS

T 4. NOVEMBER KELL 21

VILJANDI JAZZIKLUBI TARTU TÕ IC, VILJANDI

ESINEVAD POP-JAZZ OSAKONNA ÕPILASED

T 11. NOVEMBER KELL 16

ESTONIA KONTSERDISAAL ESTONIA PST 4

K 12 NOVEMBER KELL 19

VANEMUISE KONTSERDIMAJA, VANEMUISE 6, TARTU

KOOSTÖÖS EESTI KONTSERDIGA

KONTSERIT NOORED KLASSIKAS

ESINEVAD G. OTSA NIM TALLINNA MUUSIKAKOOLI JA
TALLINNA MUUSIKAKESKKOOLI SÜMFOONIAORKESTRID

TEKSTE LOEVAD VANALINNA HARIDUSKOLLEEGIUMI
ÕPILASED

DIRIGENT MIKK MURDVEE

SISSEPÄÄS 60.-

L 15. NOVEMBER KELL 15

LAULULAVA 2. KORRUSE KLAASSAAL., NARVA MNT 95
SARI PÄIKESELOOJANGU KONTSERDID

HÕBEDANE HALO

ESINEVAD FLÖÖDIÕPILASED

JUHENDAJA T. JOHANNES

E 17. NOVEMBER

G. OTSA NIM TALLINNA MUUSIKAKOOL, VABADUSE VÄLJAK 4
POP-JAZZ OSAKONNA KITARRIÕPILASTE
KONTSERIT

R 21. NOVEMBER

TALLINNA KESKRAAMTAUKOGU SAAL, ESTONIA PST
KOHTUMISKONTSERIT

ESINEVAD: G. OTSA NIM TALLINNA MUUSIKAKOOLI
JA H. ELLERI NIM TARTU MUUSIKAKOOLI
ÜLDKLAVERI OSAKONNA ÕPILASED

KONTSERID ON TASUTA

LISAINFO: WWW.OTSAKOOL.EU.EE

TALLINNA FILHARMOONIA KONTSERDID

PE^B₂ 2539 2008,11

NOVEMBER 2008

1. NOVEMBER 19.00
TARTU JAANI KIRK
2. NOVEMBER 19.00
TALLINNA JAANI KIRIK

VIVA ORATORIO! HINGELT HINGELE...

ROXANNA PANUFNIK WESTMINSTERI MISSA
SOFIA GUBAIDULINA ÕO MEMPHISES
Esiettekanded Eestis

Tekstid: Anna Ahmatova luule ja
Muinas-Egiptuse hauakirjade tekstid

HARRY-HELDUR PÕLDA poiss-sopran
MERLE SILMATO kontraalt, Soome Rahvusoper
TARTU ÜLIKOOLI KAMMERKOOR
ESTONIA SELTSI SEGAKOOR
ÜLE-EESTILINE NOORTE SÜMFOONIAORKESTER
Dirigent ERKI PEHK

Toetavad Tallinna linn, Tallinn 2011,
Tartu linn ja Eesti Kultuurkapital

Kontsert on tasuta

28. NOVEMBER 19.00
MUSTPEADE MAJA

KLAVERIPALAVIK YU-FEN CHANG TAIWAN

TALLINNA FILHARMOONIKUD
Dirigent ANDRES MUSTONEN

G. Gershwin
Rhapsody in Blue

N. Rimski-Korsakov
Klaverikontsert

Piletid eelmüügist 120/80 kr, kohapealt 150/100 kr

29. NOVEMBER 16.00
TALLINNA JAANI KIRIK
30. NOVEMBER 14.00
TARTU JAANI KIRIK

VIVA ORATORIO! JÕULUOOTUSKONTSERT

TALLINNA KAMMERKOOR
TALLINNA ÜLIKOOLI KAMMERKOOR
KAMMERKOOR A. LE COQ
KAMMERKOOR STUDIUM VOCALE
TÜRI KAMMERKOOR
Dirigent AIVAR LEŠTŠINSKI
EESTI NOORTE BRASS
Dirigendid AAVO OTS, VALDO RÜÜTELMAA,
PRIIT SONN

J. G. Rheinberger
Missa Es-duur op 109

S. Scheidt
Jõulumotett kahele koorile ja
trompetitele In dulci jubilo

Koostöös Eesti Kammerkooride Liiduga
Toetavad Eesti Kultuurkapital, Hasartmängumaksu
Nõukogu, Tallinna linn, Tartu linn

Kontserdi tuludega toetatakse kahe Leesi kiriku maali
"Kristus ristil" restaureerimist.

Piletid Tallinnas 75/50 kr, Tartus 60/40 kr

TALLINNA FILHARMOONIA
Tel 669 9940
www.filharmonia.ee

Piletid müügil Piletilevi ja Piletimaailma müügikohtades,
www.piletilevi.ee ja www.piletimaailm.com.
Soodustused EMÖL liikmetele, pensionäridele, (üli)õpilastele.

Tallinn...
2011

Tartu

EESTI
Eesti Rahvavalitsus

Kultuuriministerium

Eesti Kultuurkapital

rgb

ABC Motors

ERR

KUMU

turismiweb.ee
EESTI TURISMI TEEN

EESTI EKSPRESS

PILETILEVI